

THE BILINGUAL NEWS MAGAZINE FOR OPINION-FORMERS

Vrye Weekblad

8 - 14 NOVEMBER 1991 R2,20 (BTW Ingesluit)

DIE BISARRE WÊRELD VAN REGSE FANATICI

**NEDERLAND EN SA:
BLOEDBAND, TAAL-
BAND, KOLONIALE
ERFENIS OF BLOOT
'N VENSTER OP
EUROPA?**

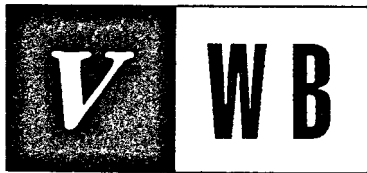
- 'n Escort-meisie praat haar hart uit
- Jay Naidoo: a profile
- SAP erken hy kan misdaad nie beheer nie, maar staak indiensneming
- Johan Heyns dalk VPK-sameroeper
- Die lang messe is uit in die DP
- The Milwaukee cannibal - product of a racist society

GOD SEËN AFRIKA: VWB SE POSTER-KOMPETISIE

Is dit nie mooi as witmense so omgee vir swartmense nie?

- 5 Te veel polisiemanne sit agter lessenaars Krieket: Vinnige voetwerk van ANC red toer
- 6 Jay Naidoo: The man behind the white nightmare
- 7 Anti-VAT strike: Voting with their feet
- 8 Ma glo Neo-Nazi's het haar seun 'gesteel'
- 9 Sieg Heil! skree die groepie ou mans
- 11 Breë konsensus ontwikkel oor komende VPK
- 12 Poster-kompetisie / Poster competition
- 13 Die groot kultuurfees vir SA se mense
- 14 Dr John Lamola: Comrade dominee
- 15 Wit-op-wit konflik in die DP Geloofspraatjies
- 16 Back to the international stage Sportrubriek deur Thinus Horn
- 17 Tonge, nie wette nie, laat 'n taal lewe
- 18 Afrikaans en Hollands speel voetjie-voetjie
- 20 Township detail - Fotobeeld deur Chris Ledochowski
- 22 Biosfeer II: 'n Wêreldjie op sy eie A home on the waves
- 23 Brolloks en Bittergal Lospraatjies
- 24 Die week se TV-programme
- 25 TV-rubriek deur Elmarie Rautenbach
- 26 Books: Apartheid City in Transition Comic fans, roll up!
- 27 The Milwaukee Cannibal: Product of a racist society?
- 28 Wêreld: Aartsvyande ontmoet in Madrid
- 29 Wêreld: Winter gaan dakloses in New York afmaai
- 31 Kuns: Charl-Pierre Naudé resenseer die psigoriller Black Rainbow
- 32 Kuns: Voorskou van Wild at Heart
- 33 Kuns: Arnold Blumer vergelyk die ou Kombuis-Blues met die nuwe
- 34 Sekswerkers: Die slobb moet betaal
- 35 Sekswerkers: 'Dié werk maak mens dood'
- 38 Beplan jou naweek saam met die kenners
- 39 Charl-Pierre Naudé resenseer Defenseless Nettie Pikeur

DIE NUUSTYDSKRIF
VIR MENINGSVORMERS

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06). Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113. Die telefoonnommer is (011) 836 2151 en die faksnommer 838 5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 834 879.

Redakteur: Max du Preez
Assistent-redakteurs: Jacques Pauw, Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
Politieke korrespondent: Hennle Serfontein
Kopiereedakteur: Johan Bruwer
Ontwerp: Anton Sassenberg
Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche
Redaksie: Pearlle Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo.
Advertensies: Joyce Dube, Louwrens Potgieter
Redaksie-assistent: Irene Zulu
Kantoorbestuur: Joseph Moetasi, Vernon Zulu.
Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria. Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoepbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar. Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrens Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

DIE geweeklaag en gekners van tande in die wit gemeenskap was nog nooit so luid as dié week met Cosatu se wegbly-aksie nie. Dit was inderdaad 'n patetiese spektakel.

Voor-tjankers in die huilkoor was die liberals en die manne met die dik beursies, terwyl die regering en die SAUK lustig en uit volle bors die refrein saamgesing het.

Skielik was enige ander moontlike verdeeldheid op die agtergrond: die Engelse en Afrikaanse koerante was ewe aanstootlik in hulle hoogheilige verontwaardiging; die eens progressiewe Instituut vir Rasse-aangeleenthede met sy ongelooflike histerie was meer reaksionêr as die FAK; die mynbase en nywerars het soos papegaai agter die minister van Wet en Orde aangepraat.

En, soos die ou gesegde lui, met 'n staking is die waarheid die eerste slagoffer. Ná die syfers wat ons moes aanhoor, sou 'n mens sweer ons bruto nasionale produk sou tot nul gedaal en 38 miljoen mense hul werk verloor as die staking nog 'n dag of twee moes aangaan. Joernaliste, sakeleiers, ekonome en die regering het lekker saam spekgeskiet. Dink hulle regtig ons is almal onnosel?

MAX DU PREEZ

Daar kom die liewe ou Poskantoor toe uit met 'n verklaring en sê ag nee wat, ons sal die agterstallige werk sommer binne enkele dae inhaal.

En wanneer laas het soveel witmense só baie omgee vir die welvaart van swartmense? Skielik het al wat witmens is dit oor hoe verskriklik die intimidasie is wat die swartmense van die werk af laat wegbly. En elkeen het sy eie private storie oor wat sy of haar werkers te

vertel het van hoe verskriklik bang hulle is om genecklace te word as hulle gaan werk.

(Het Afrikaners dan vergeet van die geweld en intimidasie wat aan die orde van die dag was met die Mynstaking van 1922?)

Dié skielike deernis met die lot van swartmense is vals en skynheilig. En die manier waarop koerantskrywers en TV-aanbieders (dink net aan Marietta Kruger en Jay Naidoo nou die aand op Agenda) en talk show-gashere op Radio 702 saam met die regering en die nywerars die riel gedans het, is 'n klad op die media-bedryf.

Maar wat werklik veragtelik was, was die skielike verwerping van geweld en besorgdheid oor mense wat in dié twee dae gedood is. Van wanneer af is wit Suid-Afrika en die NP-regering so heilig op dooie swartmense? Hoekom het ons nie dié diepe afkeer gesien tydens die grootskeepse slagtings van die weke en maande wat dit voorafgegaan het nie? Ek onthou byvoorbeeld nog hoe die grootste Afrikaanse koerant in die land die slagting van 'n dosyn mense op 'n Saterdag aan die Oos-Rand so te sê geïgnoreer het ter wille van 'n banieropskrif oor Naas Botha se troue of sy

BRIEWE

SELFBESKIKKING, NIE MINDERWAARDIGHEID NIE

PM de Kock van Lynn East, Pretoria skryf:

Ek wil hier graag kommentaar lewer op die rubriek Vrydagoggend sowel as die artikel "Die hulpeloses bly hulpeloos" in VWB van 25 Oktober.

In verband met die minderwaardigheidskomplekse wat die mense van ons land teister, is dit belangrik om te noem dat dit 'n groot probleem is, maar om darem die vraag te stel naamlik "Wat anders is apartheid as 'n oordadige reaksie om 'n eie minderwaardigheid weg te steek", is verregaande. Apartheid is/was 'n uitvloeisel van die natuurlike strewe om selfbeskikking, alhoewel dit toe tog later gedegradeer het tot blote primêre politieke onderdrukking en magshebsug. Maar die strewe tot selfbeskikking van diesulkes wat nog nasionalisme teenoor 'n volk openbaar, is nie 'n onding nie. Indien hierdie persone ook nie wil amalgameer in die voorgestelde "Suid-Afrikaanse" nasie nie, kan en mag hulle dit nie verkwalik word nie.

En verder in verband met die verskeidenheid van probleme, maatskaplik en so meer wat Suid-Afrika teister, moet die mense tog om hemelsnaam nie poog om alles terug te voer na die sogenaamde "Afrikaner mentaliteit" nie. In die soeke na 'n oplossing vir die veelvoud van probleme wat ons teister help dit nie om aanhoudend 'n poging aan te wend om die skuld op dié of daardie persoon of groep te pak nie, op so 'n wyse sal hulle pogings tekort skiet.

Stop dus asseblief met die vingerwysery na die Afrikaner (as skepper van alle probleme), en probeer 'n oplossing vind, andersins gaan die sogenaamde "Nuwe Suid-Afrika" plat op sy gesig val en versuip in 'n bebloede see van antagonisme.

Alles van die beste en dankie vir 'n puik koerant.

DEURSIGTIGE POGING

Koos le Roux van Stellenberg skryf:

Veels geluk met 'n uitmuntende en baie lesenswaardige koerant. VWB is miskien klein en arm, relatief tot ander ou koerant-reuse, maar in julle kort bestaan was julle die sterk, effektiewe gif in die klein potjie. U koelkop, objektiewe politieke joernalistiek is werklik verfrissend.

Maar terwyl die VWB is sy astrante soeke na die waarheid op talle terreine ongeregthede oopgevelek het, wil u klaarblyklik nou ook voor op die vuil-wa wees.

Om darem vir die tweede keer vanjaar oor pornografie te berig, lyk maar na 'n bra deursigtige poging om 'n paar kaal foto's te plaas.

Stel "meningsvormers" werklik in King Porn belang? Julle saal die verkeerde perd op deur 'n prestige blad soos VWB tot die ponie-pers te verlaag.

U koerant is 'n weekblad en as sodanig wil ek dit die hele week in my huis laat rondlê vir almal om te lees. Maar met 'n huis vol kinders is selfs die kleinhuisie nie 'n geskikte plek vir sulke papier nie.

TWEETALIGE VWB BEVORDER AFRIKAANS

Anton Basson van Randburg skryf:

Hoewel 'n mens begrip het vir A Feenstra van George, vir wie dit belangrik is dat VWB Afrikaans moet bly (VWB Briewe 1-6 Nov), is die brief van GP Maluleke van

Saselamani in dieselfde uitgawe 'n sprekende bewys van die waarde om ook in Engels te publiseer. Sodoende word nie-Afrikaanssprekendes, wat van die Weekblad se styl en Engelse artikels hou, blootgestel aan 'n ander perspektief in, en van, Afrikaans. Dit kan net meehelp om die taal te vestig as behorende tot al die sprekers van ons land.

Hopelik bereik VWB eendag die posisie waar artikels ook in ander plaaslike tale gepubliseer sal word, en hopelik sal daar genoeg blankes wees wat die moeite sal doen om dit te probeer lees.

Dis 'n lang pad, ek weet, maar dit kan dalk 'n belangrike bydrae lewer om die veeltalige kultuur van ons land te bevorder.

skoene of sy vrou se rok of so iets.

Dit is toe after all waar: krap net hard genoeg aan 'n liberal of 'n Nuwe Suid-Afrika-Nat en die verkrampte wit houdings uit 'n vorige era slaan deur. Of miskien is dit net dat wit Suid-Afrikaners nog steeds nie mooi weet wat om hulle aan die gebeur is nie.

Miskien is die wit histerie presies wat Cosatu probeer regkry het met die wegbly-aksie: die wit heersersklas moet 'n slag weer onthou op wie se sweet die ekonomie gebou word; hulle moet 'n slag weer besef dat swart werkers miskien op die fabrieksvloer, in die myn en in die ekonomie oor die algemeen geringgeskat word, maar hulle is ook 'n landsburgers met 'n demokratiese reg so sterk en belangrik soos dié van enige sigaarstigende miljoener of Sandtonse kugel.

Min redelike mense kan verskil van die basiese motivering agter die staking: protes teen VAT op basiese voedselsoorte en gesondheidsdienste.

Maar Cosatu het ook met die aksie probeer sê: Moenie weer in die oorgangstydperk makro-ekonomiese besluite neem wat elke Suid-Afrikaner ten seerste raak - en swart werkers meer as enigiemand anders - sonder om ons te raadpleeg nie.

Ook daarmee het ek geen fout te vind nie. Watter ander wapens het hulle as hul arbeid?

En dan sê Anglo se Bobby Godsell sonder om te bloos op Agenda: hoekom het julle nie liewer 'n petisie opgetrek nie? Asof Anglo of die regering hom

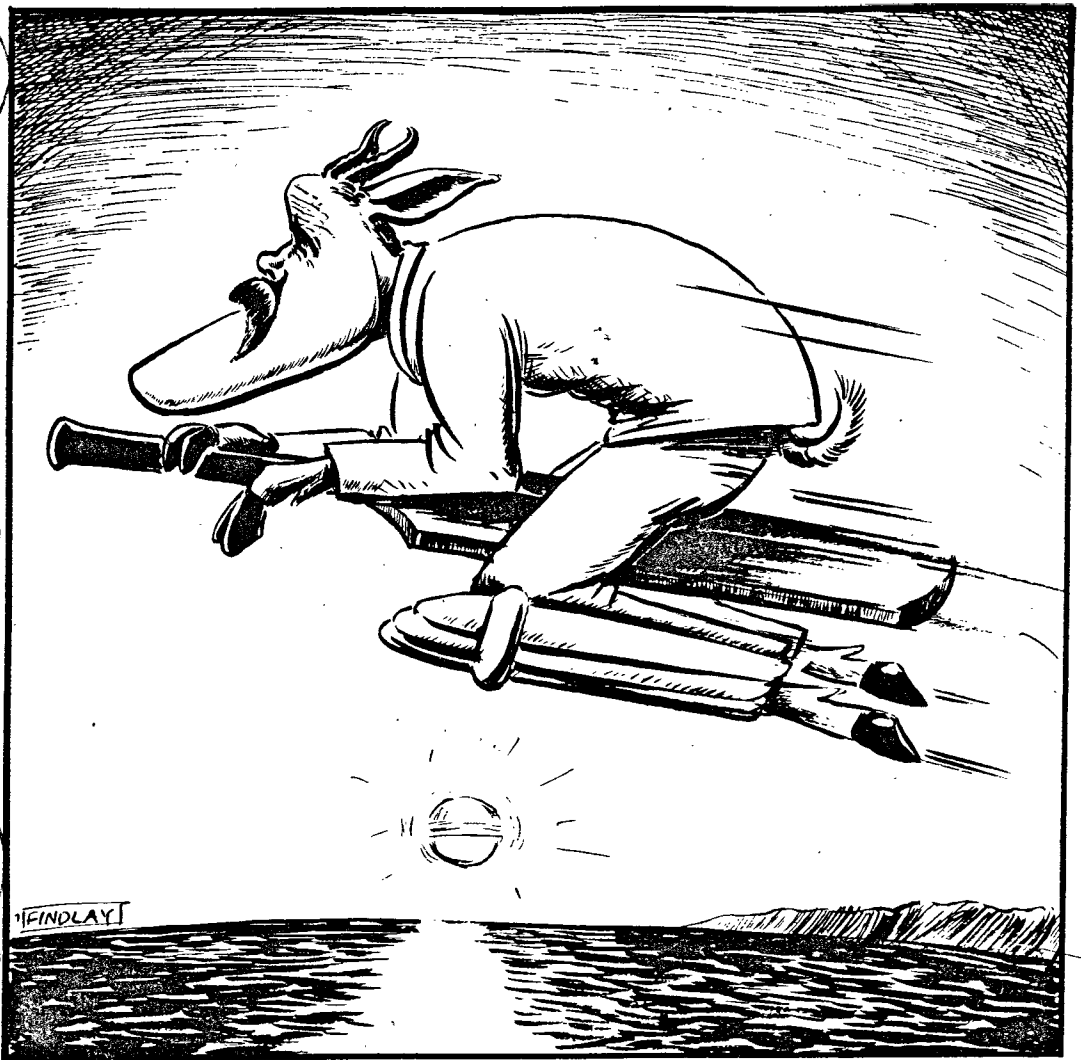
nou ooit aan 'n petisie van swart werkers sou steur. En as hulle met 'n petisie met 'n miljoen handtekeninge vorendag gekom het, sou Godsell en sy soort ook maar gesê het: Die mense het net geteken omdat hulle geïntimideer is.

Die wegbly-aksie kan nie anders nie as om as 'n keerpunt gesien te word. Driekwart van die land se werkers het weggebly; terwyl die dissipline beter was as met enige massa-aksie van dié soort in ons geskiedenis. Daar was toe byna geen getuienis van intimidasie nie; daar was toe byna geen geweld nie; die swart skoolkinders het almal bankvas in die eksamenlokale bly sit en eksamen skryf. Nog 'n interessantheidjie: daar was meer wegblyers in Durban en Natal - Inkatha se hartland - as in enige ander deel van die land.

Natuurlik is dit so dat daar in vorige soortgelyke aksies intimidasie deur veral jong aktiviste was, en natuurlik is dit so dat seker heelparty mense dié keer liewer by die huis gebly het net ingeval daar dalk intimidasie sou wees.

Maar dit is by verre nie die belangrikste faset van die wegbly-aksie nie.

Die les is dat die regering en die ander onderhandelars nie weer bo-oor die massa swart werkers of dan die groot swart publiek durf loop en besluite namens hulle neem nie. Die les is ook dat die Nuwe Suid-Afrika vol pyn en konfrontasie sal bly solank as wat die regeerders en die wit establishment dink die sosiale status quo kan ná apartheid maar stillettjies behou word.

SO SÊ HULLE

LAAT DOOIES RUS

H Kraal van Faerie Glen skryf:

Ek reken die publikasieraad was verstandig om die film *De Voortrekkers* te verbied. Die vervaardigers van die film was baie ongevoelig en laag op die grond deur die liefdeslewe van 'n deel van ons volk se voorvaders as 'n bespotting aan te bied. Ons Afrikaner-voorvaders was nie heiliges nie, maar beskaaftheid kom tot sy reg wanneer jy weet waar om die streep te trek wanneer dit by immoraliteit kom.

Jeremy Nathan merk ten slotte op: "The film was made out of an intense hatred of a system and of a nation that had been oppressing other nations."

Jeremy Nathan, honderde mense word vandag koelbloedig vermoor vanweë haat. Is dit u doel om nog meer haat te verwek in die Nuwe Suid-Afrika?

Speel die bal en nie die man agter die bal nie. En laat die dooies met rus.

Dankie VWB vir die oopsny van die stinkende vuil wonde in ons samelewing. Gaan so voort. Ek dink u blad is tops, ons kinders sal u dankbaarheid bewys. Ek soek dadelik vir nuwe intekenaars vir u blad.

MERKWAARDIGE DOMINEES

David Kessler of Bellville writes:

Ina van der Linde se artikel oor Herby Brand is hartroerend en so waar. Ek het ds Brand in die laaste jaar leer ken. Hy is een van die groot kerkmense van hierdie eeu. Hy, dr Beyers Naudé en dr Nico Smith (van Mamelodi) verteenwoordig die allerbeste onder die Afrikaners. Sterk, nederig, eerbaar en onverskrokke, ondanks alle aanvalle en doodsdreigemente, volhard dié drie

godsmenne (en daar is natuurlik ander ook) in hulle strewe - niks sal hulle afskrik nie - arrestasie, aanranding, beswadding, vernedering kom en kan hulle nie keer nie. Ek herinner my aan wyle Jan Hofmeyr, adjunk-premier onder generaal Smuts - so eerbaar, so onverskrokke. Wat FW de Klerk nou probeer sê, het hy alreeds in 1940 gesê. In die leër in die Tweede Wêreldoorlog het ek groot Afrikaners ontmoet - generaals Dan Pienaar, Kloppers, Brink, Theron, "Pappa" Britz en dies meer. Mag die Almagtige u, ds Herby Brand en u gesin, vir ewig seën. Dankie Ina.

EEN BAL EEN UITGEWORPENE

Een Balletdanser van Aucklandpark, Johannesburg skryf:

Ek moet dié brief ongelukkig onder 'n skuilnaam skryf omdat ek moontlik vermoor kan word deur mede-RAU studente.

Alhoewel ek Hans Pienaar (en Sandham) se kommentaar ter harte neem (VWB 4 - 10 Oktober), wil ek graag aandui dat rugby alles behalwe nostalgiese herinneringe by my opbring.

Ons moet nie vergeet dat rugby (ongelukkig) ook duidelik machoïsme en patriargie bevorder nie. Nie die spel self nie (die spel is mos "oop" vir vroue, net die verkeerde "departement" soos in die onderwys), maar die kultuur waarop dit gebou is.

Pienaar dui aan dat rugby op skool legitimiteit en prestige bepaal. Hy dui aan dat dit nie die kind is wat kies om rugby te speel nie, maar kies om deel te word van die samelewing. (Perspektief: TOD)

Hierdie ideologie duur voort in jou jong lewe en teen die tyd dat jy op jou eie voete staan, is jy die produk van 'n

rugby-aanbiddende gemeenskap: vir die res van jou lewe uitgeworpene of dinamies. Dit is nie die struktuur van 'n gesonde samelewing nie. Hoekom spreek ons dit nie eerder aan nie?

Rugby (en meeste spansporte) is slegs 'n bevestiging van die patriargale samelewing waarin die wêreld vasgevang is.

Miljoene vroue moet naweke passief sit en die TV dophou, en kyk hoe manne die bal rondgooi (so tussen kosmaak en truibrei).

Sissies is uitgeworpenes van 'n machoïstiese samelewing. Wil ons nou bewys dat rugby 'n spel vir uitgeworpenes is, of wil ons die samelewing kritiseer vir die uitwerping van die medemens? Ek kry die gevoel dat die artikel die eersgenoemde idee ondersteun.

Ek is bevrees Pienaar bewys nie dat rugby 'n spel vir "sissies" (of sussies) is nie. Die band wat tussen "bottervingers" (en ander verwysings na die kombuis en kos) en vroue getrek word, bewys eerder dat Pienaar seksisme "raakgevat" het. Miskien is dit maar net 'n kwessie van: Rugby leen homself by uitstek daartoe.

Myns insiens skep rugby sissies/uitgeworpenes. Om aan te dui dat rugby 'n spel is vir uitgeworpenes is net so goed soos om aan te dui dat Apartheid 'n spel vir "Kaffers" of swartmense is.

Rugby mag miskien 'n ingewikkelde (tegnies, fisies en takties) spel wees, maar beslis nie so vry van diskriminasie en ideologie soos ballet of skaak inderdaad is nie. Ek kry die gevoel rugby word as superieur beskryf. Ek is bevrees dat dié aanspraak onlegitiem is. Vergelyk dit eerder met boks en ander kontakspore.

"Zaire het nou drie regerings en nie een van hulle regeer nie."

Herman Cohen, die Amerikaanse onder-minister belas met Afrika-sake.

"Hypocrisy is the vaseline of political intercourse"

British comedian Billy Connolly.

"Ek het provinsiale rugby gespeel vir Stellaland, Griekwas, Noordoos-Kaap en Wes-Transvaal. Ek sal nie toelaat dat iemand met my mors nie."

Willie Van Staden, wat die "tandelose" blanke Mynwerkersunie verlaat het om by NUM aan te sluit, oor wat hy gaan doen oor die diskriminasie teenoor hom deur sy voormalige regse vakbondmaats.

"This is serious a interference. It's destabilisation. The people in the street haven't demanded democratisation. It's me who wanted it."

Pres Mobutu Sese Seko of Zaire about demonstrations in his country.

"Dit maak nie saak watter kleur ons is nie, die gees en dryfkrag sal die geesdrif terugsit..."

Die spiesgoof-kampioen Tom Petranoff, 'n voormalige Amerikaner, oor Suid-Afrika se deelname aan die Olimpiese Spele.

"Who cares who diddled who?"

78-year old Ms Florence Orbach, a member of the jury in the rape trial of William Kennedy Smith.

"Dis 'n treurige dag. Ek hoop die Amerikaanse vrou onthou hoe hul verteenwoordigers gestem het. Hulle het gestem om hulle soos kinders te behandel, nie soos grootmense nie."

Patricia Schroeder, 'n lid van die Demokratiese Party, oor 'n stemming in die Huis van Verteenwoordigers om aborsies te verbied in staatsgesubsidieerde klinieke.

"No leader since Churchill used words so effectively to help freedom unchain our world."

US President George Bush on his "predecessor and mentor", Ronald Reagan.

"Solank daar nog een arm Filippyse burger is, sal Imelda se werk nog nie klaar wees nie."

Imelda Marcos, 62, weduwee van die voormalige president van die Filippyne, Ferdinand Marcos, by haar terugkeer na Manila om verhoor te word op die aanklag dat sy haar man R14 miljard uit die staatskiss help steel het.

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur behou die reg voor om briewe te verkort. Skryf aan:

VRYE WEEKBLAD BRIEWE, POSBUS 177, NEWTOWN 2113.

Wisla Wodka

Specially distilled
in Poland, the true home
of wodka

True wodka was born in Poland and
distilled to levels of unsurpassed purity.

In this tradition, Wisla Wodka
is brought to you under licence from
J.A. Baczewski - est. 1782 -
makers of fine wodka.

Make Wisla your Wodka.

J.A. Baczewski - est. 1782 - makers of fine wodka.

Bottled in South Africa.

110175WLX

Te veel polisiemanne sit agter 'n lessenaar

Die SA Polisie, wat die laaste jaar opnuut onder skoot gekom het weens sy hantering van geweld, erken in 'n interne brief dat hy magteloos is om die huidige vlag van geweld te bekamp. Ondanks die toename in misdaad en geweld, is alle poste in die polisie bevries.

JACQUES PAUW doen verslag

ALLE poste in die SA Polisie is in Oktober vanjaar bevries. Geen nuwe polisiemanne gaan aangestel word nie - al erken die polisie dat misdaad nou "endemiese" afmetings aangeneem het en dat sy onlangse getalle-uitbreiding geen invloed op die stygende vlag van misdaad gehad het nie.

Terselfdertyd sê die polisie in korrespondensie wat in VWB se besit gekom het, dat polisiemanne wat in aanvalle sterf, jonk en onervare is en waarskynlik dood is omdat hulle oorywerig was sonder om die nodige waaksaamheid aan die dag te lê.

"Ten einde die doodslag of beserings van ons lede tot die minimum te beperk, moet aanvullers summier buite aksie gestel word om sodoende aan kriminele en politieke aktiviste te toon dat die SAP paraat is en nie aanvalle op sy lede sal duld nie," skryf luit-genl L P E Malan, afdelings-

hoof: sigbare polisiëring van die SAP, op 17 Oktober vanjaar in 'n brief aan afdelingshoofde.

Uit die briewe in VWB se besit kom die volgende na vore:

* Luit-genl Mulder van Eyk skryf in 'n brief op 8 Oktober dat 34 441 nuwe polisiemanne tussen Januarie 1990 en Augustus vanjaar aangestel is, maar dat dit geen uitwerking op die pleging van misdaad gehad het nie.

"Hierdie aansienlike uitbreiding in manekrag het klaarblyklik geen waarneembare uitwerking op die pleging van veral ernstige misdaad gehad nie," skryf die generaal. Dit blyk uit 'n aanhangsel tot sy brief dat die oplossingsyfer van misdaad gereeld afnames vertoon.

Die doel van die vermeerdering van die getallesterkte was onder meer om ten volle

opgeleide polisiebeamptes wat administratiewe werk doen, vry te stel om polisiewerk te doen.

Van Eyk sê in die praktyk het 'n vermeerdering van administratiewe personeel plaasgevind en het polisiëring nie tot sy reg kom nie. "Die oorbemannings van administratiewe kantore is ook 'n groot bron van kommer wat geensins ekonomies regverdigbaar is nie," skryf Van Eyk.

"Bovermelde toedrag van sake is onhoudbaar en kan nie langer geduld word nie." Dit is die plig van die Suid-Afrikaanse Polisie om as primêre funksie sigbaar te wees ten einde misdaadpleging te voorkom. Hierdie doelwitte word beslis nie verwesenlik wanneer duur, ten volle opgeleide polisiebeamptes aangewend word vir die verrigting van administratiewe take wat net so doeltreffend en veel goedkoper deur burgerlike personeel gedoen kan word nie," sê Van Eyk.

* Luit-genl Malan sê in sy brief ná bestudering van gevalle waar polisiemanne dood is, is gevind dat die slagoffers jonk, onervare en oorywerig was, dat weinig gedoen is om die nodige dekking te

verleen in gevalle waar twee of meer polisiemanne in 'n skietery was en dat bestaande opdragte ten opsigte van die hantering van verdagtes, huisbetredings, verdagte voertuie en die gebruik van handboeie nie nagekom is nie.

"Opsommend kan verklaar word dat die basiese beginsels van selfbeskerming nie in alle gevalle deur lede van die Mag nagekom word nie. Hierdie situasie het onhoudbaar geword en is uiters nadelig ... vir die moreel van die lede van die Mag. Lede moet elke klagte wat uit veral swart woongebiede ontvang word, met die nodige omsigtigheid bejeën en moontlike lokvalle moet in gedagte gehou word," sê Malan in sy brief.

* Volgens 'n inligtingsbrief van luit-genl P M du Plessis, gedateer 17 Oktober 1991, is die indiensneming van alle personeel in die SAP bevries. Du Plessis skryf:

"Die indiensneming van alle personeel vir die Mag is bevries. Dit sluit die aanstelling van burgerlikes, tydelike lede en herindiensnemings in. Keuring en toetsing van applikante (slegs manlike applikante) moet voortgaan en name kan op 'n waglys geplaas word."

En wie moet ons bedank?

Sonder die ANC-leierskap se regstreekse intervensie op die hoogste internasionale en politieke vlakke, sou daar vandag geen Suid-Afrikaanse krieket-toer na Indië gewees het nie. Daarsonder sou daar waarskynlik ook geen SA-deelname aan die wêreldbeker-krieketreeks in Februarie volgende jaar in Australië en Nieu-Seeland gewees het nie, skryf HENNIE SERFONTEIN

ONDER leiding van Thabo Mbeki, die hoof van die ANC se departement van Internasionale sake, en Steve Tshwete, die sportwoordvoerder, is 'n blits-inisiatief einde Augustus begin. Want toe het die ANC met 'n skok ontdek dat dit twyfelagtig was of Indië Suid-Afrika se versoek aan die Internasionale Kriekeraad (IKR) om deelname aan die Wêreldbekerreeks sou ondersteun - al het die IKR Suid-Afrika reeds weer as volle lid toegelaat.

Die ANC het al baie dekades lank 'n noue verhouding met Indië, waarin die Ghandi-verbintenis met Suid-Afrika 'n belangrike faktor was. Sedert die einde van die veertigerjare en die begin van die Nehru-bewind is die bande verder versterk.

Einde Augustus was dit al bekend dat Wes-Indië, vermoedelik onder die invloed van Pakistan, van voorneme was om die SA-versoek teen te staan. Sake is polities verder gekompliseer deurdat die ANC nog nooit enige verhouding van watter aard ook al met Pakistan gehad het nie.

"Histories het ons van die begin af Indië in sy konflik teen Pakistan ondersteun," verduidelik 'n ANC-bron dié week. Daarenteen was Pakistan al drie dekades lank 'n ondersteuner van die PAC, wat sake nog meer bemoeilik het.

Die ANC verneem toe ook dat dit nie allerweë bekend was nie dat Mandela 'n tweede persoonlike brief aan die IRK gestuur het waarin hy SA-deelname aan die wêreld krieketreeks bepleit het.

Aan twee fronte beweeg die ANC toe blitssnel. In Londen het die ANC-verteenvoerder, Mendi Msimang, al die hoë kommissaris van die Wes-Indiese state persoonlik bearbei en oor Mandela se ondersteuning van deelname ingelig. Die verteenwoordiger in Nieu-Delhi, Mtutuzeli Mpehle, het die Indiese regering op die hoogste vlak genader en van die Mandela-brief voorsien.

Die ondersteuning van die Indiese regering is finaal verkry ná 'n direkte persoonlike oproep uit Johannesburg deur Stanley Mabizela, Mbeki se tweede in bevel, aan die Indiese minister van Buitelandse Sake.

Mpehle was terselfdertyd ook in verbinding met die Pakistani Hoë Kommissaris in Nieu-Delhi. Hy het dit opgevolg met 'n persoonlike besoek aan Pakistan, waar die regering ook op die hoogste kabinetsvlak van die Mandela-versoek ingelig is. Dié besoek het die knoop finaal deurgehak en die onverwagse ondersteuning deur Pakistan het die pad vir SA-deelname oopgemaak.

Thabo Mbeki ... vinnige voetwerk. (Foto: Steve Hilton-Barber / Afrapix)

the man behind the white nightmare

Jay Naidoo, general secretary of Cosatu, who led this week's two-day anti-VAT strike, is increasingly perceived as the power behind the movement's relentless mobilization. But who is this man with the piercing eyes who occupied centre stage for a whole week with more TV appearances than even Pik Botha in the old days? He spoke to CHRISTELLE TERREBLANCHE about the significance of the show of power and - very reluctantly - about his rising individual profile. One thing became clear very quickly: he is no Arthur Scargill, as frustrated industrialists have been calling him behind his back

YOU'VE heard about his charisma and you've seen the plucky style on TV. Instead you find him entangled in telephone calls, signing documents, apologizing. "I am very tired and there is no time. I'll have to talk fast." Not that he usually beats about the bush.

"No, I don't want to talk about myself. But yes, there has been little time to sleep, relax and no time to go cycling," he lets slip. Quite clearly the massive organisation behind the strike and the months before have taken a heavy toll on the 35-year old unionist, who insists that his soaring individual visibility means little to him personally.

Last week he also appeared on TV: as Accused Number One in the case of the police spy who was roughed up at Cosatu's head office.

Born in Durban as one of seven children to a court interpreter, he was thrust into political consciousness at the age of four when his family was forcibly removed. A career in the sciences got bogged down quickly when the Soweto uprising of 1976 caught him in midstream as a student activist at the University of Durban-Westville. He decided to follow his social consciousness into teaching and later the trade unions. By the time Cosatu was established in 1985, Naidoo was already an entrenched trade unionist - he was elected as the first general secretary.

Through the strike you gained an even higher political profile than before. Does that have any implications for your career as a trade unionist?

The one thing about the trade union movement is that it does not promote the political agendas of the individual. There is a deliberate subordination of individuals, because the organisation produces individuals who then operate on mandate, so in terms of Cosatu's profile, certainly it has been raised.

As an individual, yes, it has created a profile for myself. But in carrying this forward my individual profile would depend on the issues Cosatu takes up, and the way we interface with the rest of society, our allies and opponents.

What led you to your present individual profile? Where there any specific influences that directed your career path?

One of the most important influences in my life was my mother, who taught me to respect people irrespective of their colour, their wealth, status, et cetera. And when I was younger, still at school, I used to listen to Steve Biko and other Black Consciousness leaders. But also I could see such racism in society - the way in which whites treated us. This is something that offended me very deeply. I was conscious that there was something wrong with society.

What was particularly important for me was that Steve Biko challenged that authority. The other major influence in my life was Frelimo. Frelimo coming to power was to me a signal that the white colonialism in Southern Africa was beginning to

collapse. And then we had the banning of organisations. My involvement in student politics brought me into contact with many different political people in the country, also the needs of our communities, the squatter camps. But I also recognized that students in themselves are not going to bring change. So for a while I taught in school and by the end of 1979 I went back to Durban and started at the Federation of South African Trade Unions (Fosatu).

Are you satisfied that Cosatu brought home the intended message?

The political significance of the strike was one that showed that Cosatu still retained the support of the workers of this country. We have the capacity to bring workers out on strike on issues that we choose to.

Secondly, it proved that the support of the "Labour Movement" is gaining on its own constituency and around the VAT issue we were able to build a very broad coalition of organisations. Thirdly, the strike showed that we managed to strengthen the Patriotic Front forces after their recent conference.

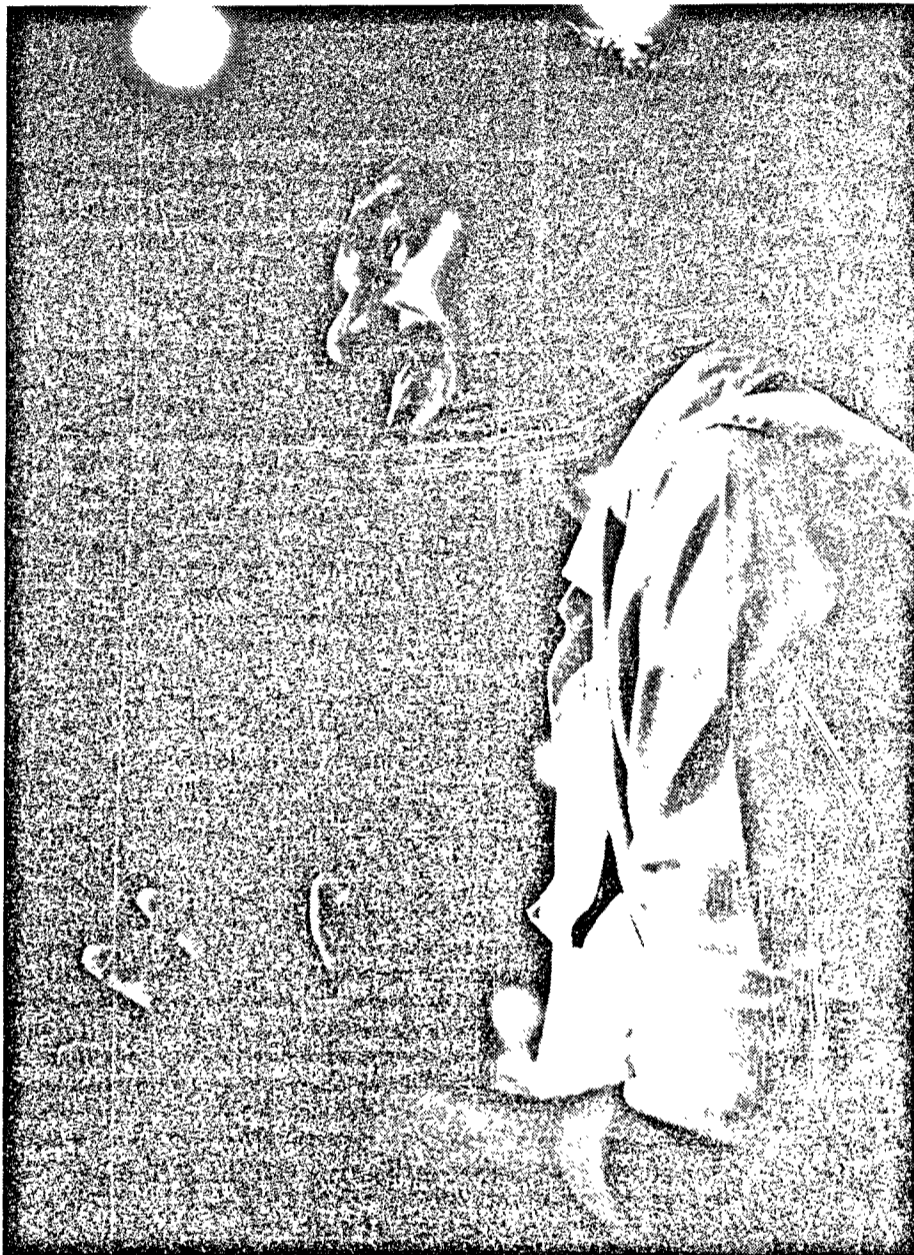
Also this is a very clear message to the government to stop unilateral decision-making, and I think they got that message clearly - that we have the capacity to block any economic policies they want to introduce without negotiations!

But what about the paranoia in the press, both Afrikaans and English, around the strike. Do you think the media understood what you were trying to say?

The mass-hysteria in the mainstream white press was to try and discredit with the claim that there has been intimidation and violence. In fact, the strike has been characterized by a peaceful exercise of power by the majority of workers. So there is no legitimacy for their claim - besides the few isolated incidents, President Steyn Mine and some others, which we condemned.

What the press has been suggesting is that you are paying a long-term economic price for short-term political gain. Do you recognize a price being paid?

The first thing we say is that the disastrous state of the economy is the result of the economic policies of the apartheid government and the supporters of big business - and not the strikes and demonstrations. So our central objective in order to break that logjam is to remove the government, putting in its place in the short term an interim government of national unity and in the long term a democratic government based on one person one vote. Politics and economics are integrated in SA, more so than in many other countries because the core of apartheid was systematic exploitation of black people and black workers in the country, premised on a cheap labour system. In that sense it would serve both our political and economic goals to remove this government. Therefore we will use the muscle that we have to push the government into accepting that it is a minority

Jay Naidoo. (Photo: Paul Weinberg / Southlight)

government.

I think the "price" would be even more devastating if we don't act against the government. So in retrospect what one has to look at is: if it was not for our resistance, strikes and demonstrations, we would still be living in a white "baasskap" South Africa. And Cosatu intend to ensure that not just now, but in a future SA we also are centrally involved in decisionmaking processes. Because one of the failures of dictatorship, of Eastern Europe, is the fact that you take the power away from the people, by reducing all other organs of society to conveyor belts of political power.

Are you answering those, who might be called cynics, who say that you will automatically be co-opted by the forces you help to replace the minority power, given the movement's high political profile?

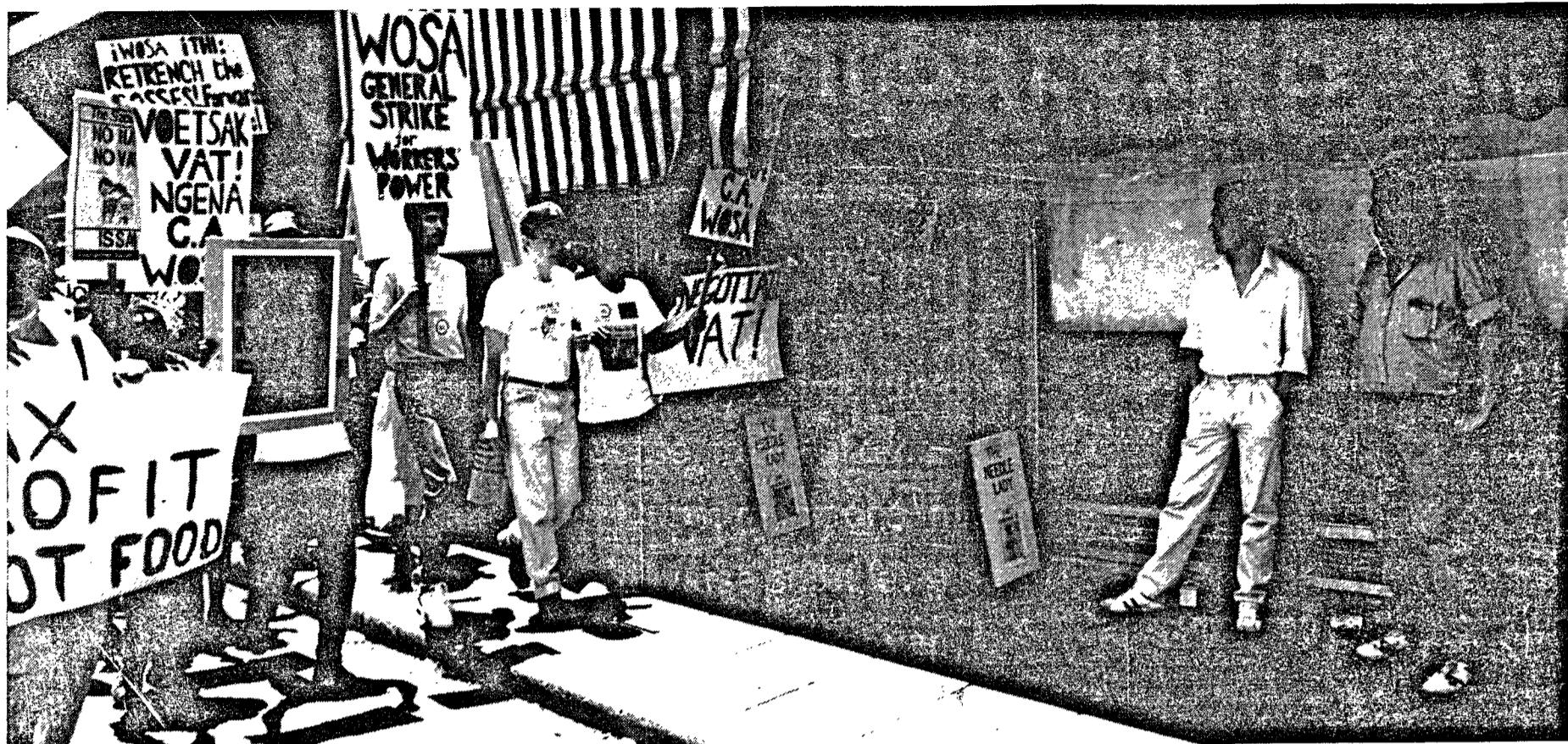
We've had many cynics of Cosatu's policies, but the correctness of our policies has seen us emerge as one of the biggest

organisations in this country, ^{which/that} who has influence at a political, economic and social level. So the cynics, the people who said the strike would be a failure, are the very cynics who say that we will become a conveyor belt. But the entire tradition of Cosatu has been built up on the issue of mandates, accountability, of leadership, the commitment to reportbacks, democracy. And no, even if the leadership of Cosatu should make a decision to be co-opted by any sector of society, the membership wouldn't allow that.

There is still no indication that the government will consult with you on policy-issues in the near future?

I don't think they have a choice. They will be forced to consult and negotiate. They cannot expect that we enter the political negotiations with one arm tied behind our backs, while they continue to restructure the economy. So there are signals from government, yes, that they will enter the process of bona fide negotiations.

An anti-VAT march in Johannesburg on Monday, first day of this week's general strike. (Photo: Paul Weinberg.)

voting with their feet

Cosatu's massive show of force has de facto given it an ascendancy within the liberation movement, writes analyst HUFF PRYCE. The power of the people will be actively used in the coming period

It has been often quoted in the past week, but I am going to trot out one more time Cosatu General Secretary Jay Naidoo's assessment of this week's general strike.

The strike, Naidoo said, should be viewed as a referendum, and as such amounted to an overwhelming vote of no-confidence in the government.

I recall the remark for a number of different reasons.

In the first place it is significant because it recalls a very simple and important fact - which is currently being systematically overlooked in the post-mortem attempts of the government and its allies to discredit the strike - and this fact is that mass action remains the only way in which the still disenfranchised masses of South Africa are able to make their feelings felt. The majority of South Africans remain excluded from any real participation in either the political or economic sectors of South Africa, and what is more they have lost faith in the negotiations process as the sole mechanism of change.

Of course this is precisely what the strike was about - both the fact of remaining disenfranchised and the demand for participation in the economic and political life of this country. And equally obviously, however insidious the argument may be at first glance, looked at in this way, it makes little sense as the government and its allies in Big Business have done to accuse the strikers and their leaders of a lack of patriotism and of economic irresponsibility in taking the strike route in the first place. Whose economy, after all, were they hurting? Not their own.

Secondly the referendum idea is important because the vote of no-confidence really was so overwhelming. Cosatu estimates that somewhere around 3.5 million workers stayed home, but in fact these

figures reflect only a fraction of the real support for the action. They confine themselves to registered workers in business and industry; they take no account of the informal sector or of casual labour, and little enough of employees like domestic workers and gardeners or unorganised workers in small concerns like cafes and small shops. Nor do they have anything to say about the estimated 7 million unemployed in South Africa. What we are really talking about here is a mobilisation of public feeling which, though not adequately quantifiable, indubitably does embrace the majority of South Africans.

The figures, ironically enough, also take no account of what was Cosatu's major and breathtaking achievement over the two days of the general strike - getting the scholars to school. In the numbers game, Cosatu gets no points for it, but the fact that 90 percent of black school pupils - traditionally and according to received wisdom the lawless, uncontrollable element in the struggle, the unguided missile heeded the call to attend school over the strike period and avoid disruption to the education system, speaks more powerfully than any other fact of the degree of discipline and organisation Cosatu was able to instil in its support base.

It was also able to avoid any visible or large-scale intimidation. Though government sources from State President FW de Klerk to Law and Order spokesman Captain Craig Kotze are going through the motions of complaining about massive intimidation, they have been unable to produce any convincing evidence of it and their protestations that intimidation is an elusive crime and one difficult to prove - while not untrue - sound increasingly feeble with each repetition.

Anyway they miss the point: during any

strike there will be pressure applied from both sides, it is the currency of protest action. Let it also be noted that on Tuesday, the author of this piece did a bit of investigation by walking around the city centre asking people who had turned up for work why they decided to break the strike. The majority shrugged and said their bosses had threatened to fire them if they did not report for work. So who has been intimidating whom? As long as violence is avoided, it is hard to know what people are complaining about.

At the same time it seems, the one large-scale incident of violence which the authorities have been able to pull out of the hat - the clash at President Steyn gold mine in the OFS - is going to fall apart under scrutiny. In the face of police claims that the killings came about after non-strikers were attacked by NUM supporters, it now appears that the incident was in fact sparked by strike-breakers attacking NUM workers returning from a meeting.

Anyway, however much the authorities want to deny its significance, the fact remains that "normal violence figures" plummeted during the two days of the strike; this in itself, as any sane South African will tell you, is not an inconsiderable achievement.

The bottom line is the general strike was an unqualified success for Cosatu and its allies and it has completely transformed the face of South African politics in the foreseeable future.

The government and its allies might be trying in the short term to minimise - through varying combinations of loud bluster, empty moralism and weak excuse - the damage which has been done to their cause.

And at the same time they will be attempting to weaken Cosatu's hold over

the workforce. A number of concerns, including the Reserve Bank and some of the mines for instance, have indicated they will be avoiding employing union labour in the future and many more are expected to lay off workers in the aftermath of the strike. But such actions are unlikely to have much real effect apart from leading to localised union action.

In the long term both government and Big Business are going to have to assimilate the message: you can't leave Cosatu out of planning the future of South Africa. It is just not going to work and some accommodation will have to be made.

Of course the accommodations are unlikely to be made directly around the issue of VAT (but that never was the issue in the first place). Nor is the government going to be seen to be caving in. However it is a safe bet that the government will be setting up national forums for economic negotiation in the near future and that Cosatu will be seated at the table when those talks begin.

Less certain - in its detail at least - is how the trade union giant is going to be part of the directly political process of restructuring. While in rhetoric Cosatu has demanded a place in the forthcoming all-party talks, it appears unlikely that it will directly insist on this in reality.

At the time of going to press, the outcome of a protracted meeting of the ANC alliance on Wednesday was not known. However, what is clear is that the balance of forces in the alliance has shifted dramatically in the past week. Cosatu's massive show of force has de facto given it an ascendancy within the liberation movement and if - as is likely for the foreseeable future it contents itself with strengthening its position within ANC-led structures and making its presence felt in this way in future negotiations - it will nevertheless change the direction of the struggle in the coming period.

While the ANC has long espoused a rhetorical commitment to the use of mass action in parallel with negotiations, now that rhetoric will become reality.

And with the strengthening of the alliance - in the face of old-style and often manipulative and authoritarian ANC leadership of that alliance - the power of the people will be actively used in the coming period.

ma glo neo-nazi's het haar seun 'gesteel'

Die verdwyning van die verregse vermeende moordenaars, Henry Martin en Adrian Maritz, het vandeeweek 'n nuwe wending gekry toe dit bekend geword het dat twee jong Pretoriase studente en Neo-Nazi's moontlik saam met hulle ondergronds gegaan het. JACQUES PAUW doen op dié bladsye verslag van 'n sieklike netwerk van Neo-Nazi's wat in Suid-Afrika doenig is

'n MA van Krugersdorp glo haar 19-jarige seun, 'n student aan die Universiteit van Pretoria, is deur die fanatieke en Nazi-gesinde Kerk van die Skepper in Suid-Afrika "gesteel" en kan dalk nou besig wees om terreur te beplan.

Jurgens Grobbelaar, 'n lid van die Wêreld-Apartheidsbeweging, die Afrikaner-Nasionaal-Sosialiste en 'n selferkende Neo-Nazi, het op 21 Oktober spoorloos verdwyn. Die polisie ondersoek nou die moontlikheid dat Grobbelaar en 'n vriend en mede-student, Jean du Plessis, albei betrokke by die Kerk van die Skepper, saam met die vermeende moordenaars Adrian Maritz en Henry Martin ondergronds gegaan het en verdere terreur mag beplan.

Jurgens Grobbelaar en Jean du Plessis het albei in Oktober vanjaar hul studie aan Tukkies opgeskop, hul ouers en vriendinne laat weet dat hulle weggaan en nie weer terugkom nie en toe verdwyn. Grobbelaar het 'n brief aan sy ouers gelos dat hy hulle nie weer sal sien nie.

Du Plessis is al geruime tyd 'n lid van die Kerk van die Skepper en het Grobbelaar vroeër vanjaar ook aan die leier van die kerk in Suid-Afrika - die "primus Dominus" - voorgestel. Dit is daar waar hulle waarskynlik kontak met Maritz gemaak het.

Hester Grobbelaar het geweier om vandeeweek met die media te praat, maar het sowat twee weke gelede die verdwyning van haar seun by die polisie aangemeld. Hulle het vandeeweek begin met 'n ondersoek na sy betrokkenheid by die Kerk van die Skepper en sy moontlike verbintenisse met Maritz.

Du Plessis en Grobbelaar het kort voor hulle verdwyning laat blyk dat hulle Duitsland toe wil gaan - dieselfde bestemming waarheen die polisie vermoed Maritz en Martin wou gaan. Dit het egter vandeeweek geblyk dat hulle nog nie die land verlaat het nie en steeds in Suid-Afrika voortvluggend is.

Die volgende het vandeeweek aan die lig gekom:

* Grobbelaar, 19, het reeds in sy matriekjaar 'n lid van die Wêreld-Apartheidsbeweging van Koos Vermeulen geword. Hy sou 'n jeugfak vir dié Neo-Nazi-beweging in die Wes-Rand tot stand bring, maar het vroeër vanjaar uit dié beweging bedank.

* Intussen het Grobbelaar - wat glo 'n intelligensie-kwasiënt van 160 het - vir Du Plessis by die Universiteit van Pretoria ontmoet. Du Plessis, wat toe al 'n lid van die Kerk van die Skepper was, het Grobbelaar aan dié beweging voorgestel.

* Du Plessis, 21, was tydens sy diensplig in die weermag al in die moeilikheid omdat hy glo ammunisie en dinamiet wou steel. Hy is onder meer uit sy offisiërskursus geskors.

* Die leier, ofte wel die "Primus Dominus" van die Kerk van die Skepper in Suid-Afrika, Jan S Smith, het vandeeweek bevestig dat Du Plessis en Grobbelaar dienste by sy Kerk bygewoon het en aan hom voorgestel is. Hy het ook gesê dat Adrian Maritz by dié kerk was. Hy het egter ontken dat hy enigiets met hulle verdwyning te make het.

* Kort voor Grobbelaar en Du Plessis verdwyn het, het hulle te kenne gegee dat

hulle nou lede van die Afrikaner-Nasionaal-Sosialiste is. Hulle is albei baie sterk pro-Nazi en verskeie Nazi-geskrifte is ná hulle verdwyning by hulle blyplekke gekry. Hulle het ook pamflette oor Nazisme versprei. Du Plessis het laat blyk dat hy egter ook 'n lid van die Boerestaatspartij is en by Grobbelaar is embleme van die AWB gekry.

* Grobbelaar en Du Plessis het verskeie kere vanjaar opleidingskampe in Noord-Transvaal bygewoon waar hul glo geleer is om onder meer bomme en plofstof te maak.

* In die huis waar Du Plessis gewoon het, is die volgende gevind: kamoefleer-uniforms, vals nommerplate, 'n haelgeweer en patrone, bestanddele om plofstof mee te maak, geheime weermagkaarte, 'n slotsnyer en 'n spuitverfmasjien. Kort voor sy verdwyning is dié goed verwyder.

* Dit blyk nou dat Du Plessis ook betrokke kon wees by terreur in Namibia voordat hy verdwyn het. In 'n dagboek wat hy gehou het, kom die woorde "P - ons sal hom moet doodmaak" voor. Daar is ook 'n boodskap dat hulle ammunisie van die weermag moet steel en volgens die dagboek het hy ook een of ander vorm van verregse opleiding in dié land ondergaan.

* Die laaste jaar is Du Plessis en Grobbelaar se geleedere versterk deur een van die leiers van die Revisioniste-beweging in Frankryk (dié land se Neo-Nazi-beweging), Olivier Mathieu, wat in Suid-Afrika kom skuil het. Mathieu word in Frankryk gesoek vir sy Neo-Nazi bedrywighede en sy anti-Joodse slagspreuke. Hy het Suid-Afrika intussen verlaat en skuil nou glo in Italië.

* Die polisie het aan Grobbelaar se ouers gesê dat hy ná Maritz en Martin se vrylating op borgtog saam met hulle gesien is. Die vermoede bestaan nou dat Grobbelaar en Du Plessis, wat omstreeks dieselfde tyd as die twee vermeende moordenaars verdwyn het, saam met hulle op vlug is. Du Plessis is op 15 Oktober laas gesien en Grobbelaar op 21 Oktober.

* Grobbelaar en Du Plessis is nog nie landuit soos hulle aanvanklik beplan het nie en een van hulle het sy vriendin vandeeweek gebel om 'n moontlike ontmoeting te reël.

Maritz en Martin het aan die einde van

Oktober verdwyn nadat hulle in September vrygelaat is op borgtog ná 'n beweerde eestaking van bykans twee maande. Die polisie het onraad vermoed nadat hulle hul borgvoorwaardes verbreek en hulle nie by 'n polisiestase aangemeld het nie.

Martin en Maritz staan tereg op aanklagte van moord en poging tot moord wat voortspruit uit twee bomontploffings in 1990 waarin een mens dood en verskeie ander beseer is. Daar was getuieis dat hulle voorheen vir Militêre Inligting gewerk het en na bewering was 'n veiligheidspolisieman by een van die bomontploffings betrokke.

Die polisie het vandeeweek op verskeie pamflette, geskrifte, 'n dagboek, sketse en embleme van Grobbelaar beslag gelê. Onder die geskrifte is onder meer stukke van die Kerk van die Skepper waarin die uitwissing van swartmense bepleit word.

Grobbelaar en Du Plessis is vandeeweek as uiters fanatiek bestempel. Albei het by geleentheid gesê dat die AWB "te links" vir hulle geword het. Albei het 'n diepgaande studie van Nazisme gemaak en video's in hulle besit gehad wat sou bewys dat Hitler nie ses miljoen Jode uitgewis het nie en dat dié gebeurtenis 'n propagandaset teen die Nasionaal-Sosialiste was.

Albei het uitstekend gevaar op universiteit en sou glo hul eksamens deurgekom

het. Grobbelaar was ook 'n lid van die Konserwatiewe Party-gesinde Aksie-Studentefront aan die Universiteit van Pretoria en was betrokke by die reëling van verskeie protesvergaderings op die kampus.

'n Vriendin van Du Plessis het gesê hy het vir haar gesê hy gaan Oos-Transvaal toe en het planne om uiteindelik oorsee te gaan. Sy sê hy was 'n lid van die Nasionaal-Sosialistiese Beweging, die Boerestaats-Party en die Kerk van die Skepper. Sy sê hy was baie anti-Semities.

Sy sê hy het verskeie kere die moontlikheid van geweld met haar bespreek, maar gesê dat hy nie weet of hy ooit in staat sal wees om terreur te pleeg nie. Sy sê hy het verregse politiek en Nazisme aanvanklik as 'n "intellektuele speletjie" benader, maar het daarin vasgevang geraak. Sy sê daar was duidelik 'n verandering in hom voor hy op sy "missie" vertrek het. Hy het emosioneel begin optree.

Grobbelaar het sy ouers gegroet in 'n brief wat glo daarop neerkom dat hy nie weer terug sal kom nie. Sy verdwyning is by die polisie aangegee, en vroeër vandeeweek het lede van die veiligheidspolisie besoek by sy ouers kom aflê.

Die polisie sê in hul kommentaar: "Die ondersoek na Adrian Maritz en Henry Martin se verdwyning duur voort en die SA Polisie het geen besonderhede om aan die media te verskaf nie."

die kerk van haat

Die Kerk van die Skepper, waarvan twee verdwene Pretoriase studente lidmate was, het 'n fanatieke ideologie gegrond op haat. JACQUES PAUW doen verslag.

DIS 'n modderpoel-diktatuur wat in Suid-Afrika heers, sê die Kerk van die Skepper. En, voeg sy leier by: "Die enigste verweer van 'n ras en volk in so 'n wanhopige, bedrygde (sic) en ondraaglike toestand is om hom te beroep op 'n tegniek en taktiek onvermydelik is die oorlewingstryd - daardie wapen is terrorisme en geweld, die neem van wet en orde in eie hande."

Dit, in die woorde van Jan S Smith, "Primus Dominus" van die Kerk van die Skepper in Suid-Afrika, is die roeping en enigste verweer van die witman in Suid-Afrika. Want, sê Smith: "...die vernedering, verkragting, moord, roof en ander wandade deur die sub-menslike kaffer laat geen alternatief nie."

Die Kerk van die Skepper in Suid-Afrika bestaan uit sowat 150 lidmate wat weekliks dienste in Pretoria en Johannesburg bywoon. Die Kerk van die Skepper, wat inderdaad geen kerk is nie, is volgens sy geskrifte "gebaseer op die wette van die natuur, lesse uit die geskiedenis en ges-

onde verstand."

Dis by dié kerk waar die 19-jarige Pretoriase student, Jurgens Grobbelaar, vroeër vanjaar betrokke geraak het voordat hy en 'n vriend, Jean du Plessis, verlede maand spoorloos verdwyn het.

Dit is ook na dié kerk waarheen tientalle oud- en Neo-Nazi's weekliks stroom om hul kwota rassehaat, anti-Semitiese en die superioriteit van die wit-superras vir die week te gaan haal.

Die Kerk van die Skepper, wat Christelike kerke as duiwels beskou en die uitwissing van Jode en die "modderasse" (swartmense) bepleit, se noue bande met Nazisme word onder meer bewys deur die wyse waarop hul jaartalle skryf: die wêreld is nou in die jaar 102 n.H. - wat staan vir "Na Hitler". (Hitler is in 1889 gebore).

Die Kerk hou weekliks dienste in Pretoria in die boekwinkel Kultura, wat behoort aan die leier van die Neo-Nazi's in Suid-Afrika, dr Paul Doussy. Dit is ook in Doussy se boekwinkel waar die Kerk van

Racial

Dedicated to the Survival,
Expansion and Advancement
of the White Race.

IT'S GREAT
TO BE WHITE!

Loyalty

Copyright 1991

Die kopstuk van die Kerk van die Skepper se koerant, Racial Loyalty.

die Skepper se "bybel", The White Man's Bible, verkoop word.

Dié geskrif, wat in 1981 deur die stigter van die kerk, Ben Klassen, gepubliseer is, beslaan 451 bladsye en lê die grondslag vir die ideologie van "kreatiwiteit" van die Kerk. The White Man's Bible, waarvan al een miljoen wêreldwyd verkoop is, is 'n gids vir die oorlewing, uitbouing en vordering van die wit ras. Dié boek sê dan ook dat 'n gesonde omgewing slegs geskep kan word met die vernieting van Jode en die uitbouing van die wit ras. Die Kerk van die Skepper verwerp die tradisionele Bybel.

Die Kerk van die Skepper se lede is hoofsaaklik afkomstig van die Neo-Nazi-Bewegings in Suid-Afrika: die Wêreld-Apartheidsbeweging, die Nasionaal-Sosialistiese Beweging, en in mindere mate die

different human species fighting for survival and expansion on this overcrowded Planet Earth. After an intensive study as to how the Jews, a parasitic race small in numbers had gained financial, political and tyrannical control of not only the United States, but of the world...I came to the conclusion that religion was the key, and what the white race sorely needed was a new religion."

Verwysende na ander kerke, sê Klassen: "We Creators do not believe in this nonsense about the supernatural and the spooks in the sky. We believe that the white race is nature's finest. We believe that the only religion is the salvation of the white race. Our main goals are to get the parasitic Jews off our back... and to ship all the niggers back to Africa and cleanse our own territory of all the alien mud races."

Sieg Heil, Sieg Heil! skree die groepie ou mans

ELKE jaar, op 20 April, kom 'n groepie ou mans in die suidelike voorstede van Pretoria byeen. Hulle is Duitse oorlogsveterane wat met geboë hoofde om 'n vierkantige tafel staan waaroor 'n Nazi-vlag gedrapeer is. Die mans dra die Duitse hakekruis en swastikas en op die agtergrond speel 'n Wagner-opera. Hulle herdenk die dood van Der Führer, Adolf Hitler.

Vir hulle is die hakekruis steeds die grootste simbool van mag, dissipline en rassuiwerheid. Vir hulle leef die Reich en Hitler ná 40 jaar steeds voort. Die stryd teen die Joodse geldmag en die strewe na ariese rassuiwerheid duur steeds voort.

Die groepie sing weer ou Duitse soldateliedere - Der Gute Kamerad en die Horst Wessel-lied. Vroeër die aand het iemand 'n stuk voorgelees uit David Irving se Hitler's War - 'n boek wat die uitwissing van die ses miljoen Jode bevraagteken.

Die aand word gewoonlik afgesluit met die berugte stywe arm-saluut en die kreet "Sieg Heil, Sieg Heil!"

Onder die groep oud-Nazi's wat elke jaar Der Führer se dood gedenk, is dr Paul Doussy, 'n geheimsinnige dokter van Pretoria wat ook 'n boekwinkel besit waar Nazi-literatuur verkoop word. Doussy, 'n Belg, is die leier van die Nazi-beweging in Suid-Afrika. Hy staan nie onderhoude aan die media toe nie.

Die laaste twintig jaar het Suid-Afrika se oud-Nazi's nog net drie keer hul gesigte in die openbaar gewys. Vier dekades lank al woon hulle in Suid-Afrika onder 'n kombens van geheimhouding. Die afgryse waarmee Hitler se bewind die ganse wêreld vervul het, raak hulle nie.

Die laaste groot Nazi-vertoon in Suid-Afrika was in Augustus 1987 toe 'n groep van sowat 80 oud-Nazi's en Nazi-simpatiseerders by die Rebeccastraat-begraafplaas in Pretoria bymekaargekom het om die pas-gestorwe Rudolf Hess te huldig.

Voor dit was daar in die jare sewentig 'n Nazi-begrafnis gehou vir dr R Heusler van Pretoria, wat een van die groot geeste van dié beweging in Suid-Afrika was. 'n Swastika is oor sy kis gedrapeer en die Hitler-saluut is by sy graf gegee. In 1976 het oud-Nazi's 'n betoging in Pretoria gehou waarin die vrylating van Hess bepleit is.

Daar bestaan geen formele bond of vereniging van oud-Nazi's in Suid-Afrika nie. Nazi-groepe wêreldwyd behou egter kontak met mekaar en elke jaar word 'n groot fees van oud-Nazi's in München in Duitsland gehou. Suid-Afrikaners woon ook dié fees by.

Suid-Afrika en Suid-Amerika was ná die Tweede Wêreldoorlog 'n toevlugsoord vir oud-Nazi's en Duitsers wat uit Duitsland wou padgee. Maar na meer as vier dekades is daar min werklike oud-Nazi's oor. Dié wat oorbly, is baie oud.

Dié is belangrik om te onderskei tussen ware oud-Nazi's en Neo-Nazi's, mense of groepe wat die ideologie van die Nasionaal-Sosialisme aanhang. Waar die oud-Nazi's in baie gevalle in 'n droomwêreld leef en nie werklik gevaarlik is, is die Neo-Nazibewegings fanatiek en bepleit in baie gevalle terreur.

Onder die Neo-Nazi-bewegings tel die Wêreld-Apartheidsbeweging, die Afrikaner-Nasionaal-Sosialiste en die Kerk van die Skepper. Dan het bewegings soos die Afrikaner-Weerstandsbeweging, die Orde-Boerevolk, die Transvaalse Separatiste en heelwat ander definitiewe Nazi-ondertone.

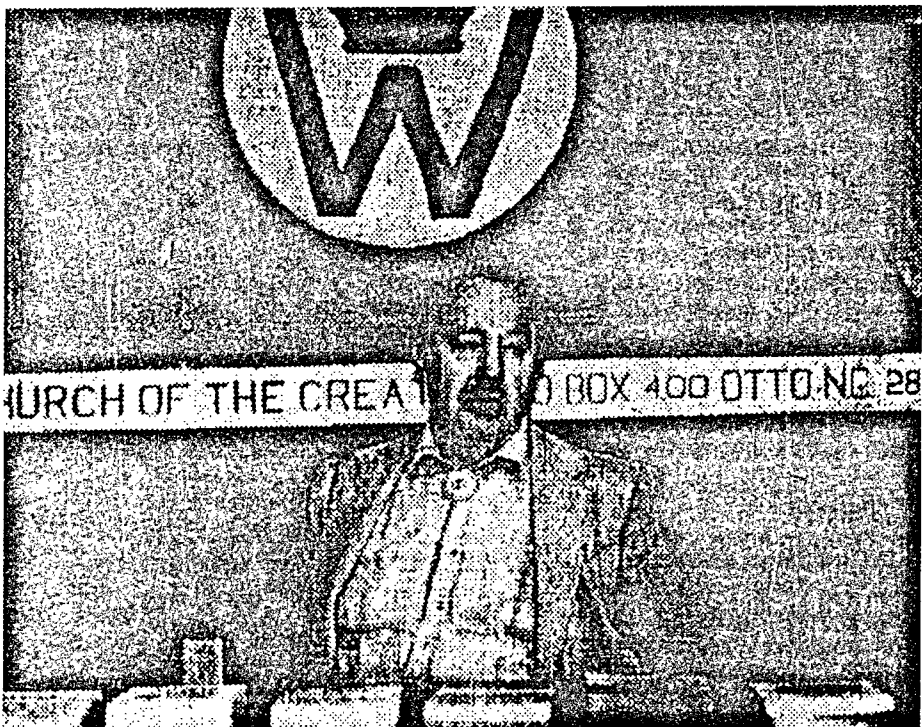
Die leier van die Wêreld-Apartheidsbeweging, Koos Vermeulen, is na bewering die skakel tussen internasionale verregse en Neo-Nazi-bewegings soos die Bask-Separatiste in Spanje, die Franse Neo-Nazi-Bewegings L'Assault en die Revisioniste, die Britse Dare, Commissions of Justice en New Force Party.

Die WAB en die Afrikaner-Nasionaal-Sosialiste tree as die koördineerders van ongeveer 30 regse groepe in Suid-Afrika op. Lidmaatskap van dié groepe wissel van drie tot 50 lede.

Die gebed van die Kerk van die Skepper

Onse Lucifer wat op die aarde woon en heers deur die leerstellings en verkondiging van jou ewangelle deur valse predikante en kerke, met sy hoofkwartier by die Volke Verkragting Organisasie (VVO) en sy lakeie en nuttige idiote in die hoofstede van Lucifer se wêreld; laat die Geldmag by wyse van die assuransie groepe, banke, bougenootskappe en aandele-beurs ge-eer word met hulle hoë rente-koerse en die Regering(s) se swaar belastings. Laat Lucifer se wil van Verbastering en Vermenging geskied deur gebruik te maak van die Geldmag se beleerde Massa-media hier op aarde. Goe ons vandag die TV, koerante, tydskrifte en radio en laat ons niemand vergeef wat nie oplet na al die integrasionele wat verskyn in sport, vermaaklikheid, onderwys en op die ekonomiese terrein. Lei ons op die breë pad van Lucifer se lekker lewe by die dobbel-huise, "Escort-Agencies", perdewedrenne, van skuld en kredietkaarte en verlos ons nie van hierdie bose Lucifer-orde nie, want aan ons behoort ons huise, elendorm, besighede, motors, meubels, ja, alles wat ons besit en ons siel, totdat ons wakker word en veg om verlos te word van Lucifer se Nuwe Orde.

Amen

Ben Klassen, die stigter van die Kerk van die Skepper. Die foto is geneem uit The Tampa Tribune, wat berig het oor 'n besoek van Klassen aan die Church of the Creator in Otto, North Carolina, VSA.

Afrikaner-Weerstandsbeweging, die Orde-Boerevolk en ander kleiner ver-regse groepe.

Adrian Maritz, die verregse vermeende moordenaar wat vroeër vanjaar op 'n eetstaking was en 'n indringende studie van Nazisme gemaak het, was 'n lid van die Orde-Boerevolk, Grobbelaar was 'n lid van die Wêreld-Apartheidsbeweging en die Nasionaal-Sosialistiese Beweging en sy vriend, Jean du Plessis, 'n ondersteuner van die Boerestaats-Party.

Die Kerk van die Skepper is in 1973 gestig deur die Duitssprekende, maar Russies-gebore Ben Klassen, wat in 1945 na Amerika verhuis en uiteindelik 'n lid van die Floridase Huis van Verteenwoordigers geword het. In 'n onderhoud oor waarom hy die Kerk van die Skepper gestig het, sê Klassen:

"I came to the basic and far-reaching conclusion that the main problem we were facing was racial, a battle between the

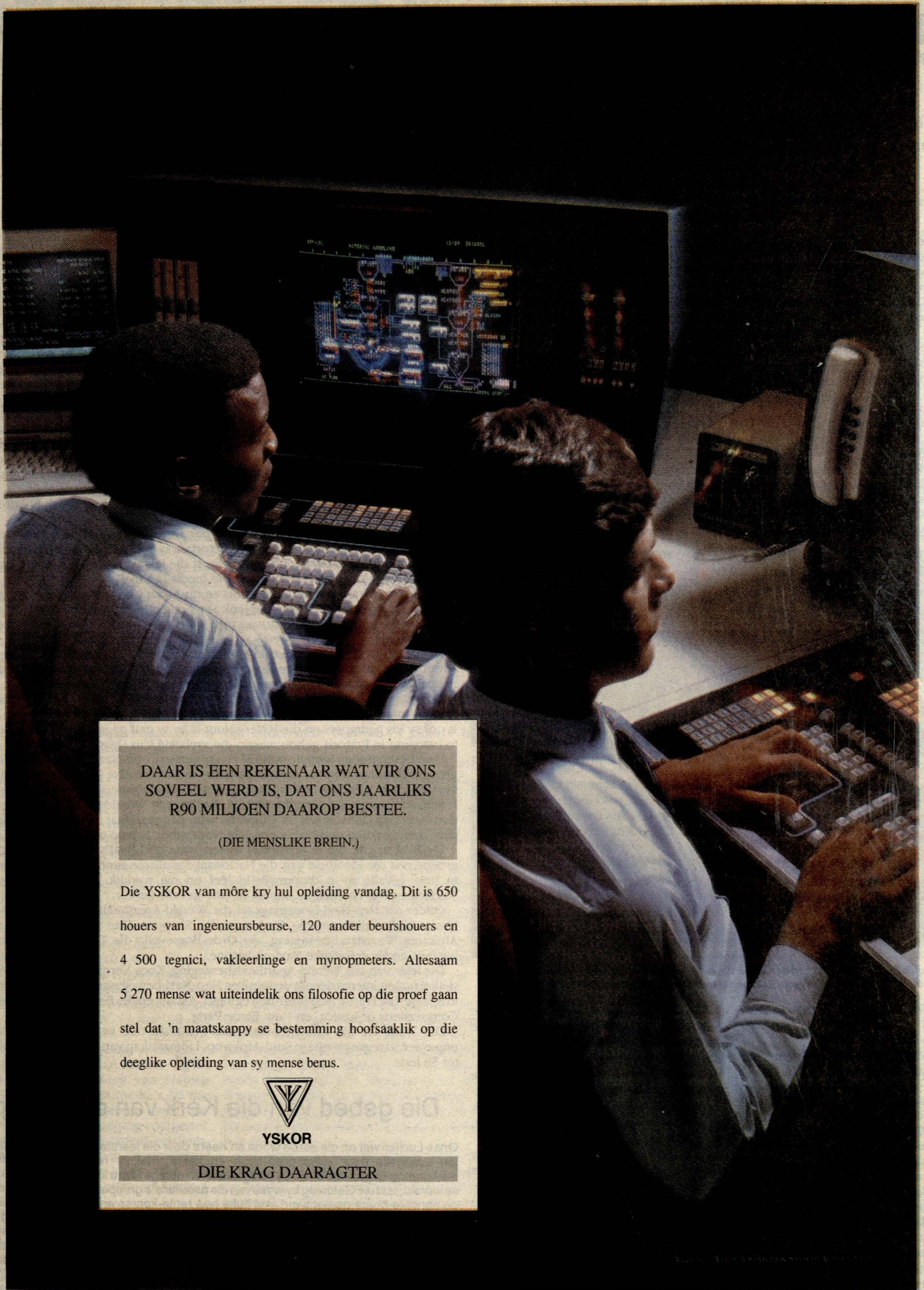
Klassen erken dat die Kerk van die Skepper 'n hoë waardering vir Hitler se standpunte het en het al na hom verwys as die "grootste witman wat ooit geleef het."

Die Kerk van die Skepper het tans kerke in Amerika, Swede, Australië, Groot-Brittanje en Suid-Afrika. Die leier van die Kerk van die Skepper in Suid-Afrika, Jan Smith, is 'n erkende Neo-Nazi.

In 'n onlangse geskrif van Smith, wat by Grobbelaar gekry is, skryf hy: "Vir ons is die wit ras die kosbaarste waarde op aarde. Bevry van die bloedsuiende Jood en die ontsaglike las om die kaffer en ander modderrasse te dra sal ons nog soveel meer suksesvol, produktief en gesond wees in alle opsigte.

"Daar is net een oplossing: terreur kan net met terreur beveg word. Geweld kan net met geweld beveg word. Verraad kan net met onverbiddelike en ongenaakbare optrede uitgewis word."

DAAR IS EEN REKENAAR WAT VIR ONSE
SOVEEL WERD IS, DAT ONSE JAARLIKS
R90 MILJOEN DAAROP BESTEE.

(DIE MENSLIKE BREIN.)

Die YSKOR van môre kry hul opleiding vandag. Dit is 650
houers van ingenieursbeurse, 120 ander beurshouers en
4 500 tegnisi, vakleerlinge en mynopmeters. Altesaam
5 270 mense wat uiteindelik ons filosofie op die proef gaan
stel dat 'n maatskappy se bestemming hoofsaaklik op die
deeglike opleiding van sy mense berus.

YSKOR

DIE KRAG DAARAGTER

Breë konsensus ontwikkel oor komende VPK

Wie gaan die Veelpartykonferensie (VPK), beplan vir 29 November, byeenroep? Sal dit Hoofregter John Corbett die wees? Of Johan Heyns, die bekende leiersfiguur in die Nederduitse Gereformeerde Kerk (NGK) en die Afrikaner Broederbond, as een van 'n driemanskap van voorste kerk- en sakemense? Dit is maar een van verskeie sensitiewe sake en politieke turksvye waaroor daar op die oomblik indringend agter die skerms tussen die regering, die ANC en die ander politieke partye gepraat en gedagtes gewissel word.

HENNIE SERFONTEIN doen verslag

DAAR word koersagtig gewerk om konsensus en aanvaarding te bereik oor twee belangrike kwessies, wat die aanvang van die VPK verhoog: Die byeenroeper of byeenroepers, en die plek waar dit gehou sal word.

Die datum waarop nie-amptelik ooreengekom is, is Vrydag 29 en Saterdag 30 November - "mits dit nog haalbaar is", sê Stoffel van der Merwe, die Sekretaris-generaal van die NP, dié week aan VWB.

Maar Van der Merwe waarsku "dit kan wees dat dit weens logistieke redes vir tien of veertien dae uitgestel mag word. Maar dit sal nog beslis dié jaar gehou word. Want daar bestaan seersekerlik genoeg common ground om dit aan die gang te kry".

Hy beklemtoon dat dit van meet af aan 'n formele amptelike byeenkoms sal wees aangesien die informele verkennende gesprekke nou al plaasvind.

Van der Merwe bevestig dat die regering sy aanvanklike voorstel om dit in die Presidensie te hou, laat vaar het - die PAC is heftig daarteen gekant - en dat die eerste prioriteit nou is om " 'n geskikte neutrale plek vir 'n byeenkoms van tussen 100 en 150 afgevaardigdes tussen Pretoria en Johannesburg te vind. As dit nie anders kan nie, bly die Carlton Hotel weer 'n moontlikheid".

Sensitief oor felle kritiek uit eie gelede dat die leierskap op eie houtjie optree, hou die ANC nou sowel die PAC as sy eie ondersteuners ten volle en voortdurend ingelig oor wat met die regering bespreek word. Verlede Saterdag het die ANC-onderhandelars aan 'n vergadering wat bygewoon is deur lede van elk van die veertien streke, lede van die uitvoerende komitee, verteenwoordigers van COSATU en die SAKP, volledig verslag gedoen.

Die regering het nou ook sy voorstel laat vaar dat die VPK gesamentlik deur die ANC, die IFP en die NP byeengeroep moet word - soos met die onlangse Vredesberaad.

Voorstelle van veral die PAC dat die OAE of die Statebond die sameroeper moet wees, is egter summier verwerp. As alternatief stel die regering nou die hoofregter as die byeenroeper voor, 'n gedagte wat lankal deur die DP gepropageer is.

Tot dusver het die ANC nog nie amptelik hieroor standpunt ingeneem nie, hoewel voorste ANC-individue om pragmatiese redes nie fundamentele probleme daarmee het nie. Maar blykbaar is daar van die kant van die SAKP en Cosatu besware daarteen, omdat die hoofregter gesien word as deel van 'n regstelsel wat apartheid toegepas het. Dié mening word die sterkste uitgedruk deur die PAC.

Die ANC se verslag-vergadering verlede Saterdag het hom egter sterk uitgespreek ten gunste van die meganisme wat suksesvol tydens die vredesonderhandelinge gebruik is: Die kerk- en sakeleiers as gesamentlike sameroepers en voorsitters. 'n Voorste ANC-lid beskryf die emosie van die verslagvergadering soos volg: "Daar is 'n ontsettende skeptisisme oor die opregtheid en bedopelings van die NP in die lig van oorweldigende getuigenis op die oomblik oor voortdurende polisie-betrokkenheid,

by die geweld. Daarom moet die sameroepers neutraal wees, van die hoogste integriteit wees en vry staan van verdenking oor bymotiewe."

Die verslagvergadering het uiteindelik besluit dat Johan Heyns beslis een van 'n driemanskap van byeenroepers en voorsitters moet wees. Die ander twee moet verkieslik nog 'n kerkleier en een sakeleier wees, maar Heyns moet beslis die ander lid wees.

Heyns word in die ANC-alliansie as 'n "eerbare" mens beskou. Hy dwing respek en gesag af vanweë sy besondere rol agter die skerms tydens die onlangse vredesonderhandelinge. Daarby is daar in ANC-gelede 'n diepe besef dat iemand van Heyns se statuut nodig is om veral Afrikaner-vrese te besweer.

Blykbaar is die ANC self nie so gesteld op 'n "neutrale" vergaderplek nie, omdat die hele VPK-proses en al die partye in elk geval deur die staat gefinansier sal word. Maar daar is begrip vir die sensitiwiteit hieroor veral van PAC-kant.

Die onlangse vergadering van die Patriotic Front (PF) is as 'n groot deurbraak vir die onderhandelingsproses gesien omdat die PAC, hoewel onderhewig aan kwalifikasies, dit nou ondersteun.

Die voorstelle van die ANC se verslag-vergadering sal nou spoedig deur die gesamentlike werkkomitee van die ANC-effektief sy skadukabinet - oorweeg word, voor die volgende ontmoeting met die regering waar die kwessies van plek en sameroepers waarskynlik gefinaliseer sal word.

Maar vanweë een baie belangrike en heel onlangse verwikkeling behoort die persoon of instansie van die byeenroepers-voorsitter geensins meer 'n ernstige struikelblok te wees nie.

Van der Merwe verduidelik: "Die hoofparty in die proses onderwerp na die VPK het nou breë konsensus bereik dat die instansie of persoon basies 'n figure-head sal wees. Hy sal slegs vir die eerste amptelike byeenkoms van die VPK as byeenroeper en voorsitter optree, en daarna van die toneel verdwyn. Die konferensie sal dan self besluit oor wie vorentoe die funksie gaan vervul en hoe die VPK prakties sal funksioneer.

"Dit beteken dat die keuse van die persoon of instansie om die taak te vervul, nou baie minder omstrede sal wees as wat andersins die geval sal wees."

Hy meen egter die hoofregter is 'n goeie keuse "omdat dit beteken jy het formeel met 'n bepaalde amp en nie met 'n bepaalde individu te doen nie."

Dit is egter al geruime tyd duidelik dat daar in NP- en regeringsgelede sterk teenstand teen die verdere betrokkenheid by die onderhandelinge van kerk- en sakeleiers is.

Gerrit Viljoen, die Minister van Staatkundige Ontwikkeling, het onlangs in 'n onderhoud met VWB dit duidelik gemaak dat hy nie deur hul rol in die vredesproses beïndruk was nie en geen verdere bydraes voorsien nie.

Ander senior regeringsinstansies na aan die onderhandelinge sê die probleem is

Johan Heyns ... word in die ANC-alliansie as 'n "eerbare" mens beskou.

dat die kerk en sakemense graag 'n voortgesette rol sal wil speel en wil naam maak vir hulself in die proses.

'n Regeringsman sê prontuit na aanleiding van onlangse voorspellings deur kerkleiers by die kerkeberaad in Kaapstad dat hulle by die VPK betrokke gaan raak: "Die probleem met die kerkemense is dat hulle almal Makarios-visies het" - 'n verwysing na aartsbiskop Makarios, eertydse president van Siprus in 'n vorige dekade.

'n Deel van die rede waarom regeringsleiers nie meer so gretig is vir 'n rol vir kerkleiers nie, is blykbaar die onsteltenis oor die "verkeerde rol" van Louw Alberts, wat deur Staatspresident F W de Klerk persoonlik uitgekies is om in Mei die inisiatief te neem om die destydse dooie-punt oor die byeenroeping van 'n verteenwoordigende vredesberaad te verbreek. Agter die skerms word hy stilweg in regeringskringe daarvan beskuldig dat hy toegelaat het dat die "radikale leiers" van die SA Raad van Kerke (SARK) 'n prominente rol by die proses gespeel het.

In gesprekke die laaste dae met voorste persone in die ANC, die NP en die regering is dit duidelik dat daar groot erns onder die belangrikste partye is dat die VPK met die grootste spoed en dringendheid na die opstel van 'n grondwet moet beweeg. Sowel die ANC as die NP sê dat die tweede VPK-byeenkoms nie later nie as middel-Februarie gehou moet word.

Dan sal die verskillende werkkomitees verslag en aanbevelings doen. Dit beteken dat dan reeds belangrike besluite deur die VPK oor 'n konsensus oor grondwetlike riglyn en beginsels geneem sal kan word.

By die eerste VPK-byeenkoms sal vier of vyf werkkomitees aangestel word. Dit sal aandag gee aan voorstelle vir 'n grondwetlike vergadering en wanneer en hoe dit saamgestel en verkies sal word; oor hoe

die VPK bedryf moet word (wat die kwessies insluit van 'n voorsitter of voorsitters, 'n sekretariaat en sogenaamde fasiliteerders); en dan die belangrikste van alles, 'n grondwet-komitee om van die eerste dag af met die delikate saak van die opstel van 'n grondwet te begin.

Van der Merwe sê die eerste taak van die grondwetkomitee is om onmiddelik die breë beginsels op te stel waaroor die partye reeds ooreengekom en konsensus oor bereik het. Die NP-regering wil hê dit moet taamlik gedetailleerd wees, 'n siening waarvoor daar in ANC-kringe ondersteuning is. 'n ANC-bron bevestig dat die eerste voorstelle van die Grondwetkomitee méér sal behels as slegs wye algemene beginsels. Dit sal reeds uitspel dat daar 'n unitêre staat sal wees, 'n parlement met twee kamers, streekregerings of administrasies, demokratiese strukture, 'n handves van menseregte, 'n onafhanklike regbank en so meer.

'n Voorste ANC-lid sê aan VWB: "Moenie verbaas wees as ons teen die middel van volgende jaar al in die finale stadium is van die uitwerk van die basis van 'n grondwet is nie. Dit sal beteken dat verkiesings vir 'n Grondwetgewende Vergadering om die grondwet te finaliseer, waarskynlik vroeg in 1993 gehou sal word."

Wat die kwessie van 'n interim-regering betref, blyk dit dat die ANC teen sy sin as 'n realiteit begin aanvaar dat die regering nie gaan afstand doen van sy soewereine politieke gesag nie, en dat 'n vorm van mede-regeringskap sal ontstaan tussen die sogenaamde "tussentydse regering" en die huidige staatsgesag. 'n ANC-bron beskryf dit as 'n twee-baan (two tier) regeringstelsel waarin die huidige regering deur middel van die parlement besluite van die VPK en die tussentydse regering deur wetgewing in die parlement bekragtig en uitvoer.

NKOSI SIKELEL' IAFRIKA GOD SEËN AFRIKA GOD BLESS AFRICA

opwindende poster-kompetisie vir almal - met groot prysgeld!

GOD SEËN AFRIKA

Seën ons Here, God seën Afrika:
Laat haar horing oorloop met u seën.
Hoor ons as ons in gebede vra
Dat U ons sal seën,
Kinders van Afrika.

Bring U u wind
laat waai u wind, Heilige Gees
dat ons, almal van ons,
kinders van U sal kan wees.

Seën ook Here, seën ons nasie ook.
Werp oorloë weg, wis onheile uit;
maak ons harte en ons oë oop
vir vrede en geregtigheid.

Seën ons dan God,
skenk ons tog gou wat ons U vra.
Gee ons u vrede en rus
kinders van Suid-Afrika.

Vertaling deur Fanie Olivier

VRYE WEEKBLAD kondig vandag 'n nasionale poster-kompetisie aan met die tema Nkosi Sikelel' iAfrika / God Seën Afrika / God Bless Africa.

Die prysgeld is iets besonder: R10 000 vir die beste inskrywing, R5 000 vir die naasbeste en R2 500 vir die derde beste.

Enigiemand van enige ouderdom - van kleuters en skoolkinders tot studente en professionele kunstenaars - kan deelneem. Daar kan van enige medium gebruik gemaak word, solank dit op A2-grootte papier gedoen word.

Ons het die tema God Seën Afrika gekies omdat ons glo dit is iets wat elkeen in ons land, wat ook al sy/haar kultuur of politieke oortuiging, met oorgawe kan sê. Nkosi Sikelel' iAfrika is toevallig ook een van die oudste en bekendste nasionale liedere van Suider-Afrika.

As woorde op die poster gebruik word, kan dit in enige van Suid-Afrika se tale wees.

Inskrywings moet voor 17 Januarie 1992 ingestuur word - liefs in 'n beskermende rol, sodat dit nie beskadig kan word nie. Stuur soveel inskrywings as jy wil.

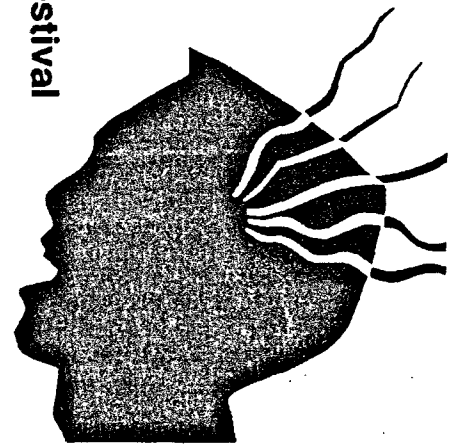
Die 50 beste inskrywings sal tydens *Vrye Weekblad* se "Mense Maak Kultuur"-fees in Maart volgende jaar uitgestal word, en alle gekose posters sal deel van 'n permanente uitstalling by die Universiteit van Wes-Kaapland word.

Die reëls vir die kompetisie en die inskrywingsvorm volg hieronder.

Enige navrae kan aan Leslee Durr by telefoon (011) 836 2151 gerig word.

impucuko iquinqwa ngabantu
people make culture
batho ba etsa moelotlo
ngawo e dirwa ke bathu
usiko lwa-bantu
mense maak kultuur
vhathu vha ita tshibvo
ndawuko wu endia hi vanhu
abantu ngibo abanza amasiko

breaking the barriers festival

'n kultuurfees wat die skanse sal afbreek

Vrye Weekblad gaan in Maart volgende jaar 'n interkulturele fees met 'n geurtjie van Nederland en 'n geurtjie van Afrika aanbied.

Die tema van die kultuurweek is "Mense maak Kultuur" en die idee daaragter is dat Suid-Afrikaners deur hul kulturele grense sal breek en na jare van binnelandse en buitelandse isolasie mekaar se kulture - en 'n gemeenskaplike, nie-rassige Suid-Afrikaanse kultuur - sal geniet.

Die Nederlands-sprekende gemeenskappe van die wêreld word by die fees betrek, aangesien dit die enigste ander kultuur buiten die Amerikaanse en Britse kulture is waartoe Suid-Afrikaners (deur die Afrikaanse taal) toegang het. Dit sluit in Nederland, België, Suriname in Suid-Amerika en van die Wes Indiese eilande soos Antille.

Die fees word saam met die Komitee Zuidelijk Afrika (KZA) van Nederland aangebied. Dit is die eerste kulturele kontak van dié aard tussen Suid-Afrika en Nederland sedert die kultuurband tussen die twee bande weens apartheid verbreek is.

Teater, kabaret en ballades, 'n rock-koncert, storie-vertelling, 'n filmfees sowel as literêre en akademiese werksinkels word beplan.

Kunstenaars van oor die hele Suid-Afrikaanse kultuurspektrum, asook Nederlandse en Afrika-kunstenaars en skrywers, word genooi om aan al die aspekte van die fees deel te neem.

Rules of VWB Poster Competition

1. This competition is free and open to all.
2. Only complete and correct entries will be accepted.
3. Your entry should be A2 size, on paper, any medium.
4. You may submit as many entries as you wish.
5. The competition closing date is Friday, 17 January, 1992.
6. Winners will be notified in writing.
7. The panel of judges will be compiled by the Daljosafat Arts Foundation, their decision is final and no correspondence will be entered into.
8. The 50 best entries will be exhibited during the "People Make Culture" festival, March 1992.
9. All further entries will form part of a permanent collection of posters at the Mayibuye Centre for History and Culture in S.A. of the University of the Western Cape.
10. This entry form or a copy thereof must be stuck to the back of your poster entry.
11. The Copyright of all entries will reside with Vrye Weekblad.

Reëls vir VWB Poster-kompetisie

1. Hierdie kompetisie is gratis en oop vir almal.
2. Slegs korrek-voltooid inskrywings sal aanvaar word.
3. U mag 'n onbeperkte hoeveelheid inskrywings voorlê.
4. U inskrywing moet A2 grootte wees, op papier, enige medium.
5. Die kompetisie sluit Vrydag, 17 Januarie 1992.
6. Wenners sal per brief in kennis gestel word.
7. Die beoordeelaars word saamgestel deur die Daljosafat Kunststigting. Hul besluit is final en geen korrespondensie sal daarvoor gevoer word nie.
8. Die 50 beste inskrywings sal tydens die "Mense maak Kultuur"-fees, Maart 1992, uitgestal word.
9. Alle verdere inskrywings sal deel word van die permanente versameling by die Mayibuye Historiese en Kultuursentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland.
10. Hierdie inskrywingsvorm of 'n kopie daarvan moet agter op u poster-inskrywing geplak word.
11. Vrye Weekblad hou die kopiereg op alle inskrywings.

Post your (undamaged) entry to: Posters, P.O. Box 177, Newtown, 2113, JHB.

Pos u inskrywing (onbeskadig) aan: Posters, Posbus 177, Newtown, 2113, JHB.

Name/Naam: .....

Address/Adres: .....

Age/Ouderdom: ..... Tel. No: (h)..... (w) .....

Links: Poster deur Hardy Botha

8 - 14 NOVEMBER 1991

comrade dominee

Dr John Lamola het as ANC-kapelaan tydens die gewapende stryd geestelike bystand gegee aan talle MK-vegters in Zambië. INA VAN DER LINDE gesels met die predikant wat pas aangestel is as persoonlike assistent van die SARK se hoofsekretaris

DIE man wat mens as 't ware die Kapelaan-Generaal van die ANC kan noem, dr John Lamola, is terug in die land. Hy is pas aangestel as die persoonlike assistent van dr Frank Chikane, hoofsekretaris van die SA Raad van Kerke.

Hy's jonk (skaars dertig), en lyk eerder na 'n saggearde prokureur in 'n strepiespak as 'n militaris. Inderdaad het hy ook nooit uniform gedra, militêre opleiding ondergaan, of 'n rang bekleed nie. Wat hy wel het, is die lewenservaring van 'n "bosvegter" in die ideologiese loopgrawe teen apartheid.

Dié het hy al op skool in Ikageng, by Potchefstroom, begin grawe. Nadat hy standaard agt met onderskeiding geslaag het, is hy in 1978 toegelaat tot 'n privaat skool, die Hebron College of Education in Pretoria. Weens sy bedrywighede in skoolpolitiek is hy geskors en moes hy terug Potchefstroom toe.

Terug by die Tlokwe Secondary School is hy dadelik verkies tot voorsitter van die Student Christian Movement, en ingetrek deur die Civic Association op die dorp. Van toe af het die polisie gedurig met hom bly foeter, totdat hy een skoolvakansie tien dae lank in aanhouding was. In dié woelige tye het hy tog matriek geslaag en daarna besluit om teologie te gaan swot.

"Ek was oortuig om predikant te word is die beste manier is om ons mense van diens te wees in die bevryding van apartheid," sê hy. "Deur die kerk kan alle dimensies van vernuwing aangespreek word, omdat die kerk wyer en breër is as die politiek."

Ná drie jaar by die interkerklike Northern Transvaal Theological College by Tzaneen, het hy in 1983 in Mafikeng as predikant van die Baptiste Kerk in Bophuthatswana begin werk. Drie jaar later het hy die graad B Th deur Unisa verwerf. In 1984 het hy as veldwerker in die departement van Geregtigheid en Versoening van die Raad van Kerke in Bop begin werk. Dit het konfrontasie met die Bop-regering beteken: besoeke en hulp aan slagoffers van gedwonge verskuiwings, bedinging om behoorlike geriewe, protes teen dié en ander skendings van menseregte, en wat hy noem "teen-propaganda" in die algemeen.

In 1985 het hy 'n uitsettingsbevel uit Bop ontvang. Hy het geweier om te loop. "Ek het dit beskou as die vervolging van die Kerk van God. Ek het aan Mangope gesê volgens kerktradisie bepaal die kerk waar ek geplaas moet word en 'n burgerlike regering kan nie vir my sê waar ek moet werk nie."

Hy het sy vrou, toe swanger, by haar familie in Johannesburg gaan aflaai, en teruggekeer Mafikeng toe. Dieselfde nag het 'n bom in sy huis ontplof. "Maar ek het gebly, want ek het geglo God het my geroep om diegene wat vervolgd word te help."

In 1986 is hy aangehou en ná 'n hongerstaking van 14 dae daarvan aangekla dat hy 'n verbode immigrant is. Die hofspraak is uitgegooi, want hy het oor 'n Bop-reisdokument beskik. Kort daarna is hy aangestel by die Institute of Contextual Theology, waar Frank Chikane destyds hoofsekretaris was.

Vroeg in 1988, net ná die mislukte staatsgreep van Lucky Melabane Metsing,

leier van die People's Progressive Party (PPP), het Metsing landuit gevlug. Lamola, wat hoofsekretaris van die PPP was, en steeds is, het saam gevlug. Was hy betrokke by die staatsgreep? "Nie regtig nie, want in daardie stadium het ek nie meer in Bop gekom nie."

So beland Lamola in die koue, nat Londen. Alle bande met sy familie is gesny, alles waarvoor hy gewerk het, is weg. "Dit was asof ek 'n lewe verloor het. Ek het nie hoop gehad dat ek ooit sou terugkom nie. Die kultuurverskille was moeilik, die rassisme, die aanpassing en huisvestig, die tekort aan geld en 'n struktuur."

Hy vind sy nuwe familie in die ANC, mense met soortgelyke belewenisse in die vreemde. Vandaar het die gedagte van 'n kapelaankorps vir die uitgewekenes ontwikkel. "Die werk wat ek binne die ANC gedoen het, het gegroei uit die pyn wat ek self as 'n uitgewekene ervaar het. Dit het my sensitief gemaak vir my eie pastorale probleme."

Die idee van 'n kapelaankorps het aanklank gevind binne die ANC en tuis het die SA Raad van Kerke dit ook aangemoedig. Hy en Cedric Mason, nog 'n bekende uitgewekene, is aangestel en nog drie in Lusaka, Tanzanië en Angola. Teoloë uit Suid-Afrika het gereeld begin ontmoet en "die teologiese nadenke oor uitgewekenes het later deel geword van die bevrydingsbeweging se stryd teen apartheid," sê Lamola.

Om hom by die ANC aan te sluit was 'n natuurlike ontwikkeling, sê Lamola in 'n lofrede aan die ANC: "Selfs lede van die SA Kommunisteparty was meer behulpzaam as kerke en Christene in Londen. Dit was ongelooflik, die sorg, liefde en solidariteit. Hulle het die groot probleme in Londen met geloof en trots trotseer. Hoewel baie van hulle nie gelowiges was nie, was hulle bereid om alles op te offer. Jongmense was bereid om vir MK te werk, en hul lewens op te offer uit oortuiging. Ek het in nederigheid my werk gedoen en was verstem oor hul bereidwilligheid om my as 'n kerkmens te aanvaar en te respekteer."

In September 1989 is Lamola aangestel as hoof van die ANC se departement van Godsdienssake. Destyds was hy besig met 'n D Phil aan die Universiteit van Edinburg. Die veldwerk vir sy derde jaar het hy in Lusaka gaan doen. Hier het hy kerkdiens gehou, siekes in die hospitaal besoek, en die werk van die ander kapelane gekoördineer.

"Dit was 'n unieke ervaring waarvoor my teologiese opleiding en ervaring my nie voorberei het nie. Ek het interkerklik gewerk, en is ten volle aanvaar bloot omdat ek 'n comrade was. Mense het my revolusionêre ywer waardeer en ek kon op 'n politieke sowel as 'n pastorale vlak met hulle werk."

"Verder was ons saam in 'n vreemde land, en wou daar 'n Suid-Afrikaanse realiteit skep. Die kerke in Zambië, byvoorbeeld, het 'n ander tradisie gehad as ons Suid-Afrikaners. Ons was in 'n situasie van oorlog, en wou vir mense hul geloof sinvol en relevant maak."

Ook onder MK-lede was daar "groot waardering" vir hom, sê Lamola. "Daar was 'n groot honger, deels was dit 'n nostalgiese verlange huis toe en andersyds die feit dat die kerk deel is van elke Suid-Afrikaner se

Dr John Lamola (Foto: Ellen Elmendorp/Southlight)

lewe. Baie van hulle is opegelei in die Sowjet-Unie, in Bulgarye, in Joego-Slawië en in Kuba waar hulle godsdienstig geïsoleer was. Ander is deur opleidingsprosesse wat uitgesproke anti-godsdienstig was, maar nogtans het hulle godsdienste op prys gestel."

Selfs SAKP-lede wat oortuigde atëiste is, het 'n pragmatiese houding oor godsdienste aangeneem. Hulle het besef Suid-Afrika is 'n Christelike land en het die debat oor godsdienste gemoedelik aanvaar.

Deel van sy taak was om teologiese gesprekke aan die gang te sit. Soos oor geweld en oorlog. " 'n Ontleding van die situasie het gewys dit gaan oor die kwessie van die legitimiteit van die oorlog. Daar was twee weermagte in Suid-Afrika - die SA Weermag van die regering en die weermag van die bevrydingsbewegings. Laasgenoemde was 'n weerstandbiedende weermag teen die aggressie van apartheid en die SAW. In terme van die Christelike tradisie en die teorie van 'n geregverdigde oorlog, was die geweld geregverdig. Boonop het die ANC die steun van die hele wêreld en die kerk hierin geniet," sê hy.

"Ons werk was om in die behoeftes van MK-kaders op menslike vlak te voorsien. Ek is nie 'n militaris nie, maar ek het by hulle geleer van persoonlike probleme en vrese. Diegene wat ná 'n operasie in Suid-Afrika veilig teruggekeer het, was dankbaar teenoor God. Hulle was geweldig gemotiveer en doelgerig, selfs dié wat slegte ervarings gehad het van kamerade wat gesterf het."

"Onthou, dit was 'n geweldig gepolitiseerde weermag, wat geglo het apartheid moet weg. Selfs dié wat gesterf het, het geglo dis vir 'n doel." Dit is die helde van Suid-Afrika en hulle moet so behandel word, glo hy.

Lamola het vroeër vanjaar sy doktorsgraad aan die Universiteit van Edinburg verwerf. Sy werk as honneursstudent was so uitstekend dat hy toegelaat is om regstreeks met sy D Phil te begin. Dié feit kom nie van Lamola nie, maar hy bevestig dit: "Ja, ek het goed gevaar."

Die onderwerp van sy doktorsale tesis is: Die armoede van die teologie van armoede, met as subtitel: 'n Keisersnit deur die filosofiese basis van die Latyns-Amerikaanse teologie van bevryding. Hiermee het hy probeer bewys dat die teologie van bevryding, anders as die beskuldiging wat dikwels van regse kant kom, nie Marxisties genoeg is in sy analise en prognose nie. Terselfdertyd het hy triomfantlike aansprake van links dat hulle teologie Marxisties is, getemper. Bevrydingsteologie is eerder voor-Marxisties, sê Lamola, want dit berus eerder op die filosofie van die Duitse teoloog Feuerbach, 'n voorganger van Marx.

Bevrydingsteologie moet meer Marxisties word, nie wat die inhoud betref nie, maar in die analitiese raamwerk wat gebruik word. Dié teologie se taalgebruik en idees is te mistiek en onverstaanbaar is, en daarom ontoepasbaar. Marxistiese analise leer teoloë om wetenskaplik te dink, want dit wat nie wetenskaplik is nie, kan nie toegepas word nie.

Oor kritiek teen sy aanstelling by die SARK vanweë sy verbintenis met die ANC, sê Lamola: "Ek is bloot 'n betaalde amptenaar van die SARK en beklee nie 'n beleidmakende posisie nie. Verder is ek dankbaar teenoor die ANC omdat ek my geloof daar kon uitleef."

"My mandaat is wyer as dié van die ANC. Dat ek 'n teoloog is, help my: my visies, my denke word nie beperk deur die ANC se besluite en beleid nie."

Wit-op-wit konflik in die DP

Aan die vooraand van hul nasionale kongres in Kaapstad volgende week het die Demokratiese Party die week vir die derde maal binne een jaar 'n ernstige interne krisis oorleef en 'n dreigende skeuring of moontlike wegbreek-aksies afgeweer. Op 'n koukusvergadering van die party Woensdag in Johannesburg is 'n mosie van wantroue in Dave Dalling, parlementêre hoofswep, teruggetrek. 'n Aansienlik waterde wysigingsvoorstel is uiteindelik eenparig as kompromie deur sowel die linkse as die regse vleuels in die party ondersteun. **HENNIE SERFONTEIN** doen verslag

DIE Dalling-debakel weerspieël voortslepende, onoorbrugbare verskille binne die party tussen 'n linkse groep wat nouer samewerking met die ANC bepleit, en 'n "liberaal-pluristiese" vleuel wat 'n onafhanklike rol vir die DP voorsien, maar in wese sterk samewerking met die NP voorstaan.

Die wantroue-mosie is oorspronklik deur Robin Carlisle, LP vir Wynberg, voorgestel. Dit volg op 'n onlangse fondsinsamelings-ete deur die ANC-tak van Stellenbosch waar Nelson Mandela die hoofspreker was, en wat deur DP-parlementariërs soos Dalling, Jan Momborg, Jan van Eck en Hennie Bester bygewoon is.

Die voortdurende gevegte tussen die twee kampe is 'n aanduiding dat die DP steeds worstel om politieke tersake te bly ná die skokveranderinge wat Staatspresident FW de Klerk op 2 Februarie verlede jaar ingelui het.

Die Carlisle-voorstel het 'n lang en heftige debat tot gevolg gehad, wat 'n groot deel van die koukus-vergadering se tyd in beslag geneem het. Carlisle het sterk beswaar gemaak dat Dalling as 'n senior amptenaar die party gekompromiteer het deur sy teenwoordigheid by die Mandela-ete.

In sy verweer het Dalling verduidelik dat hy die saak vooraf met Zach de Beer, die DP-leier, uitgeklaar het. De Beer het geen beswaar gemaak nie, hoewel hy blykbaar "nie besonder opgewonde" daaroor was nie. Die verweer het blykbaar die wind ietwat uit Carlisle se seile geneem.

Carlisle het later blykbaar besef dat hy strategies verkeerd optree om Dalling oor sy optrede as hoofswep te kritiseer. Hy het toe self 'n amendement ingedien wat deur Colin Eglon baie verwater is. Die koukus het uiteindelik besluit dat die DP "interaksie" met die ANC en NP op die grondslag van normale party-dissipline sal laat voortgaan. Dit behels onder meer dat fondse nie ten behoeve van ander partye ingesamel en lede vir ander partye nie gewerf mag word nie - 'n bedekte teregwyding van Dalling.

Maar 'n duidelik baie tevrede Dalling - wie se vrou, Zeldá, 'n aktiewe ANC-lid is - het aan VWB gesê: "Carlisle het die verstandige ding gedoen om sy oorspronklike mosie terug te trek. In geen stadium was daar enige beswaar of kritiek deur enige koukus-lid, ook nie deur Carlisle nie, teen my optrede as hoofswep nie."

Die linkse groep was agterna baie tevrede met die verloop van sake. Hulle beskou dit as 'n morele oorwinning en 'n strategiese terugslag vir die puriste, terwyl laasgenoemde taamlik bek-af is.

'n Dieper ontleding van die onlangse ontwikkelinge binne en rondom die DP wys dat die binnegevegte een baie belangrike feit verbloem. Die laaste ses maande het die DP-leiding met die steun van De Beer merkbaar meer na links beweeg en in beleids- en strategiese besluite baie duidelik die rigting ingeslaan wat lankal deur die sogenaamde pro-ANC mense soos Dalling, Van Eck, Momborg, Peter Gawtrow, Robert Hasswell en Pierre Cronje bepleit word.

Sommige koukuslede meen selfs dat die aanval op Dalling eintlik teen De Beer se "besluitlose kompromie-leierskap" gemik was, omdat hy ook nou verdink word van te noue bande met die ANC.

VWB is meegedeel dat Tony Leon, een van die Dalling-kritici, in sy toespraak spesifiek De Beer se "weifelende leierskap" sterk gekritiseer het. Leon is al geruime tyd aan die voorpunt van mense in die puristiese kamp, wat erg onthuts is oor De Beer se leierskap.

Ironies, presies 'n jaar gelede was daar 'n mini-krisis in die DP rondom Leon. Dit het bekend geword dat De Beer die verligte Gastrow vervang het en Leon - bekend weens sy uitgesproke veroordeling van die ANC - aangestel het om skakeling tussen die DP en die ANC te reël. Dit het gelei tot beweringe dat De Beer sy gewig agter die anti-ANC liberale kamp ingooi.

Maar maande lank het kontak met die ANC nie op dreuf gekom nie. In Junie vanjaar, ná 'n gesprek met Nelson Mandela, tree De Beer in en stel Dalling in sy hoedanigheid as hoofswep as tussenganger met die ANC aan. Daar was ook 'n kontakpersoon vir die NP aangestel.

Daarom word die aanval op Dalling deur Carlisle - een van Leon se geesgenote - op die vooraand van die kongres deur sommige DP-lede vertolk as 'n berekende poging om nouer bande met die ANC te kelder. Dit kom ook net tien dae nadat die DP die Patriotiese Front-byeenkoms in Durban bygewoon het.

DP waarnemers meen as die anti-Dalling mosie tot stemming gebring is, hy moontlik met 'n kortkops geskors kon gewees het. Maar dit sou verreikende gevolge vir die DP gehad het. Soos een Dalling-ondersteuner dit stel: "As ons verloor het sou dit feitlik onmoontlik gewees het om ons integriteit te behou sonder om uit die koukus te loop".

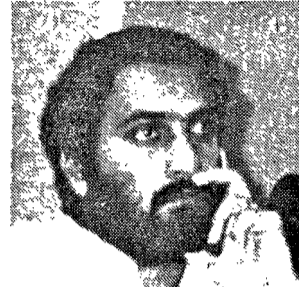
Die liberale puriste is 'n besliste minderheid in die DP en die anti-ANC samewerkingsgevoel loop diep. Dit word weerspieël deur senior lede wat aan die anti-Dalling aanvalle deelgeneem het.

Die groep sluit Roger Hulley, wat in die begin van die jaar nouer samewerking met die NP tot op kabinetsvlak bepleit het, Brian Goodall, David Gant, die nasionale voorsitter, Dennis Worrall en Roger Burrow. Laasgenoemde word in DP-binnekringe beskuldig van noue samewerking met Inkatha en daarvan verdink dat hy die volgende hoofswep wil word.

GELOOFSPRAATJIES

Let's forgive them and get on with the job of justice

Deur Shun Govender

IT seemed to me at the recent SACC-WCC Consultation in Cape Town that the emotions of the delegates rose when two topics were touched. The one had to do with politics. The other with theology.

The political issue had to do with whether the time had come for sanctions to be completely lifted, whether the death of apartheid was terminal and irreversible and whether church and state have enough courage to tackle the tasks of redistribution and restitution.

The theological issue had to do with whether the white Dutch Reformed Church must be forgiven and accepted back into the ecumenical fold. Is the DRC genuinely sorry for their complicity in the evil of apartheid? Or is this just another tactical position, in the total strategy of white spiritual domination? At the consultation, in the working group, I advocated the position that the DRC must be forgiven unconditionally, must be accepted back into the fold, and must be forced to do justice in the land. Such a position contains a threefold challenge, which I shall spell out briefly.

THE CHALLENGE TO THE BLACK DUTCH REFORMED CHURCHES

When the white church says: We're sorry for what we've done to you, and so many others in this land, please forgive us! then it is time for the black church to realise that the white church is playing for very high stakes. The white DRC's confession is nothing less than a theological and spiritual trump card pulled on the black church. The white DRC has now appealed to the highest court of appeal there is in these matters, namely the Gospel.

The challenge to black and reformed Christians is to forgive - unconditionally, seventy times seven. But even more: the black churches are challenged to be inwardly (spiritually) and outwardly (united into one church) ready to forgive. The black churches are challenged to unite into one church in South Africa, and this unity must include the white DRC. The black churches are challenged to assume responsibility for a reformed faith and practice which is free from political and ideological enslavement for a free South Africa. Are the black churches ready to assume leadership? That's what "We're sorry" really means.

THE CHALLENGE TO THE WHITE DRC

The white DRC is challenged by its confession and by the wider church in South Africa to bear the fruit of forgiveness, namely to go and sin no more. In order to regain its credibility, the DRC is challenged to do deeds of justice, to end apartheid in church and state, and to help introduce a new democratic order of peace with justice. The DRC is challenged to unite unconditionally with the black reformed churches, on their terms. The DRC is challenged to repent of its sin against the ecumenical movement since 1960 and do all it can to redeem the time it has lost for ecumenical obedience in South Africa.

That is what the oppressed mean when they say: "Yes, we forgive you."

THE CHALLENGE TO THE ECUMENICAL MOVEMENT

The SACC as the only authentic Protestant ecumenical platform in the country, is likewise also challenged. It must become a truly conciliatory body of all Christians in South Africa. Its duty is not to keep the heretics of yesterday out, but rather to seek the will of Christ in the land. If the white DRC shares in its vision, then it should be welcomed back into fellowship.

Of course the vision is this: to seek the liberation of all those who really suffer in our society: the poor, the oppressed and the wretched of the earth. The SACC is challenged to take the initiative and show the white DRC and its members the road of discipleship. Is the SACC ready for the DRC?

And if it should come to pass that we had the courage to do all these things which are required of us, then we would only be at the beginning of our real duties as a church in South Africa. Come on, let's forgive them and get on with the job!

(Dr Shun Govender is theological secretary of the Belydende Kring, and theological researcher at the Council of Churches in the Western Cape. He was also involved in the drawing up of the Kairos Document.)

back to the international stage

MARK BEARE assesses the South African cricket team that will start the three game tour to India in Calcutta on Sunday

AFTER over 20 years of cricketing isolation South Africa has finally, and alarmingly quickly, returned to the international stage. The first match of the three game tour to India will be played in Calcutta on Sunday. The full implications of this return will be shrouded in obscurity in the short term; for now it is time for cricket followers to rejoice in the exceptional speed and efficiency of the game's administrators.

The team itself, for the record, is: Clive Rice (Tvl, captain), Jimmy Cook (Tvl), Kepler Wessels (EP), Andrew Hudson (Ntl), Mandy Yachad (N Tvl), Peter Kirsten (Border), Adrian Kuiper (WP), Brian MacMillan (WP), Dave Richardson (EP), Craig Matthews (WP), Tim Shaw (EP), Richard Snell (Tvl), Allan Donald (OFS) and Clive Eksteen (Tvl).

The choice of Rice as captain is both emotionally and professionally sound. Personal issues aside (and what else can explain his removal as captain for the ill-fated Gating tour), Rice is an extraordinary competitor. At 42 he is clearly past his best but the country has seldom produced a more dependable batsman in a crisis or a bowler capable of pitching the last three deliveries of an innings unerringly on yorker length. From an emotional perspective Rice, chosen for the 1970/1971 tour of Australia which never was, has thoroughly deserved his moment of glory. Having enjoyed a lengthy and distinguished career, his personal drive, and motivational qualities, far outweigh the drawbacks of age.

Age evidently received scant consideration in the selection of the side. The quick bowlers, for obvious reasons, are young but this is compensated by an experienced batting line up. The choices of Wessels, Cook and Kirsten are self-explanatory. Wessels is a relentless batsman, his technique honed to minimise risk, and his temperament beyond question. Cook has a long and impeccable record, both as a batsman and team member. His recent form in the English county season makes him an invaluable anchor at the beginning of the innings. Kirsten is a natural athlete, and arguably the best player of spin in the team. Given his public grappling with the legitimacy of rebel sides and the denial of a Springbok rugby cap due to knee trouble, it is fitting that he, too, moves to the fulfillment of a dream. The surprise choice of the batsmen is Andrew Hudson, picked over the strong claims of Roy Pienaar and Daryll Cullinan. Two things emerge from this decision - first the fact that Rice is known to hold Hudson in high regard, from which one can draw the inference that his role in selection was not inconsiderable, and second that the inconsistencies of both Pienaar and Cullinan were held against them. This is a no-nonsense side, picked to give 100% if not win - it must have been felt that Hudson, very much in form last season, would commit himself fully to the team.

Little needs to be said of the choices of Kuiper and MacMillan; Kuiper is a magnificent all rounder and has the capacity, like Eddie Barlow before him, to turn a game in a matter of a few overs with both bat and ball. MacMillan is a sound, if unspectacular, batsman and a highly impressive swing bowler. On the lifeless Newlands pitch he extracts bounce and movements where others, with longer run-ups and greater pace, struggle.

Clive Rice ... much depends on his raw drive.

The selections of Donald and Snell, too, bear little examination. Donald is the fastest bowler in the country and his exemplary performances for Warwickshire in the last two seasons reflect a maturity and variety that has often not been seen in local competition. Snell has shown great discipline, despite a short career. Aided by the helpful Wanderers pitch he has developed a fine away-swing to complement his sharp inswinger. The choice of Craig Matthews, a highly underrated cricketer, reflects again the wariness of the selectors - Matthews is highly accurate, does a bit both ways and is at the fast end of fast medium. It was clearly felt that his dependability, allied to a fine season last year, made him a better choice than the youthful Jack or the erratic Bosch. Tim Shaw was as expected; Clive Eksteen's place may be another which owes some to Clive Rice. For a young spinner he has shown an encouraging willingness to give the ball air and to vary pace and flight. In Indian conditions, which have always rewarded fine and innovative spinners, Eksteen may well prosper.

It is impossible to estimate the true effect of isolation on either technique or temperament. Several players, most particularly Rice and Wessels, have had extensive experience overseas. Wessels is, however, the only one to have undergone the pressure of real international cricket. Historically it took a long time for South African cricket to gain confidence; as late as the 1950s sides that represented the country were seen as plucky newcomers who would give other teams a hard fought battle and lose gracefully. It was only in the late 1960s, when the explosive skills and confidence of that generation emerged, starting with Eddie Barlow and the Pollocks and ending with Richards and Procter, that the national side developed a full sense of its potential and began to redefine the terms of international competition. The loss of those players, and those who followed, will be felt in India in the next 10 days. As with many things in this country the true price can only be calcu-

lated on return and, even then, it will appear intangible for all its sharpness.

In addition to this burden the Indian squad will prove to be difficult opponents; it is a side filled with highly accomplished one day cricketers. Mohammad Azharuddin, their captain, holds the world record for three centuries in his first three tests and is a stylish and prolific scorer; Kris Srikkanth is a highly unorthodox and electrifying batsman on his day; Ravi Shastri is a fine all-rounder and Kapil Dev is among the finest all round cricketers in the history of

the game. With home advantage and a depth of experience this will not be an easy side to beat. Add to this a reluctance among South African batsmen to use their feet to spin bowlers and unhelpful pitches for the quicks and it could get ugly out there. Having being forced out at the pinnacle in 1970 South African cricket may find the way back a long and arduous one. All these factors notwithstanding there is still the raw drive of Clive Rice. The fate of the series depends on how that interacts with the forces ranged against it.

SPORTRUBRIEK

TINUS HORN,

waar is jonty rhodes?

Die kort toer na Indië waarop Suid-Afrika se krieketspan gister vertrek het, het die keurders in 'n lelike hoek gehad; hulle moes byna blindweg kies, sonder om te weet wie's op dreef en wie nie.

Dis dus verstaanbaar dat hulle op die ou staatmakers teruggeval het. Maar het hulle versigtigheid nie dalk effens ver gevoer nie?

Dis goed om 'n paar manne te hê wat die fort kan hou terwyl die lopies vloei. Maar ons het dalk te veel forhouers, en te min lopiesjaers. En verdediging is, helaas, nie die beste manier van aanval nie.

Daar is net vyf spesialis-kolwers in die span. Vier van hulle is aanvangskolwers, en die ander een kolf gewoonlik op nommer drie.

Dié stelling klink erger as wat dit is, want daar is darem drie alsydige spelers in die span, en twee van hulle, Clive Rice en Adrian Kuiper, sou die span as kolwers kon haal.

Nietemin wil dit lyk asof die span se grootste leemte 'n gebrek aan aanvallende middelkolwers is.

Wie gaan Kuiper bystaan wanneer die spanning hoog en die boulbeurt min raak? Daar is al genoeg klaagliedere oor Daryll Cullinan se weglating gesing. Maar wat van Jonty Rhodes?

Hy is ons beste veldwerker. Daar is al gesê hy is dertig lopies werd nog voordat hy aan 'n kolf raak, en vankanse verbrou hy bitter selde.

Met die kolf het hy, soos Cullinan, nog nie werklik vermag wat ons van hom verwag nie, maar wanneer hy die dag vlam vat, moet jy jou keer ken.

Boonop skort daar met sy temperament niks. Dit het hy verlede jaar in die Nissanskild-halfeindstryd gewys deur Richard Snell se berugte football vir ses te slaan om 'n dramatiese sege vir Natal teen Transvaal te bewerkstellig.

Hopelik kry hy sy kans in die reeks om die Wêreldbeker.

Die toer gaan baie vroeë oor ons spelpeil beantwoord. Dit sou sinneloos wees om te veel van ons spelers te verwag; as ons een van die drie toetse wen, sal dit 'n groot prestasie wees.

Hierdie is net die begin. Oor drie maande in Australië gaan ons nie aan die reeks deelneem om 'n plek vol te maak nie. Suid-Afrika gaan 'n groot aanslag op die titel maak.

rebeltoere: dit wás geregverdig

Noudat die sportboikot aan't verkrummel is, kan ons meer objektief terugkyk en besin oor die manier waarop sport die jare van isolasie hanteer het.

Rugby, krieket en atletiek is kwaai veroordeel omdat hulle die sportboikot met rebeltoere omseil het. Maar was dit verkeerd?

Sport was een van die vernaamste wapens in die stryd teen apartheid; rebeltoere was sport se enigste wapen in sy eie stryd om selfbehoud.

'n Mens moet eenvoudig toegee dat die onderskeie sportkodes - wat tog nie vir die regering se foute verantwoordelik was nie - ook na hul eie belange moes omsien.

En onthou: Nadat rugby en krieket alle verwysings na ras uit hul onderskeie grondwette verwyder het, was sport nie meer 'n teiken nie, net 'n wapen.

Almal wat by die eerste toer deur Mike Gating se Engelse rebelle betrokke was, erken vandag dit was 'n fout. Die politieke klimaat was eenvoudig te plofbaar, en gemoedere in die anti-toer-geledere te hoog.

Tot ons krieket-administrateurs se krediet het hulle dit besef, die toer vroeg beëindig en die beoogde tweede toer afgelas.

(Ali Bacher het glo amper sy werk as besturende direkteur van die ou Suid-Afrikaanse Krieket-unie verloor omdat hy dié besluit geneem het sonder om enigiemand anders te raadpleeg. Wat 'n ramp sou dit nie gewees het nie!)

Die besoek van Amerikaanse atlete aan die land, asook die rugbytoer deur die Nieu-Seelandse Kavaliers het geen kwaad gedoen nie. Die twee betrokke sportsoorte het daarby gebaat, en sover bekend is niemand dood of beseer nie (tensy 'n mens natuurlik Andy Dalton se af kakebeen tel).

As 'n mens na geregtigheid streef, is daar sekerlik meer verdienstelike teikens as 'n sporttoer.

Die enigste mense wat onder die rebelle-kriekettoere deur die Wes-Indiese Eilande en Australië gely het, was dalk die spelers self, wat lank deur hul tuis-unies geskors is. En selfs hulle was nie te sleg af nie. Vra maar hul bankbestuurders.

tongge, nie wette nie, laat 'n taal lewe

Almal weet dat Afrikaans, soos die Kaap, lankal nie meer Hollands is nie. Nou is daar nog 'n benoude en frenetiese debat dat Afrikaans sommer heeltemal van die kaart af sal verdwyn as hy nie meer 'amptelik' is nie. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** probeer vasstel waarom Afrikaans nou al drie eeue lank Afrikaans bly, warts en all

SOMMIGE geleerdes sê deesdae Afrikaans het al begin voordat Jan van Riebeeck aan die Kaap geland het. Hulle sê die "kombuistaaltjie" is in die "keuken" van skepe - die skeepskombuis - gepraat deur matrose. Ander gaan haal hom by die vermenging van Laag-Portugees en Maleis wat as 'n soort lingua franca onder slawe gedien het. En dan grawe sommige nog wortels op in die Khoi-taal wat eeue voor die koloniale moondhede aan die Kaap gewoon het, toe "dagga" en "baie" al sakke vol dagga beteken het.

Wat hulle almal bedoel, is dat Afrikaans nie noodwendig, soos die Alabama, van ver af kom nie.

Maar op eie bodem én daar waar die Alabama vandaan kom, kon Afrikaans nog nooit eintlik aan 'n hele geskiedenis van stigmas en mites ontkom nie. Van "kombuistaal" tot "bastertaal" tot "een kindertige taaltjie" tot "taal van die onderdrukker" is die stigma van Afrikaans as lae-klas en kómmen toe verruil vir die stigma van meedoënlose opperheerskappy en die bloed wat in 1976 in Soweto gevloei het.

Die afgelope dekade, waarin die naelstring met die vermeende grootmoeder van die taal, Nederlands, amptelik afgesny was ná die eensydige opheffing van die kultuurverdrag met Suid-Afrika in 1981, het ironies genoeg die tydperk geword waarin talle nuwe perspektiewe op die herkoms van die "Die Taal" opgediep en ook aanvaar is. Selfs die taalpuriste, dié wat Afrikaans so na en netjies moontlik aan Nederlands wou hou, het begin aanvaar dat Afrikaans 'n gekreoliseerde vorm van destydse Suid-Hollands is en hoogstens die "Hollands van Afrika" genoem kan word. En noudat die internasionale taboe op Afrikaans skielik drie weke gelede in Brussels, België opgehef is, weet Afrikaanssprekendes nie meer so mooi of hulle vir moeder ma moet sê of wil sê nie.

Van al die invloede en tale wat op Afrikaans ingewerk het, bly Hollands vandag nog die mees verstaanbare vir 'n Afrikaanssprekende en word dit wat woordeskat betref steeds as die stammoe-der gesien.

Fritz Ponelis van die departement van Afrikaans en Nederlands aan die Universiteit van Stellenbosch sê Afrikaans het nie uit die lug geval nie. "Afrikaans kan nie los van Nederlands staan nie." In 'n destydse opspraakwekkende radioreeks in 1986 het hy beklemtoon dat Hollands die taal van

die Kaapse samelewing geword het ná die aankoms van die Verenigde Oos-Indiese Kompanjie om sy sake-onderneming daar te vestig. Gesien die sterk mededingers wat die slawe se Maleisiese dialekte en Portugees gebied het, vind sommige soos Taalbul Robert van Tonder van die Boerestaatparty dit nogal verbasend dat Hollands die oorhand gekry het.

Hy skryf dit geheel en al toe daaraan dat Hollands die "taal van die handel" was.

Hollands het in sy handel en wandel aan die Kaap onafwendbaar 'n "knak" gekry met al die invloede wat op hom ingewerk het. Die stamvaders en -moeders van die taal het in alle kleure en geure van alle windrigtings aangekom en die pot wat die VOC gevoed het, saam hier aan die kook gehou. Die kreoïsering het natuurlik en organies, maar ook plotseling, plaasgevind, word nou geglo. Die populêre Nasionalistiese opvatting dat daar 'n spierwit volkskeppingsproses was wat van Afrikaans blanke eiendom gemaak het, het taamlik deeglik in die stof gebyt. Niemand glo ook meer dat Afrikaans iets is wat homself in die Statebybel openbaar het nie.

Ponelis meen Afrikaans het vinnig en ingrypend ontstaan en dat die grammatiese prosesse wat van Afrikaans Afrikaans gemaak het, teen 1750 afgehandel was.

Die meeste taalsosioloë en linguïste beskou Maleis en Khoi as die grootste invloede op die verandering van Hollands, veral die struktuur van die taal. Daarom, hou die Kaapse taalkundige Achmat Davids vol, het Afrikaans in die Bo-Kaap sy beslag gekry onder die slawe en veral later die vrygekoopte slawe, wat desnoods in hul lingua franca moes leer lees en skryf. Van die oudste geskrifte in Afrikaans is in die Arabiese lettertipe (danksy Moslem-geestelikes se ywer), hoewel nuwe ontdekkings wys dat Afrikaans nog vroeër in Westerse lettertipe aan die Oosgrens vir Engelse propaganda-doeleindes neergepen is. Wie Afrikaans nou ook al eerste geskryf het, is seker ook nie noodwendig die eerste sprekers nie.

As al die nuwe ontdekkings en insigte in ag geneem word, het die Engelse met hul aankoms in 1806 'n taamlik gemengde, heterogene samelewing aangetref wat al klaar Afrikaans gepraat het, moontlik met 'n paar variante binne klasseverband, wat toe al op kleur gegrond was. 'n Mens moet wonder wat dan eintlik verander het?

Die "vlieg in die salp", weet almal wat

skoolgeskiedenis ken, was Engels en dit het Afrikaans, veral in die onderwys, bedreig.

Terwyl die vrygekoopte slawe klaarblyklik vir hul eie onderwys - in Afrikaans op die Arabiese styl - moes sorg, het die wit "volksplanters" dit nodig begin vind om hul taal teen Engels te beskerm met die status van Hollands as erkende Europese taal. En Nederland het oënskynlik saamgespeel, later met trotse romantisering van die dapper Boere se verzet teen die Britse ryk.

Ponelis sê die hernieude invloed van Hooghollands het in die negentiende eeu begin momentum kry, wat die spreektaal veral in die hoër en wit klasse van baie van die oorspronklike kentrekke van Afrikaans ontnem het. Hy meen dat Engels tog later 'n vastrapplek in die taal begin kry het - en steeds sy invloed laat geld. "Engelse invloed is sonder die minste twyfel die grootste taal-veranderingsfaktor wat op die oomblik op Afrikaans inwerk," sê hy.

Met die uitbreek van die eerste vyandelikhede tussen die Boere-republieke en Britte, het wit Afrikaanssprekendes al hoe meer begin terugryp na Nederlandse wortels. Dit was waarskynlik 'n ontkenning van Afrika-herkoms, en daarmee saam die miskennis van Afrikaans se ontstaan in Afrika en as 'n taal van Afrika.

Waarom die Afrikaners, oftewel wit Afrikaanssprekendes, dit vroeg in die eeu nodig geag het om die Genootskap van Regte Afrikaners te stig ten einde 'n standaardvorm van Afrikaans daar te stel, te bevorder en te beskerm, is nog nie heeltemal ontmitologiseer nie. Party sê die taal is "gekoop" vir ideologiese en politieke gewin vir 'n volk genaamd die Afrikaners - hulle wat algemeen beskaafde Afrikaans praat. Ander meen aan die hand van 'n klasse-ontleding dat dit meer om ekonomiese gewin gegaan het.

Terselfdertyd het verskeie streekvariante van Afrikaans ongesteurd ontwikkel in die Noordkaap, in Namakwaland, in die "diep" Boland, in die Vrystaat, onder die Rehobothers van Namibia en in die Bo-Kaap. Die Afrikaans wat tot vandag se Standaard-Afrikaans ontwikkel het, was klaarblyklik die variant wat die Oosgrensprekers, die trekboere, gepraat het en wat toe al deur Hooghollands onderskraag en beïnvloed is.

Wat nie in mite gehul is nie, is die redes waarom Afrikaans die stigma van "taal van die onderdrukker" gekry het. Nadat in 1934 daarin geslaag is om dit tot ampstaalstatus naas Engels te verhef, is die persepsie dat Afrikaans, Afrikaner en die kultuur en letterkunde van die Afrikaner onlosmaakbaar verbind is, vasgeweef in die

ideologie wat apartheid geword het.

Met die swanesang van dié ideologie is die stigmas nou aan die wyk, maar nou word daar al klaar weer laer getrek oor die behoud van Afrikaans as ampstaal, wat volgens die puriste noodsaaklik is vir die behoud van die taal.

Drie wette - dis nou naas die Grondwet - bevorder die Afrikaanse taal en kultuur, maar geen soortgelyke wette bestaan vir ander tale nie. Wet 54 van 1959 handel oor die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns, Wet 83 van 1970 het die verkryging van grond vir die Afrikaanse Taalmonument moontlik gemaak, en Wet 50 van 1973 bepaal dat dit die doelstelling van die Buro vir die Woordeboek van die Afrikaanse Taal (WAT) is om die samestelling van die woordeboek voort te sit, af te handel en van tyd tot tyd te verbeter, aldus 'n onlangse verslag.

Onder die sowat drie miljoen Afrikaanssprekende mense wat weens hul kleur nie as Afrikaners gereken is nie, bestaan glad nie sulke vrese oor die verdwyning van Afrikaans nie. Maar hulle het nog nie klaargepraat oor die erkenning van hul dialekte of streekvariante as deel van of dan naasaan die standaardvorm nie.

"Ek dink die debat oor die ontstaan van Afrikaans is en word oorheers deur die heersersklas," sê dr Ikey van der Rheede van die departement van Afrikaans aan die UWK. Hy skryf die veranderende persepsies oor die herkoms en groter erkenning van die kreoïsering toe aan die opkoms van die sosio-linguïstiek wat nuwe perspektiewe gelewer het, en nie noodwendig aan die ondergang van die apartheidsideologie nie.

Enkele weke voordat die internasionale Nederlandse gemeenskap sy dekade lange taboe op Afrikaans opgehef het, tydens 'n konferensie oor Nederlands en Afrikaans in die wêreld in Brussels, is 'n Nasionale Demokratiese Taalraad in Kaapstad gestig in 'n poging om die aspirasies van die "alternatiewe Afrikaanssprekendes" te bevorder - onder meer deur as teenvoeter vir die Nasionale Taalkommissie en die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns te dien.

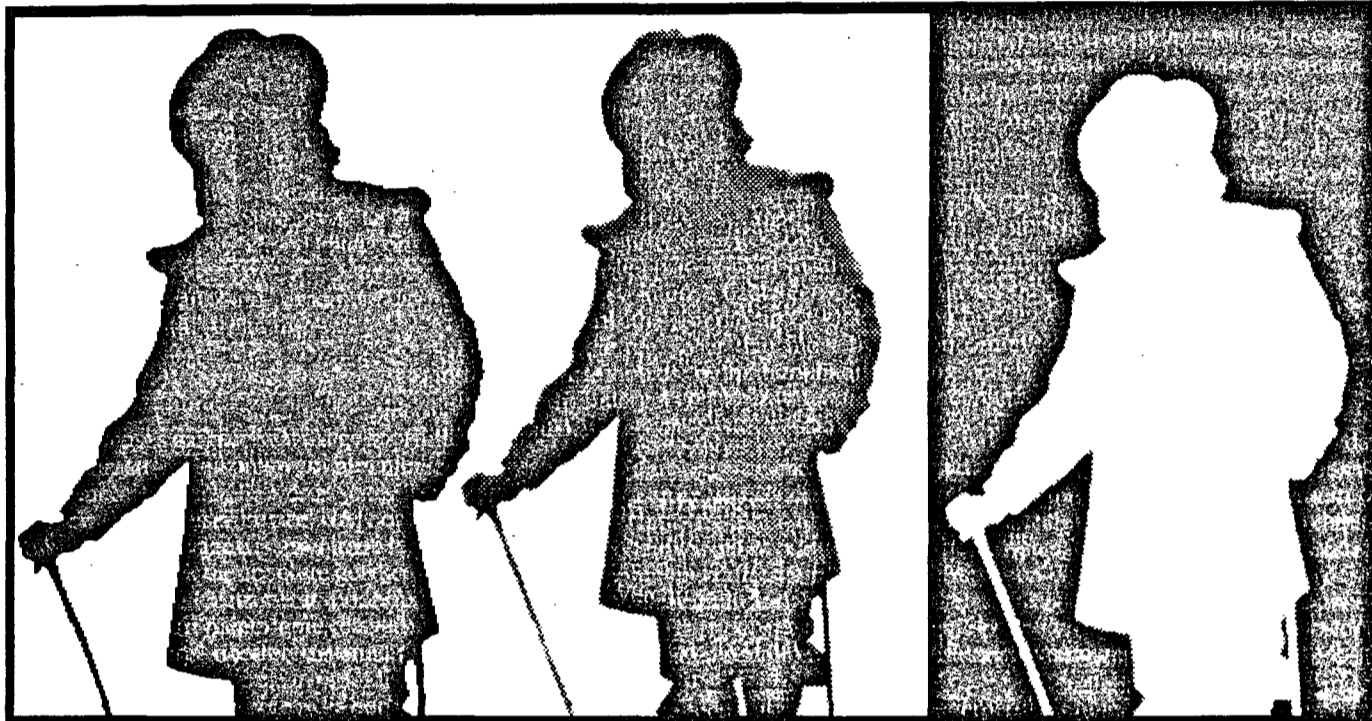
Van der Rheede, 'n lid van die komitee, sê nee, dit is nie net nog 'n voorskryflike ideologiese liggaam nie. "Maar as dit is," sê hy, "sal dit ten minste meer demokraties wees as dié wat vir die bevordering van die Afrikanervolk gestig is."

Hy meen daar is nie fundamentele verskille tussen die standaardvorm en die variante nie, maar glo soos waarskynlik die meeste ander sprekers dat Afrikaans se toekoms eerder in die bevordering daarvan as "belangrike streektaal" geleë is as in die status as ampstaal.

waaroor gaan dié voetjie-voetjie?

As Afrikaanssprekendes dink hulle dra die Nederlandse kultuur met hul saam as hulle 'Piet Hein' kan sing, glo hulle 'n mite. Dieselfde geld die Nederlanders wat 'n grondige kennis van 'Sarie Marais' het. Dit kos nie 'n kenner om uit te wys dat die sogenaamde Afrikaanse en Hollandse kultuur omtrent soveel met mekaar uit te waai het soos klompe en kaalvoet loop (oor die Drakensberge) nie. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** het probeer vasstel wat hernieude pogings tot toenadering tussen die twee lande hulle in die sak kan bring

omdat "Pik" nie soseer 'n man se naam is nie as wat dit 'n naam is vir dit wat veronderstel is om 'n man 'n man te maak.

Wanneer 'n Hollander "neuk", het dit nie soos in Afrikaans gewelddadige konnotasies nie, maar dui dit op "seksuele omgang". (Moet tog nooit 'n brief uit Muckleneuk na Zwolle stuur nie - "mokkal" beteken "slet". En moet ook nie van "boerevemeukery" praat nie - dit sal net Hollanders se vooroordele teenoor die Boere versterk...) Sou jy nou verder gaan en op Hollands "klaarkom", het jy bepaald 'n "orgasme" bereik. As jy daarna sê "verskoon my", is jy nie noodwendig jammer nie, maar vra net om skoon aangetrek te word.

Ná die laaste drie eeue van taalverwantskap, 'n eeu van pogings om die bande tussen wit Afrikaanssprekendes en Hollanders te versterk en 'n dekade van algehele stiefbroer- of susterskap is die twee prakties vreemdelinge vir mekaar.

"Ná meer as 16 jaar in Nederland, vind ek myself heeltemal nie Hollands nie," sê Anthony Akerman, 'n dramaturg wat besluit het om nou maar na Suid-Afrika terug te keer omdat hy besef het hy het uiteindelik meer met Afrika-kultuur gemeen as met Hollands.

WANNEER laas het jy na die jongste Hollandse pop-treffer geluister (BZN miskien uitgesluit), of 'n rolprent uit Nederland gesien of selfs 'n teaterstuk - om van 'n lekker Hollandse roman nie te praat nie?

Hollanders se kennis van Afrikaanse kultuur is amper net so onbeduidend, met 'n uitsondering of twee.

Hulle beskou Elisabeth Eybers as die grootste lewende Nederlandse digteres, en Suid-Afrikaners dink aan haar as hul eiendom. Breyten Breytenbach en André P Brink mag dalk aan 'n klomp Nederlanders bekend wees en 'n paar het ook al van Johannes Kerckorrel en Laurika Rauch en so gehoor. 'n Ouer geslag Nederlanders het nog 'n bietjie van Totius geleer op skool, daar waar hy verwys na die twee tale as "verborge een". In Suid-Afrika sien leerlinge darem nog 'n Nederlandse boek of twee op skool.

Maar ná tien jaar van algehele kultuurskeiding (Nederlanders noem dit die "diepfreeze" of die "taboe") tussen die twee lande verklaar die kultuur-fundi's dat die gemiddelde Afrikaanssprekende baie meer "Amerikaans" en "Engels" is as "Nederlands".

Ons taalgewoontes is ook Engels, sê die taalkundiges. Ons sê asseblief waar die Hollanders danku sê en dankie waar hulle alsublief sê. En dit is maar net die begin, want waar Hollands- en Afrikaanssprekendes saampraat, word verstaan 'n mynvelt van misverstande wat soms letterlik - en figuurlik - aan die obsene grens.

Byvoorbeeld - Pik Botha, minister van Buitelandse Sake, moet in Nederland noodgedwonge as "Roelof" bekend staan,

Hy vergelyk die Suid-Afrikaanse en die Nederlandse teater. "Ons het 'n verskeidenheid van strominge, van die protestoneel tot die blanke teater, maar vir ons is teater baie meer van 'n emosionele ervaring. In Holland word meer subtiel met maatskaplike probleme omgegaan. Dit is meer serebraal, pseudo-intellektueel en afstandelik."

Akerman meen die enigste ooreenkoms is 'n stroming wat in Nederland as 'n "dominees-kultuur" bestempel word - 'n soort manifestasie van die Calvinisme wat in albei lande aangetref word.

"Ons het net op die heel hoogste vlakke 'n gemeenskaplike kultuur," sê prof Christo van Rensburg, sosio-linguis van die Universiteit van Pretoria. "Die deursnee Afrikaanssprekende het 'n groter behoefte aan ontwikkeling in sy eie taal as aan kontak met 'n ander kultuur."

Volgens 'n verslag oor die verhouding tussen die twee lande het die sogenaamde Afrikaner veral sedert die Eerste Vryheidsoorlog (1881) sy emosionele en akademiese bande met Nederlands begin versterk. "Vlak voor die Tweede Wêreldoorlog was die vereniging vir Afrikaanse studente in Amsterdam byvoorbeeld nog een van die grootste en welvarendste studenteverenigings in die stad," lui die verslag. "Dat Nederland veral met die Den Uyl-regering in die jare sewentig een van die wêreld se sterkste kritici van apartheid geword het, het juis vanweë dié vroeë hartlike betrekkinge 'n emosionele reaksie onder regeringsgesindes in Suid-Afrika veroorsaak. 'n Breë anti-Nederlandse houding

Projects Co-ordinator

A challenging opportunity exists at this newly purchased development centre near the township of Mbekweni, Paarl. The ideal candidate, a highly motivated Christian man or woman, will be totally committed to taking this venture from grassroots and developing it to such an extent that it will make a difference to the community.

Your management, admin and people skills will all be needed to ensure the successful operation of this centre as your responsibilities will cover a spectrum of duties which include • the supervision of maintenance of buildings and property • working with the community based committee and liaising with organisations within the community • identifying immediate needs and priorities • putting new programmes into action • reporting to the Board of Trustees • liaising with funders.

In addition to a degree in development/education or proven expertise and experience in this field, you will be armed with ample initiative, creativity and determination, and will enjoy working with people from all walks of life. Fluency and effective communication skills in English and Xhosa, a valid driver's licence and preferably your own transport are further prerequisites.

The salary is negotiable and accommodation will be provided on the property.

If you would like to take on this challenge and contribute to our success, do not hesitate to send your comprehensive application with CV and two contactable references to The Board of Trustees, The Ikhwezi Trust, P.O. Box 136, Paarl 7622 before 20 November 1991.

THE IKHWEZI CENTRE
CHURCHES COMMUNITY PROJECT

012 1050

het in die proses onder selfs Engelssprekendes in Suid-Afrika ontwikkel."

Robert van Tonder van die Boere-staatparty sien dit anders. Hy sê dit is juis deur die Britse anti-apartheidspropaganda dat Nederland sy "skewe" beeld van Suid-Afrika gekry het.

Abraham de Vries, Afrikaanse skrywer en letterkundige, wat in die sestigerjare ingevolge die kultuurverdrag tussen die twee lande in Nederland kon studeer en doseer, wys daarop dat die afkoel van betrekkinge nooit tot 'n kulturele boikot gelei het nie - net 'n ekonomiese boikot. Maar die tradisie van Afrikaanse universiteitskursusse wat bekendes van NP van Wyk Louw, Merwe Scholtz en ander in Nederland gemaak het, is met die opsegging van die verdrag in 1981 beëindig.

De Vries is verheug daaroor dat 'n leerstoel in Afrikaans onlangs weer aan die Vrije Universiteit geskep is en bekleed word deur dr Wium van Zyl van die UWK. Maar dié konkrete aanduiding van 'n hervatting van betrekkinge is nie die enigste die laaste maand of twee nie. En die reaksie in Suid-Afrika wissel van versigtig optimisties tot effens agterdochtig.

"Nederlands en Afrikaans in die Wêreld" was die tema van 'n konferensie verlede maand in België, wat 6 miljoen Nederlandssprekendes as Vlaminge huisves. 'n Suid-Afrikaanse afvaardiging is genooi en glo hartlik ontvang en daarmee is die dekade lange taboe op Afrikaans en Suid-Afrika formeel verbreek.

Afrikaanssprekendes het hulle onverwags in dieselfde bootjie bevind as 'n hele paar ander oud-koloniale nasate van Nederland - Suriname, die Nederlandse Antille, die Aruba-eilande, Indonesië. Geselskap was ook beskikbaar uit Noord-Frankryk en Namibia.

Aan die einde van die konferensie is 'n mosie aangeneem vir toekomstige samewerking op kulturele en taalgebied in die breedste moontlike sin. Daarin word gesê dat Nederlands ons 'n venster op die Europese kultuur bied, en Afrikaans weer Afrika meer toeganklik kan maak vir die Nederlandse wêreld. Maar dié toenadering val ook saam met 'n besonder moeilike tydperk wat skielik vir Nederlands in Europa aangebreek het.

Die totstandkoming van die EEG beteken dat Nederlands as een van die kleiner tale deur Engels en selfs Duits "onderdruk" kan word, soos dit gestel word. Die Vlaminge, wat lankal 'n taalstryd voer teen die Franssprekende Belgiese landgenote, is minder besorg daarvoor.

Prof Kas Deprez, taalkundige van Antwerpen in België, slaan die gepraat oor 'n groter taalgemeenskap vir Hollands met die aanvulling van getalle uit Suid-Afrika en ander eertydse kolonies in die wind. "Ek stel net in getalle belang as ek wil march," sê hy. "Ek wil nie march oor die taal nie. Die samewerking is eintlik net van akademiese belang."

Tog is daar 'n bewustheid dat Hollands al plek-plek uitgesterf het. New York was eens Nieu-Amsterdam en Wallstreet was Walstraat. Die berugte Broadway was eens Heerenweg en Brooklyn was Breukele. Die kultuur van die Hollandse koloniseerders van Amerika moes gewoon die knie buig voor Engels.

Of Suid-Afrika nou terugverwelkom word net om getalle van Afrikaans en Nederlandssprekendes aan te vul (tot sowat 30 miljoen sprekers) of nie, meen baie kenners die taal neem nou sy

regmatige plek in langs die ander variante van Nederlands in die eertydse kolonies - Hollands se "warmer tuistes".

Prof Tony Links van die UWK, leier van die afvaardiging uit Suid-Afrika, meen daar is 'n groter ooreenstemming tussen dié gebiede se letterkunde met die Afrikaanse letterkunde as met die Nederlandse, omdat dit beslag gekry het in die verset teen 'n koloniale moontheid en slawerny. "n Mens voel 'n soort gemeenskaplike ontwikkeling," sê hy. "Jy weet, die mense lag selfs soos ons."

Hy verduidelik dat dié lande, waar 'n soort standaard-Nederlands nog gehandhaaf word, ook met 'n proses van "vereenvoudiging" van die taal besig is, soos met die wording van Afrikaans die geval was. "Afrikaans bied 'n oplossing vir baie van hulle probleme."

Theo du Plessis, sosio-linguis van Bloemfontein, was ook 'n afgevaardigde en vertel van 'n besondere ooreenkoms met die Surinamers. "Die Surinamers het byvoorbeeld tydens 'n middagete ontroerende mededelings gemaak oor die onmenslike wyse waarop die Hugenoot Susanna du Plessis haar slawe behandel het en hoe dié vandag 'n skeldvan in hulle land is," sê hy.

By die colloquium, soos die byeenkoms genoem is, het die Nederlandse en Belgiese Taalraad voorgestel dat Suriname en Suid-Afrika onder meer lede word omdat die taal ampstatus in die lande geniet het. Namibia is om dié rede uitgesluit.

Hoewel Suid-Afrikaners self nog versigtig is oor hernieuwe verdrae en ooreenkomste, het ook Nederland se ambassadeur in Suid-Afrika, Pieter Adriaan Van Buren, dié week gesê die tyd is moontlik nog nie ryp vir formele ooreenkomste nie. Hy is terselfdertyd baie positief daarvoor dat die toe deur tussen die twee lande aan die oopgaan is.

Maar net soos wat Afrikaans in die tussentyd nader aan sy Afrika-wortels begin tree het, is Nederlands ook nie meer heeltemal Hollands nie.

"Nederland is nie meer Europees in die strengste sin nie," verklaar Vernon February, Suid-Afrikaans-gebore letterkundige wat Nederlandse burgerskap aangeneem het, maar onlangs 'n spesiale professoraat aan die UWK aanvaar het. "Hollands kan die Afrikaanssprekende nie net 'n venster op Europese kulture bied nie, maar ook op 'n kosmopolitiese kultuur bied," sê hy. Daar word beraam dat weens die konstante toeloop van immigrante danksy liberale toestromingswette, 'n derde van Amsterdam binnekort nie-Hollands sal wees. February praat selfs van die Nuwe Holland.

Akerman meen weer dat die kosmopolitiese kultuur naas die "eg Hollandse kultuur" bestaan. "Swartmense word in eie kultuurgroepe gesubsidieer," sê hy. "terwyl die Hollandse kultuur-manifestasie eintlik bietjie onaangenas bly."

Hy sê hoewel Nederlanders oor die algemeen ook skugter oor hul kultuur is en dikwels van Hollands as "so 'n ou taaltje" praat, word dit heftig verdedig as iemand van buite dit aanval.

En met die historikus Paul Johnson se jongste uitlating dat die Britte se taal as 'n meedoënlose troefkaart in die EEG gespeel sal en behoort te word, is die Europese Nederlandssprekendes nou besig om strydvaardige taalhandhawers te word, net toe Afrikaanssprekendes met hul taal begin vrede maak.

Hoese?

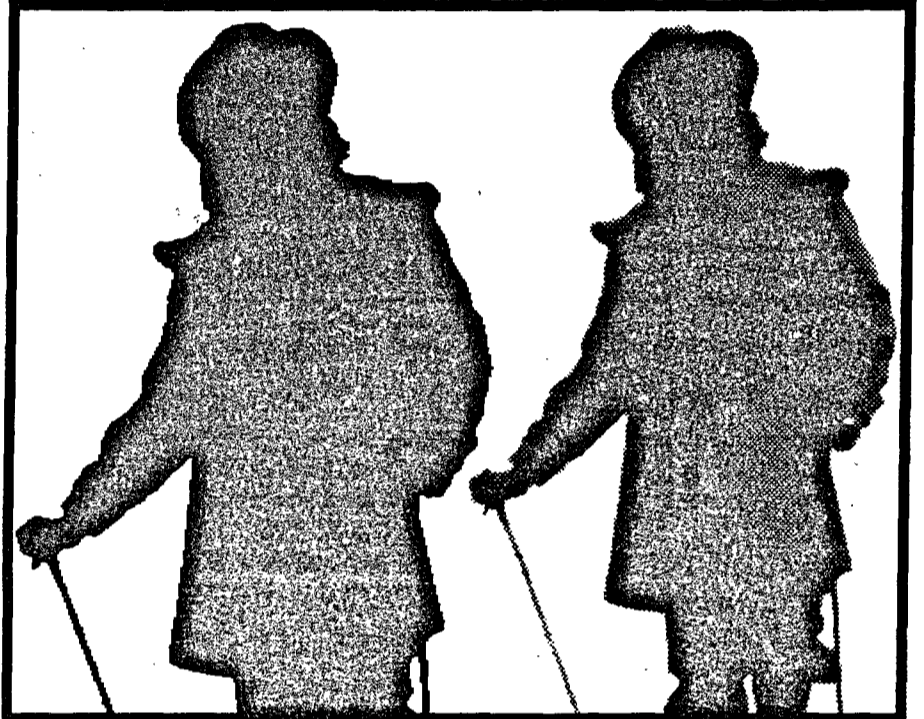
* 13 291 224 of 44 persent van alle Suid-Afrikaners kan Afrikaans praat en verstaan.

* Naas Zoeloe en Xhosa is Afrikaans die derde grootste huistaal in die land.

* 2 551 340 van alle witmense, 2 297 011 van alle bruinmense, 81 099 van alle swartmense en 10 254 van alle Asiërs beskou Afrikaans as hul huistaal.

* 24 persent van alle werkers kan nie Afrikaans of Engels praat nie en 34 persent nie 'n Afrikataal nie. Die kommunikasiebrug tussen die twee groepe is die 42 persent wat 'n Afrikataal sowel as Afrikaans/Engels kan praat - van hulle is 38 persent swartmense.

* Hoewel daar in 1980 net 12 095 mense in Suid-Afrika was wie se huistaal Nederlands is, het Nederlands tot 1983 amptelike status saam met Afrikaans geniet.

UNIVERSITEIT VAN KAAPSTAD

Instituut vir Kriminologie:

Honneurs- en Meesters-programme

Die Instituut bied heeltydse en deeltydse programme in Kriminologie aan vir gegradueerdes in die regte sowel as die sosiale wetenskappe.

- Die LL.M. in Kriminologie en Strafrechtspleging word aangebied vir LL.B- en B.Proc-gegradueerdes.
- Die B.Soc.Sc. (Hons) in Kriminologie word aangebied vir gegradueerdes met hoofvakke in die sosiale wetenskappe.

Die leerplanne is ontwerp om 'n kritiese evaluering van teorieë oor die sosiologie van afwyking en die praktyk van maatskaplike beheer, wat die grondslag van kriminologie vorm, aan te moedig. Besondere aandag word aan Suidelike Afrika geskenk en studente word aangemoedig om by die Instituut se gemeenskaps-gebaseerde navorsing betrokke te raak.

Daar is verskeie loopbaanmoontlikhede vir suksesvolle kandidate.

Vir meer inligting kan u aan die Direkteur, Instituut vir Kriminologie, Universiteit van Kaapstad, Rondebosch 7700 skryf, of hom skakel by (021) 650-2676.

C72253/1582C

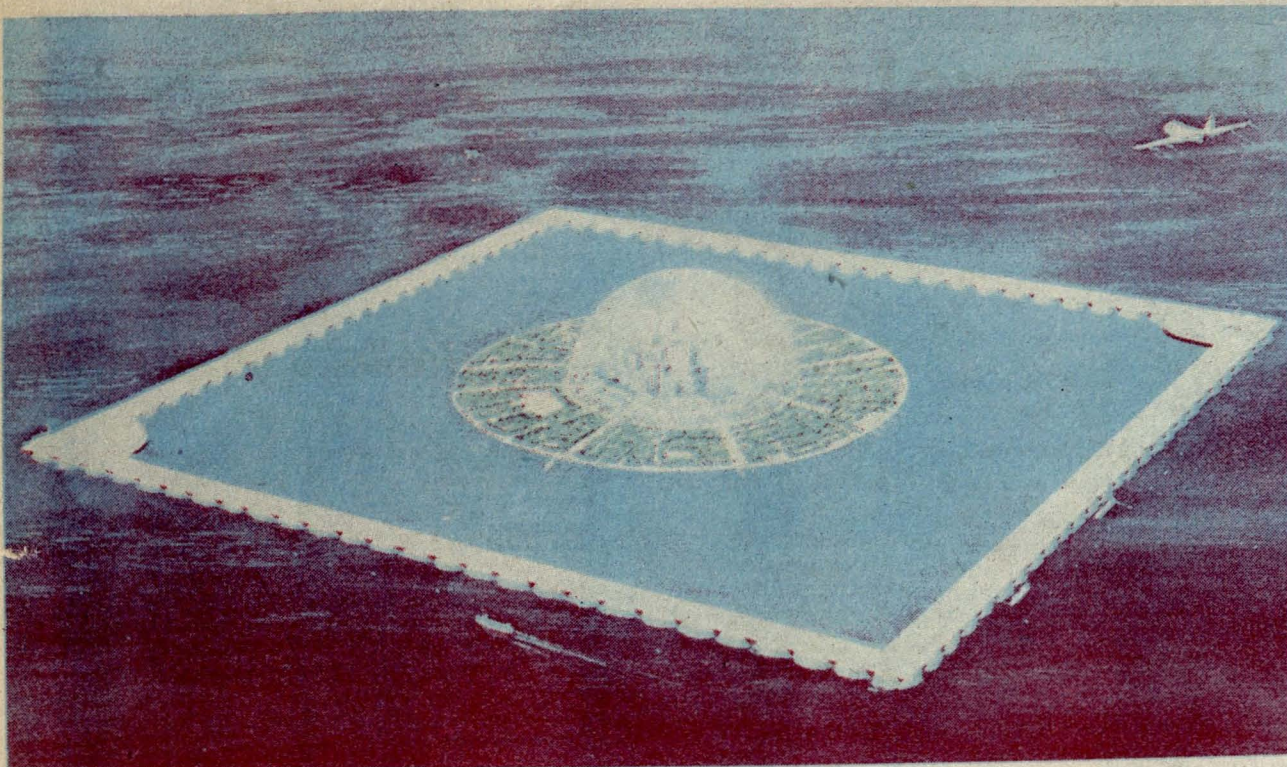
township detail

Ry op ry eenderse grys bokshuisies, met plek-plek 'n nes van pondokkies van sink en plastiek. Tussen-in vuil stofstrate, maer rondloperhonde en ondervoede kindertjies met loopneuse. Dit is 'n mens se eerste idee van hoe die gewone township lyk. Maar daar is ook mense in die townships wat smag na kleur tussen al die neerdrukkende grys armoede. Die resultaat sien 'n mens op dié bladsye.

Die foto graafis **CHRIS LEDOCHOWSKI**

This is how Tobishima's floating city will look - If it is ever built. (Pic: AFP)

a home on the waves

A Japanese construction city has completed plans for a floating city on the Sea of Japan. It's not impossible - but the cost would be mind-boggling, reports ELIZABETH ZINGG

TOKYO - Fancy living in a floating city under a huge glass dome in the sea of Japan?

An outrageous idea? Maybe - but it has just been seriously suggested by the major Japanese construction company Tobishima after a year of research.

"We chose the middle of the Sea of Japan because of the economic potential of this zone, which includes the two Koreas, China, the Soviet Union and Japan itself," says Koh

Tomino, one of the senior engineers in the Total Ocean Network project.

It foresees the creation of a futuristic city of 3,14 million square metres in international waters, at 135 degrees longitude east and 39.2 latitude north.

Construction would take 15 years and the city would be surrounded by a security belt 16km long made from caissons attached to the sea bed, modelled on some oil platforms.

Tomino says the caissons would be 350m high (300m under the sea and the rest above the surface, to be used as a dyke in the event of a typhoon.)

These caissons, which would be 150m in diameter, would be multi-purpose. They would provide landing strips for aircraft - an hour's flying away from the Japanese mainland and within easy striking distance of the region's other cities.

The submerged sections could be used to store petrol or as a biological garden for the city's 50 000 to 100 000 inhabitants.

The city itself would be like the metropolis envisaged in Fritz Lang's film, with a central tower 500m high, surrounded by smaller ones. The whole city would be enclosed in a glass dome.

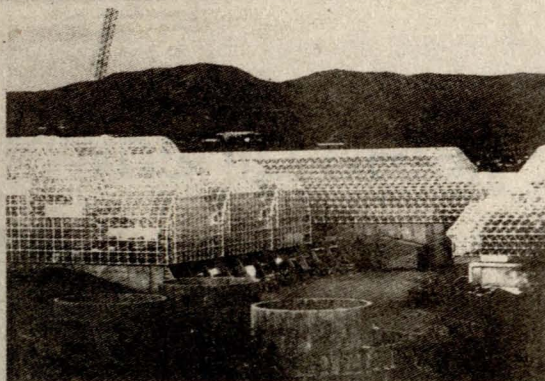
"That's the only thing which presents us with a small technical problem," says Tomino.

The dome is essential, as it will keep the city at a constant temperature, particularly during winter, when typhoons rage across the sea and temperatures fall to freezing.

The city itself would be a centre of trade, finance and education and be used for cultural exchanges. It would be operated by the five countries on the Sea of Japan (among which Tobishima counts China, even though it has no direct outlet.)

The other slight problem is the cost - 242 billion dollars, 66 times Tobishima's annual turnover.

Tomino concedes that his company has not contacted the other countries which would be involved, but he already dreams of linking them all by tunnels under the sea. Even the most optimistic entrepreneurs admit that neither of these projects is likely to see the light of day for 50 years at least. - AFP

'n wêreldjie op sy eie

Agt mense is pas in 'n peperduur 'biosfeer' in die Arizona-woestyn in Amerika verseël. Hulle gaan twee jaar in dié miniekostelsel probeer oorleef om te help ondersoek hoe die aarde 'werk' en die weg voor te berei vir oorlewing in die buitenste ruimte, skryf INA VAN DER LINDE

IN een van die mees ambisieuse ekologiese eksperimente in die geskiedenis het agt mense hulle einde September in 'n reusagtige kweekhuis van glas en metaal in die middel van die Arizona-woestyn laat toesluit. Die volgende twee jaar gaan hulle in die Biosphere II slaap, eet, en werk.

'n Biosfeer is 'n geslote ekologiese stelsel, waarbinne die fauna en flora sonder hulp van buite voortbestaan en voortplant. Die aarde is 'n biosfeer (Biosphere I) - vandaar die projek se naam.

'n Joemalis van AFP het die begin van die selfopgelede gevangenskap beskryf as 'n "mistieke plegtigheid" - met 'n heelnaglange laservertoning begelei deur die dreunsang van Amerikaanse Indiane. 'n Jaar later as beplan, geklee in swart oorpakke met elektroniese instrumente wat aan hul gordels hang, stap hulle soos figure uit Star Trek die biosfeer binne en sluit die lugdrukbeheerde metaaldeur agter hulle toe.

Die "Biosferiane" - vier mans en vier vroue tussen 27 en 67 jaar - is versigtig gekies. Twee van hulle is Britte, een 'n Belg en die ander is Amerikaners. Die afgelope jaar moes hulle geduldig wag dat die struktuur, wat \$150 miljoen kos - \$30 miljoen is aan navorsing bestee - voltooi word.

Die oprigting van die koepel het in 1986 begin. Dit bestaan uit 'n sewe verdieping

hoë kweekhuis, met annekse verbind aan uitbreidings van verskillende hoogtes en vloerruimtes. Die volle struktuur strek oor 1,3 hektaar.

Die binnekant is 'n kruising tussen Noag se ark en die Tuin van Eden. In die kweekhuis-gedeelte word 'n mini-berg met 'n waterval in die middel omring deur 'n tropiese woud. Die stroom vloei in 'n oseaan, omring deur moerasse. 'n Krans skei die woud van 'n savanne wat plante uit Latyns-Amerika, Australië en Afrika huisves. Nog verder is daar landbougrond en weivelde vir vee. Daar is meer as 3 800 verskillende plant- en dierespesies.

Die res bestaan uit kantore, slaapkamers en werkkamers vir die "Biosferiane". Die "Biosferiane" is veronderstel om die helfte van hul tyd aan kosproduksie te bestee en moet heeltemal selfonderhoudend wees. Hulle sal hul eie afvalprodukte hersirkuleer, maar hul energietoevoer kom van buite.

Videokameras, rekenaars en telefone is hulle enigste kontak met die buitewêreld. Geen chemiese produkte, tabak, toiletpapier en vrouedoekies word toegelaat nie en hulle maak net gebruik van natuurlike, watergebaseerde vorms van higiëne.

Wat is die doel van dié verseëldes bestaan? Enersyds doen die agt 'n studie van hoe mense in sulke omstandighede leef en hoe die aarde werk. Andersyds wil

hulle die weg voorberei vir die vestiging van navorsingstasies in die buitenste ruimte.

Die woord "mistiek" is moontlik hier nie onvanpas nie. Die kwessie van biosfeer en die sogenaamde Gaia-hipotese wat daarmee saamhang, het die laaste dekade 'n soort kultus-aanhang verwerf.

Dorion Sagan, 'n Amerikaanse skrywer oor die wetenskap en natuurfilosofie, voer dit verder. Sagan sê oor Biosphere II: "...die Aarde lewe nie net nie, maar is lewend... ek gaan verder as James Lovelock se toenemend wetenskaplik-aanvaarde siening dat die oppervlakte van die Aarde 'n fisiologiese wese is (wat hy Gaia noem, na die Griekse godin van die Aarde) om aan te toon dat dit wesentlik op die punt is om te reprodukeer".

Lovelock het die Gaia-hipotese in 1972 gepubliseer. Daarvolgens is die wêreld 'n reuse self-regulerende eenheid waarin die evolusie van lewende organismes en die nie-lewende planeet intiem met mekaar verband hou. Hy beweer dat lewende organismes hulle nie bloot "aanpas" in 'n dooie wêreld wat geskep word deur die wette van fisika en chemie nie, maar dat die aarde deur die eeue heen aangepas en geskik vir lewe gemaak is deur die bestaan van lewende organismes op die planeet self. Dit is in teenstelling met die konvensionele siening waarvolgens lewe by die toestande op die aarde aangepas het.

Nie almal aanvaar die Gaia-hipotese nie.

Terwyl sommige wetenskaplikes aanvaar dat daar 'n integrasie tussen biologie en geologie is, verwerp hulle die konsep dat die lewensvorms op die Aarde as 'n eenheid funksioneer en op 'n planetêre skaal selfaanpassings doen om die stelsel te onderhou. Dis is pure mistisisme, sê hulle. Wes Jackson, 'n ekoloog en plantgenetikus, noem dit "blote digkuns", en boonop swak digkuns. 'n Lewende organisme kan reprodukeer en dit kan die aarde nie doen nie.

Met Biosphere II is dit juis wat die aarde besig is om te doen, juig Sagan triomfantlik. Biosphere II - wat hy die skepping van nog 'n aarde noem - is 'n ontdekkingsreis na die toekoms, 'n verbeeldingsvlug waarin Biosphere II gesien word as " 'n babasfeer gereed vir oorplanting in die baarmoeder van die volgende planeet om nuwe lewe daar te laat posvat".

In woorde wat New Agers groen sal maak van jaloosie, voeg hy by: "...sodat die mensdom die nuwe god van die heilal word, en daarmee die begin van nuwe lewe op ander planete oorplant". Die mens kan 'n kosmiese rol as vroedvrou speel. Maar voordat die mens die saad vir nuwe biosfeer op ander planete kan plant, sal hy dalk vir homself biosfeer moet bou om op die aarde te kan oorleef - 'n lot wat hy vir homself geskep het deur die besoedeling van die planeet wat hom onderhou.

So het die helde geval

DAAR het ons dit nou. Ons Geëerde Volksvader en Eerste Staatspresident, Blackie Swart, het 'n oog vir 'n strip show gehad.

'n Gewese Suid-Afrikaanse ambassadeur, Donald Sole, vertel in sy memoirs dat oom Blackie - hy noem nie sy naam nie, maar dit kon net hy wees - in die jare vyftig Parys besoek het. Van ballet of simfoniekonserte wou hy niks weet nie: hy is reguit na die Folies Bergeres en die Moulin Rouge...

Sole, wat 44 jaar lank in die diplomatieke diens was, vertel ook van 'n anonieme adjunk-minister wat in die Hamburgse rooilig-distrik, die Reeperbahn, in die knyp geraak het en gered moes word.

Witgepleisterde grafte, sê Brolloks altyd as hy die Nasionale Leiers se klomp uptight gesigte in hul donker pakke sien.

Wag maar vir Brolloks se memoirs oor dié sakies...

SWAAP VAN DIE WEEK

Die Swaap van die Week is Louis Pienaar, minister belas met sport.

In 'n week van groot deurbrake en plesier, kom hy met 'n nare wanklank: die Springbok-embleem moes nooit laat vaar word nie; dit 'is 'n klap in die gesig van alle Suid-Afrikaners'.

Watter Suid-Afrikaners, Louis? Het jy geweet daar is 38 miljoen van hulle? Dink jy regtig die Springbok is 'n geëerde simbool in Soweto en Khayelitsha en Umtata en Thokoza?

Of is dit maar net weer 'n geval van "Suid-Afrikaners" is eintlik almal bleek en praat meestal Afrikaans?

GATSHA OP DIE MAAN

Hier is nou 'n storie wat die regses gaan verwar. Al gehoor van al die teorieë dat swartmense nie kan swem nie, nie drie-dimensioneel kan dink nie, ens?

Uit Dallas word berig dat toetse bevind het dat swartmense meer geskik vir ruimtevaart is as witmense. Nie net is hulle intellektueel en fisiek die absolute gelykes van witmense nie, die bene in hul liggame is boonop sterker, wat beteken die been gaan nie so gou verswak weens lang gewigloosheid tydens ruimtevaart nie, is bevind.

Kan ons nie toutjies trek en Gatsha Buthelezi die eerste swartman op die maan maak nie? Of nog beter: Mars. Dis verder.

JOHN KANE-BUTHELEZI

As daar nou een instelling is wat in die Nuwe Suid-Afrika met rasse skrede agteruitgegaan het, is dit die Instituut vir Rasse-aangeleenthede. En die man wat eiehandig daarvoor verantwoordelik is, is John Kane-Berman, die direkteur.

Kane-Buthelezi se onderrok hang nou al lankal uit, maar dié week het sy onderrok skoon om sy enkels gesit.

Hy verklaar naamlik vóór Cosatu se wegbly-aksie al dat hy getuienis het dat mense geïntimideer word om van die werk weg te bly. Mense ry in Soweto rond en verkondig oor luidsprekers dat dié wat werk toe gaan, doodgemaak sal word, sê hy.

En toe gebeur 'n baie embarrassing ding met die mannetjie. Die polisie, wat die heel graagste "Intimidasie!" skreeu, kon geen greintjie getuienis van Kane-Buthelezi se stellings vind nie. Ook nie enigiemand anders nie.

Maar Johnny laat hom nie so maklik afsit nie. Hy is toe weer op TV waarin hy dieselfde ou deuntjie sing.

Dit is die jongste episode in 'n maande lange sage dat Kane-Buthelezi sy intense haat teen die ANC en groot voorliefde vir Inkatha aan die groot klok gehang het.

Dit is sy goeie reg, maar dan moet hy ophou om sy instituut voor te hou as 'n onafhanklike instelling.

Brolloks en Bittergal - én *Vrye Weekblad* self - het reeds hul lidmaatskap van die SAIRR gestaak.

GOUE MEDALJE VIR MIKE

Gehoor wat Mike Schutte met sy Olimpiese goue medalje gemaak het die oomblik toe hy by die huis aankom?

Hy het dit laat verchroom.

VAN BUSH COLLEGE TOT DORING IN DIE VLEES

Die Butger, 'n bekende meningsblad van die toenemend arrogante Kaapse establishment, druk nou feitlik daagliks

Brolloks en Bittergal

'n lang mes in die ribbes van die Universiteit van Weskaapland. Maar dit lyk na 'n geval van die splinter in die ander se oog raaksien maar die balk in eie oog miskyk.

Die koerant sê nou die dag in 'n meningsartikel oor UWK se toekenning van 'n ere-doktorsgraad aan Oliver Tambo: "As die flukse tempo volgehou word, kan ook mnr Joe Slovo sy rooi sokkies afstof om akademies gemus te word op een van die laaste kampusse ter wêreld waar Marxisme-Leninisme nog ernstig opgeneem word." En: "Daardeur sal die UWK hom egter verder afsny van die wortels van sy ontstaan, die bruin Afrikaanssprekende gemeenskap. Hulle sal hulle toenemend ontuis voel op die kampus van 'n sogenaamde 'nasionale universiteit' wat hoofsaaklik 'n tuiste geword het vir die ANC/SAKP se voedingsbron van Xhosa's, wat aanstons dalk ook Engels as voertaal deur Xhosa sal wil vervang. Die studente wat die swaarste hierdeur getref sal word, die bruin Afrikaanssprekendes van die Boland, sal 'n nuwe toevlugsoord moet vind. Dit sal slegs die Universiteit van Stellenbosch kan wees, waar Afrikaans die voertaal is..."

As Brolloks reg onthou, het Onse Buiger nooit geprotesteer telkens wanneer die einste US - "nasionale volksuniversiteit van wittes" oor 40 jaar 'n hele string eredoktorsgrade aan apartheidsministers toegeken het - Hendrik Verwoerd, John Vorster, PW. Botha, Chris Heunis, ad nauseum.

En waar val dit nou uit dat die wortels van UWK se ontstaan die bruin gemeenskap is? Vergeet hy dat die universiteit sy ontstaan aan Verwoerd se ideologie van "aparte ontwikkeling" te danke het? Maar is dit nie "divine justice" dat 'n apartheidsinstelling soos UWK sy "onreine geboorte" so volledig ontgroei het dat dit 'n doring in die vlees van die Verwoerdiaanse Social Engineers se kinders word nie?

Brolloks hoor daar is selfs 'n groep akademici op Stellenbosch wat ook al moeg is dat hulle aanhoudend gewhitewash word, teenoor 'n laag Xhosa oor UWK. Te etnies?

LOSPRAATJIES

Kom ons praat maar buite, meneer

Fanie Olivier

DIE afgelope week is arme Jan Rap en sy maat oorval deur 'n staking/wegblyaksie en 'n gepraat oor die voorgestelde handves vir menseregte vir Suid-Afrika.

Die wegblyaksie het baie van ons aan die lyf gevoel: skoonmakers wat nie opdaag om agter die morsjorskultuur op te ruim nie; melk en brood wat nie orals op die kafeerak is waar ons oudergewoonte daarna loop soek nie; vulstasies waar pompjoggies so skaars soos betroubare werktuigkundiges is. En oor en weer motivering vir en aanvalle op die staking en die mate waarin daar sprake was van intimidasie.

Oor die handves en sy menseregte het elkeen wat sy mond op 'n tuit kan trek 'n wysie kom fluit. Terwyl (honderd?)duisende wit Suid-Afrikaners nog sukkel om in pas te kom met die werklikheid dat swart medeburgers ook gewoon as mense respekte verdien, hoor ons nou dat daar eerste- en tweede- en derdegenerasie-regte is.

Sommige word positief beskerm, ander negatief. Maar vir kollega Robert, op soek na 'n skool vir sy kinders, is daar van dié regte en van 'n nuwe Suid-Afrika maar min tekens in Sibasa.

Lesers anderkant hul prille jeug verby sal nog onthou van Sibasa, en dit selfs in 'n poskodeboekie van die jaar vroeg kan opspoor. Diegene wat gehou het van die wildernis en nie bang was vir rooimoddergrondpaaie nie, sal waarskynlik met oorgawe kan vertel van die dae toe die aarde daar woens en leeg was.

Hogerig geleë teen die somerhitte en siektes, is dit die ou nedersetting wat vandag blyplek bied vir baie van die mense wat in Thohoyandou in Venda werk. Al met die heuwel se kronkelpad op kry jy moderne Afrika in al sy

gedaantes: hut langs paleis, regeringsopstalle waar lappies mielies en hoenders meng met voortreflike grasperke.

En heelbo lê die Suid-Afrikaanse ambassade, omring deur groot koelgeboue en hemelhoë draad. Rondom strek 'n woonbuurt veral bevolk deur gesekondeerde amptenare wat lustig met talle byvoordele 'n neseier probeer opbou uit 'n stelsel wat hulle reeds goed weet tot ondergang gedoem is.

Intussen gaan hulle lustig en rustig hul gang met 'n RSA-klub vir die kuier (soos in kuier), 'n swembad (en dis 'n reuse-bonus in dié kontrei), tennisbane en muurbalbane. Wit, soos muurbalbane moet wees.

'n Klompie jare gelede reeds is daar vir dié koloniale wit enklawe 'n laer skool gebou met die simboliese naam Bergvlam. Afrikaans, dus, en nog een van daardie skooltjies waar jou voete vry kan asemhaal en die hoër skool ligjare weg is.

Vriend Robert daag by die universiteit se biblioteek op as 'n senior bibliotekaris, oplaas ontslae van die massas van Unisa se biblioteek waar daar meer personeel werk as die totale akademiese personeelkomplement by sy nuwe universiteit.

Robert is Afrikaans. Hy is hart en siel en niere en binnevet Afrikaans. Hy skryf dramas en voer hulle op, maak verse en sing hulle - alles in Afrikaans, soos dit iemand uit Pretoorsdorp bestaan. Sy rugby is ook reg.

Nou soek Robert 'n skool vir sy kinders en hy soek 'n Afrikaanse skool. Vir wat moet die kleingoes nou ook loop sukkel met Engels? En buitendien: op twee of drie na beloop die ander skole 'n ramspoedige deurvaart vir sy

kinders.

Dus berg-op, verby waar hy woon, vaar Robert skool toe vir 'n toelatingsgesprek met die skoolhoof van Bergvlam. Maar Robert se fout is dat hy uit die ou Suid-Afrika se kategorie "Kleurling" stam en amper twee jaar ná twee Februarie is dit 'n feit soos 'n kremetartboom. Net so skielik soos wat die son hier opkom en dadelik hetig die dou wegvee, so verander die Laerskool Bergvlam se opwinding oor die nuwe toelating toe hulle sien hoe lyk die stem wat sulke mooi Afrikaans oor die telefoon praat.

Vernuftig word hy by die voordeur verby gestuur sodat hulle buite kan praat, sodat hy buite verneder kan word, sodat hy buite moet hoor dat hy nie sy kinders in Afrikaans kan laat skoolgaan nie.

Diep in die hart van Venda, land van legendes, staan dié skool onder die Transvaalse Onderwysdepartement se beheer sonder die geringste bewussyn oor waar hulle woon.

Terwyl oral om hom die gemeenskap sukkelend, maar seker, die paaie ooptrap van 'n nie-rassige gemeenskap, leef daar 'n rassis as skoolhoof wat verklaar dat dit nie eens nodig is vir hulle om die regering se voorskryfte rondom die toetsing van die ouers se houding uit te voer nie.

Oor 'n maand, oor twee maande of ses, kom daar op 'n dag 'n instruksie dat Bergvlam sy deure moet oopmaak vir almal wat hulle daar wil inskryf. Miskien doen Robert dit dan, maar in sy binneste hart sal hy altyd onthou hoe verskriklik séér dit was toe dié klerk van apartheid hom buite sy blanke huis nog 'n keer verneder het.

Van liefde en haat sal dié land nog baie moet leer.

televisieprogram

VRYPDAG 8

TV1

5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 No Jacket Required
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
3.00 The Blue Frontier
3.30 Happy Castle
4.00 Bible Story
4.05 Captain Power and the Soldiers of the Future
4.30 Another Life
5.00 The Bushmaster
5.30 Fast Forward
6.00 News
6.00 Kompas
6.18 TopSport
6.30 Gillette Sport
7.00 Tropical Heat - Action series about the exploits of Nick Slaughter (Robert Stewart), an ex-member of the Drug Enforcement Agency. Murder, mayhem and blackmail.
8.00 Die Nuus
8.30 Koöperasiestories
9.00 Die Laaste Uitweg: Speurreeks
10.00 Derrick - Duitse speurreeks
11.05 Clemence Aletti - Franse speurreeks

TV2/3/4

1.00 Diaduma (Repeat)
1.27 526
1.54 Emthonjeni
2.21 Motsweding
2.48 Reka Mpo
3.15 Thina Bantwana (TV2); Anpan Breadman (TV3)
3.45 School Talk
4.30 Edutaining the English Way
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Halala (Game Show) (TV2); Bohloko Baka (TV3)
6.30 Shell Road to Fame
7.00 News
7.30 Shopper's Surprise
8.11 Circus Series
8.30 Soccer
8.55 News Update
9.01 Kate and Allie - Sitcom series
9.30 Film: Death Stone - Action thriller set in Sri Lanka. An architect's girlfriend is killed by a drug trafficking gang. With Heather Thomas, Albert Fortell, Siegfried Rauch, Elke Sommer, Brad Harris and others. Director: FJ Gottlieb.
11.09 Muzik à la Carte
12.01 CNN International

M-NET

INTEKENARE
10.30 Halloween IV
12.00 Box Office America
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Dennis the Menace
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Ekoboffins
4.59 Pat Francis Workout
OOPTYD
5.00 Amen
5.30 Loving
5.57 Hyperama Price Busters
6.00 The Wonder Years
6.30 The Simpsons
INTEKENARE
7.00 Encounters of the Fourth Kind
8.00 The Loch Ness Monster Story
8.58 Hyperama Pricefinders
9.00 Mississippi Burning
11.00 The Queens of Caracalla
12.15 House of Games
1.55 Gotcha
3.30 Boks: Holyfield vs Tyson

SATERDAG 9

TV1

6.25 Oggendboodskap
6.30 Agriforum
7.00 GMSA
9.00 The Angela Day Way
9.05 Skin Care
9.10 Harry's House
9.20 Together We Become
9.35 Bush School
9.45 Promos and Ads
9.50 Family Camping
9.55 Tellytrip Time
10.05 Onderste Bodem
10.15 Featherfoot Farm
10.25 Mina Moo
10.35 ECI
10.45 Entrepreneurs 2000
11.00 Otto se Avonture
11.05 Snuffels Smit en Bennie Grootoog
11.10 Biekie in Speelgoedland
11.30 Oorlewing - Toendra
12.00 Tekkies
12.30 Dot and the Whale
2.00 Junior Sport
2.45 TopSport
6.00 Nuus
6.15 Kompas
6.20 Teletreffers
7.00 Operasie Kobra - Spicenasiereeks
8.00 News
8.30 Equal Justice: Court drama series
9.30 Film: The Great Escape - All 250 inmates of a World War II German prison camp plan to escape. With the legendary scene in which Steve McQueen zooms away cross-country on a motor cycle. With James Garner, Richard Attenborough, James Donald, Charles Bronson, Donald Pleasance, James Coburn, Hannes Messemer, David McCallum and Gordon Jackson. Director: John Sturgess.

TV1/2/3

9.00 University of the Air
9.55 High on Books
10.05 Cedric the Crow
10.15 Featherfoot Farm
10.25 High 'n' Dry
10.40 Skin Care
10.45 Edutaining the English Way
11.30 Educational Rendezvous
12.53 Railwise
12.55 Agriforum
1.25 Road to Health
1.35 Cross Over
2.00 Sport
6.00 Diff'rent Strokes
6.30 Devotion
6.33 Ngomgqibelo/ Ka Mokibelo
7.00 News
7.30 Ngomgqibelo/ Ka Mokibelo
8.00 Film: The Quick Gun - Western starring Audie Murphy as a young cowhand forced to become a gunfighter. With Merry Andrews as his sweetheart. Director: Sidney Salkow (1965).
9.31 In the Heat of the Night
10.21 Video Juke Box
11.21 Sport

M-NET

INTEKENARE
7.00 Johnson and Friends
7.10 Teddy Drop Ear
7.20 Poddington Peas
7.30 Wake Rattle and Roll
7.55 The Little Flying Bears
8.20 Adventures of the Little Mermaid
8.45 Alf Tales
9.15 The Chipmunks Go to the Movies
9.40 Tiny Toon Adventures
10.05 Children of Liberty
10.30 Mac & Mutley
11.00 Alien Nation
12.40 60 Minutes: Tim Winton
1.00 Hollow Point
3.00 Supersport
OOPTYD
5.00 Supersport duur voort
INTEKENARE
7.00 The River Kings
8.00 The Campbells
8.30 Love, Mary
10.10 Nothing in Common
12.10 Murder COD
1.50 Coming to America
3.45 Clockwise
5.15 Foreign Body

SONDAG 10

TV1

7.00 RTK
8.00 CTV
11.00 Music and the Spoken Word
11.30 Pumpkin Patch
11.45 Zet
11.55 Zapmag
12.30 TopSport - Golf
3.00 Hayley Mills Storybook Theatre
3.30 Cody - A boy and his duck
4.50 Beyond 2000
5.45 Streetwise
6.00 Lifestyle
6.30 Songs of Faith
6.40 Thy Kingdom Come
7.00 50/50
8.00 Nuus
8.15 Agenda
9.00 Na die Belofte - 'n Wewenaar se kinders word van hom weggeneem deur 'n onnossele welsynwerker. Hy voer 'n stryd om hulle terug te kry.
10.30 Sounds Country
11.00: Lig vir die Wêreld

TV2/3/4

10.00 Impressions
12.00 Implicat
1.00 Sport
6.00 Australian Animal Stories (TV2); Ho Ila Noto (TV3)
6.30 Unqambothi (TV2); From Monkeys to Apes (TV3)
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Masakhane/ Masidumise (TV2); Mahlasedi a Tumelo; Ichthus (TV3)
9.01 Hunter: Detective series
9.54 Film: Duel in the Sun - Western starring Jennifer Jones, Joseph Cotten, Gregory Peck, Lionel Barrymore, Lillian Cash and Walter Huston. The story of a steamy, destructive love affair that causes trouble between two brothers. Director: King Vidor (1946)

M-NET

INTEKENARE
7.00 East-Net open
7.01 Izzat Roti
9.00 Mahabharat
9.30 Essence
10.00 Take Five
10.30 Canal Português open
1.30 Just for the Record
2.00 The Crown of the Continent
3.00 K-9
OOPTYD
5.00 Ducktales
5.30 Chip 'n Dale's Rescue Rangers
6.00 14 Going on 30 (Final)
INTEKENARE
7.00 Carte Blanche
8.00 Best of Europe
8.30 Look Who's Talking
10.00 Supersport

MAANDAG 11

TV1

5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.00 High 'n' Dry
3.15 Children's Video Bible
3.20 High on Books
3.30 Mio Mao and AEIOU
3.45 Pumpkin Patch
3.55 Bible Story
4.00 Bravestarr
4.30 Ghostbusters
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
6.00 6 on 1
6.30 Compass
6.33 Katts and Dog - Decoy
7.00 Telly Fun Quiz
7.30 Growing Pains - Family sitcom with Alan Thicke, Joama Korns, Kirk Cameron, Tracey Gold, Jeremy Miller and Ashely Johnson.
8.00 Die Nuus
8.30 Agenda
9.00 Peter Strohm, Privaatspeurder
10.00 Nuus
10.05 TopSport
11.00 Goelémôre Advokaat - Franse reeks oor 'n Paryse advokaat

TV2/3/4

1.00 Toyota Top 20
1.53 Thibelo (Game Show)
2.21 In-depth
2.48 Imidlalo Ethokozosayo
3.15 Exoxosh' Idada, Jabu Ustumtum (TV2); Hello Spank (TV3)
3.45 School Talk
4.30 Once Upon a Time
4.40 Duckland
4.50 Mina Moo
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Smogglers - Animated series
6.27 Police File
7.00 News
7.30 Ziyaduma Nge Nknaks (TV2); In-Depth (TV3);
8.00 Khayalethu (TV2); After 8 (TV3)
8.30 Jazz Jazz Jazz
8.55 News Update
9.01 Head of the Class - School sitcom with Billy Connolly
9.29 Twin Peaks
10.22 Almost Grown - Drama series about a young couple, starring Timothy Daly and Eve Gordon
11.15 Dancin' to the Hits
11.40 CNN International News

M-NET

INTEKENARE
10.30 The Mechanic
12.05 Box Office America
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 Too Close for Comfort
5.30 Loving
6.00 Full House
6.30 Working Girl
INTEKENARE
7.00 Glory
9.00 Robocop
10.45 60 Minutes: Copy Kids
11.00 The Fly II

DINSDAG 12

TV1

5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
3.00 Videobybel vir Kinders
3.05 Van Kleuter tot Skoolkind
3.15 Pieriewieriepark
3.30 Die Tamboeroekiemant
3.45 Wiele Walle
4.00 Dis Waar
4.05 Polisiepetaljes
4.30 Tekkies
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
6.00 6 op 1
6.30 Kompas
6.33 Die Swart Kat
7.00 Agter Elke Man
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Dallas
10.30 The Explorers: A Century of Discovery - National Geographic Special on great explorations

TV2/3

1.00 Ziyaduma (Music)
1.27 After 8 (Magazine)
1.54 Ngomgqibelo / Ka Mokibelo
2.48 Tumisang / Dumisani
3.15 Hallo Spank (TV2); Molomo Radipotso (TV3)
3.45 School Talk
4.25 Lehae la Bana
4.35 Cross Over
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Defenders of the Earth
6.30 Horizons - Youth drama series (TV2); Motsweding - Youth drama series (TV3)
7.00 News
7.30 In-Depth (TV2); Diaduma ka Nknaks (TV3)
8.00 Siyatyelela/ Siyazungeza (TV2); Matswakabele (TV3)
8.40 Mmino wa Setso
8.55 News Update
9.01 American Dreamer - Comedy series about small-town columnist Tom (Robert Ulrich). With Carol Kane.
9.29 Film: A Cry for Help - When Tracey (Nancy McKeon) marries Buck Thurman (Dale Midkiff), she discovers he's a brutal monster who beats her up. The police fail to answer her calls for help in time to prevent her from being paralysed and she sues them. Based on fact and directed by Robert Markowitz.
11.10 World Entertainment News
12.10 CNN International

M-NET

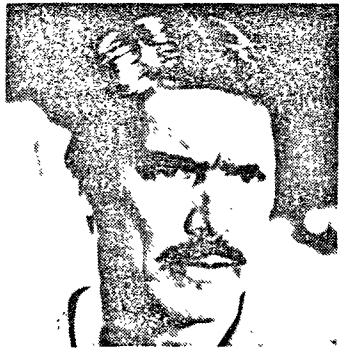
INTEKENARE
10.30 Gotcha
12.10 60 Minutes: Copping It
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 Too Close for Comfort
5.30 Loving
6.00 Full House
6.30 Working Girl
INTEKENARE
7.00 Glory
9.00 Robocop
10.45 60 Minutes: Copy Kids
9.00 Supersport

WOENSDAG 13

TV1

5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.00 People and Places of Antiquity
3.30 New Adventures of Winnie the Pooh
4.00 Bible Story
4.05 Raising Miranda
4.30 Zapmag
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustlose jare
6.00 6 on 1
6.30 Compass
6.33 The Family Man - Widowed fireman Captain Jack Taylor (Gregory Taylor) copes with four kids
7.00 Dick Francis Mysteries: Twice Shy
8.00 Nuus
8.30 Agenda
9.00 Baasspeurder Faber
10.00 Nuus
10.05 Arts on One

TV2/3/4

1.00 Video Juke Box
1.54 Siyatyelela/Siyazungeza
2.48 Mmino wa Setso
3.15 Mon Pe - Toddler's series
3.45 School Talk
4.30 Allied World of Money
4.35 Together We Become - Education series directed by Annie Basson
4.50 Tellytrip Time - Music
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 C.O.P.S. - Science fiction series
6.30 Emthonjeni (TV2); Thibelo (TV3)
7.00 News
7.30 Pick a Box (TV2); In-Depth (TV3)
8.00 Ifa Lakwamthethwa III - Drama series (TV2); Ntome Tsebe (TV3)
8.30 Ezodumo - African hits
8.55 News Update
9.01 Malibu (2) - Four-part mini-series about the rich and the glamorous at Malibu Beach. With Susan Day, James Coburn, Valerie Perrine, Kim Novak, Ann Gillian and Steve Forrest. Director: E W Swack
9.57 Night Court - Court sitcom
10.26 Taurus Rising - Drama series
12.17 CNN International News

M-NET

INTEKENARE
10.30 House of Games
12.10 60 Minutes: Good Old Days
12.29 60 Second Housecalls
3.00 The Smurfs
3.30 Teenage Mutant Hero Turtles
3.57 KTV Competition Time
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 Tiny Toons
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 Three's Company
5.30 Loving
6.00 Perfect Strangers
6.30 Dear John
INTEKENARE
7.00 Some Kind of Wonderful
8.35 Box Office America
9.00 Supersport

DONDERDAG 14

TV1

5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
3.00 Eduspektrum
3.30 Walter die Wasbeer
4.00 Dis Waar
4.05 Die Swartwoudkliniek
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustlose Jare
6.00 6 op 1
6.30 Kompas
6.35 Brakanjan en die Drie Musketers
7.00 Die Sonkring
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 The Golden Girls - Sitcom series with Beatrice Arthur, Rue McClanahan, Betty White and Estelle Getty
9.30 Night Court - Comedy series
10.00 News
10.05 Fathers and Sons - Pact (1932-1938)
11.00 A View of Britain - Unknown England
11.30 Soviets at the Crossroads - Third of a four-part documentary series on Soviet Union

TV2/3/4

1.00 Ezodumo
1.27 Ntome Tsebe
2.21 Pick a Box
2.48 Jazz Jazz Jazz
3.15 Anpan Breadman (TV2); Ke Batla ho Ba, Ha Mmampitla (TV3)
3.45 School Talk
4.25 Children's Video Bible
4.30 Bush School
4.40 Ikhaya Labantwana
4.50 Road to Health
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Toyota Top 20
7.00 News
7.30 In-Depth (TV2); Reka Mpo (TV3)
8.00 526 (TV2); Ntshwarele (TV3)
8.30 Tumisang/ Dumisani
8.55 News Update
9.01 Malibu (3)
9.57 Sladghammer - Comedy series
10.26 Dragnet - Detective series.
10.50 The Tracey Ullman Show
11.16 Movie Focus
11.46 CNN International

M-NET

INTEKENARE
10.30 Nothing in Common
12.29 60 Second House Calls
3.00 The Smurfs
3.30 Dennis the Menace
4.00 The New Mickey Mouse Club
4.30 The Wide World of Kids
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
OOPTYD
5.00 Charles in Charge
5.30 Loving
6.00 The World of National Panasonic
INTEKENARE
7.00 Revue Plus
8.00 Talk on M-Net at Eight: Donahue
9.00 Project X
11.00 Murder COD

TAALKRISTAL WORDMISKEN

OM 'n program na waarde te skat, om te weet watter soort program vir watter soort gehoor geskik is, is duidelik nie iets waarmee die SAUK en in besonder Die Groot 1 hom vreeslik lank bemoei nie. Daar is nou 'n patroon om dokumentêre programme oor skrywers en boeke in die middel van die nag (of minstens kort vóór middernag) op 'n Sondag uit te saai, en só sal dit bly. Of die program nou 'n besondere digter en die mees onlangse Hertzog-pryswenner vir poësie as sy onderwerp het, of 'n meer akademiese argument oor die toekomstige verhouding tussen Afrikaans en Nederlands is - alles word oor dieselfde kam geskeer.

Dit kom by niemand in die programskeduleringsafdeling van TV1 op dat dié programme dalk op verskillende maniere hanteer moet word nie; dat die een moontlik gemik is op 'n kleiner, gespesialiseerde gehoor en daarom met reg nie in die spits-kyktyd uitgesaai moet word nie, terwyl die ander in 'n groter gehoor se smaak sal val en 'n uitsaaityd minstens met die oog daarop gekies moet word. Nee, elfuur sal dit wees, en elfuur sal dit bly.

En daarom sit ons Sondagaand om 11nm met *Die heelal in 'n taalkristal*, 'n pragtige profiel oor TT Cloete, die taalprofessor wat op 56-jarige leeftyd gedebuteer het met *Angelliera*, 'n bundel wat saamgestel is uit gedigte wat hy jare lank op flentertjies papier geskryf het, maar in sy lessenaarlaaie laat ophoop het tot in 1980 toe hy uiteindelik die groot stap gedoen het om 'n uitgewer - huiwerig - te nader. Ná sy debuut wreke Cloete hom as 't ware op dié laat begin deur die een prys ná die ander te verower tot uiteindelik ook die Hertzog-prys in 1987 vir sy twee digbundels *Allotroop* en *Idiolek*.

Die profiel oor Cloete wat Sondagaand om - wag daarvoor: 11nm op TV1 vertoon word, het Mieder Olivier as die regisseur en 'n besonder mooi teks geskryf deur Ruda Landman. Dit is oor 'n tydperk van nege maande verfilm en probeer, met reise van Potchefstroom, Cloete se tuisdorp, na plekke soos die Kamdeboo, Swartberge en Namakwaland wat die temas in die digter se werk uitlig.

Daar is sy liefde vir sy huis, gesin en tuin, die erotiese liefdesverse wat hy vir sy vrou geskryf het, die smart oor die dood van sy skoonseun, Dirk. Plante laat hom sê hy glo die aarde is deur 'n digter gemaak; Wes-Transvaal, dat God daardie vrede van voleindinging gelaat het. Hy het die platteland nooit gesien as beperkend nie, sê hy. Die klein wêreld van sy dorp en omgewing het eerder bygedra tot die ontwikkeling van sy gevoelswêreld wat soos 'n wipplank hom "hoog op in die hemel" sou skiet...

Nog 'n terugkerende tema in sy gedigte is sy wens, sy voortdurende pogings om van die gedig versterkwater te maak om dinge daarin te kan bewaar. As hy net die heelal in dié taalkristal behoue kon laat bly... Maar dan besef hy ook die gedig is verganklik. Daarom, sê Cloete, moet 'n mens goed skryf en wat kritiek betref nugter daarmee omgaan; die vlieg maar van jou neus afwaai.

Dit is jammer dat dié liriese inhoud, die oneindige moontlikhede wat die lewe en werk van iemand soos Cloete vir 'n programmaker inhou, telkens in *Die heelal in 'n taalkristal* bederf word deur 'n neiging tot die soetsappige, die tjoklitboksbeelde. Een of twee tonele met Cloete wat in profiel oor 'n landskap uitkyk, is genoeg. 'n Eindelose herhaling daarvan raak vervelig.

Die eerste keer dat die kyker gekonfronteer word met die digter se effens kreeftegang weens die polio wat hy as 'n kind opgedoen het, wek 'n gevoel van skok, maar ook oneindige deernis en ontroering. Om dit weer eens te herhaal en te herhaal, verminder die trefkrag van die eerste beeld; maak dit trouens ordinêr.

Wat egter opvallend uit pas was met die eerlikheid en doodgewoonheid waarmee Cloete oor homself, sy liggaam, sy liefdesverse en inspirasies gepraat het, was die twee tonele wat klaarblyklik vooraf opgestel was spesiaal met die

oog op die voorlesing van 'n gedig. In die een word 'n erotiese vers (n pragtige gedig) van Cloete gelees, terwyl die kamera fokusseer op sy vrou wat by 'n lessenaar onder lamplig sit en skryf. Op die agtergrond sien ons egter hoe Cloete by die kamer wil inloop, maar vassteek en na sy vrou bly staan en kyk, met die kamera wat na sagte fokus oorslaan... Wat het geword van subtiliteit? In die ander toneel word in die gedig gepraat van die buurvrou met haar glansende hare en sagte kind; en siedaar, 'n vrou met lang hare en 'n cute dogtertjie word gewys...

Die gedigte spreek vanself. Dit is nie nodig om beelde daarby te voeg wat geen bydrae hoegenaamd lewer nie behalwe om die gedigte self te banaliseer.

Nogtans het die program 'n buitengewoon treffende openingstoneel, is daar ander ewe mooi, insiggewende oomblikke, en is die voorlesings van Cloete se gedigte deur Nic de Jager, Johan van Jaarsveld, Nic Swanepoel, Ruda Landman en Baps Laker, en De Jager se sobere vertelstyl 'n lus vir die oor. Probeer gerus onthou om die video-opnemer te stel.

EINDE VAN 'N BLOUBLOED-SOAP

Die einde van *Dallas* is beslis die einde van 'n era. Dinsdagaand om 9nm kom *Dallas XIV* ná amper twintig jaar uiteindelik by sy slot-slot-episode - en dié is nie 'n droom nie.

Die episode is anderhalf uur lank en het 'n desperate JR wat à la Scrooge deur 'n engel (*Cabaret* se Joel Grey) besoek word en gewys word hoe die lewe sou gekryk het as hy wat JR is nooit gebore was nie... Dit beteken natuurlik 'n string verlore en vergete liefdes wat strek van die arme, drinkende Sue Ellen tot haar bouse suster Kristen (Mary Crosby) asook 'n paar manlike skimme, soos die grys Ray Krebs (Steve Kanaly) en Nick (Jack Scalia). Selfs die egpaar Gary en Valene Ewing (Ted Shackelford en Joan van Ark), wat 'n eie splinterreeks gekry het te danke aan Dallas, maak 'n blitsige verskyning.

Leonard Katzman is die regisseur.

GRILGOED OP M-NET

In die gees van Halloween, wat Dinsdag was, vertoon M-Net vanaand twee programme waarin gillerige goeters en vreemde wesens die septer swaai. Om 7nm word *Encounters of the Fourth Kind: Report on Communion* met die akteur Roddy McDowall vertoon. Hierin bekyk McDowall legendes en raaiselagtighede rondom vreemde vlieënde voorwerpe en konsentreer op mense wat persoonlike kontak met buite-ruimtelike wesens gehad het.

The Loch Ness Monster om 8nm is 'n dokumentêre program oor dié berugte monster wat glo al in die jaar 565 opgemerk is toe Sint Columba 'n swemmer uit die gedierte se kloue gered het.

'N DEKADE VAN ONTDEKKINGS

Dinsdagaand word 'n fassinerende program uitgesaai oor die honderjarige bestaan van die National Geographic Society - en die ongelooflike ontwikkelings wat in dié tyd op aardrykskundige gebied plaasgevind het. Só was daar die Robert Peary-ekspedisie na die Noordpool, die ontdekking van 'n vulkaniese gebied in Alaska, en 'n geskiedkundige rit van Beiroet na Peking, waarby die oorstek van die Himalajas ingesluit is.

The Explorers: A Century of Discovery word om 10:30nm uitgesaai en het E G Marshall as die verteller.

TWAIN IN PERSOON

'n Persoonlike onderhoud met die Amerikaanse skrywer Mark Twain, wat in sy huis in Hartford, Connecticut, verfilm is, is een van die besondere programme vanmiddag op TV4.

Die program, "How I came into the literary profession", is deel van *Educatning the English Way*, word om 4:30nm vertoon en is die wenner van die Amerikaanse Golden Eagle Award vir dokumentêre programme in 1988.

vital issues, blandly presented

APARTHEID CITY IN TRANSITION

ed M Swilling, R Humphries and K Shubane
Oxford University Press, Southern Africa
R39,95

MARK BEARE

IN the battle for power over South Africa's destiny local government will play a critical, and little understood, role. The rise of civic associations has, to an extent, focused some attention on the vast possibilities of local governance but even that awareness barely hints at the power plays to come. 'Apartheid City in Transition' attempts to bring several aspects of the debate to public attention and the articles contained in the book are broad in scope and written by established figures in the fields under discussion.

In confronting such a text, which is both worthy and well researched, one fact remains inescapable - that local government, its financing, its servicing and its strategy, does little to fire the imagination. While decisions made in dark rooms will have a marked impact on each member of society the implications and ramifications of those decisions will cause little concern in the making, and will generate still less media exposure. The critical question for the writer, be it for a daily publication or for a book, must be to translate the issues into a form with which the reader can engage. It is insufficient to present a well argued case, replete with extensive referencing, and conclude that the future financing/strategy/managing of local government depends on the willingness of parties/the developments in the broader context/the possibility of rechanneling energies towards a better future. This is not to say that such conclusions are wrong or inappropriate - it is self-evident that these are the factors on which the future rests. The issue is why are these questions being framed? And why should the reader buy the book? There is fine work in this book, indeed it is hard to argue that, for example the essay by Swilling et al on finance, electricity and rent boycotts could have been presented in a different manner but the residual question - why buy the book? - remains.

By way of example, to illustrate the possible avenues open to writers of non-fiction, there is a fine American tradition of drawing the issues out of character, one in which writers such as David Halberstam and Neil Sheehan flourish. Here is Sheehan in 'A Bright Shining Lie', the life story of John Paul Vann as metaphor for US involvement in Vietnam, on Daniel Ellsberg, Ellsberg, who had risen from middle class beginnings to a position of power within the civilian realm of the military bureaucracy, had been seized by a crisis of conscience and leaked the so-called Pentagon Papers, the Pentagon files on Vietnam to the New York Times; this is how Sheehan sees him:

"He did not appear the pariah. He still dressed like one of them, as he had learned to do at Harvard. His suit was a conservative three-button model, a blue pinstripe model with a matching striped shirt and an equally conservative foulard tie in a narrow knot... at forty-one he had let his hair grow from the crew-cut style... his mind had surpassing analytical ability. His

ego was so forceful it sometimes got out of control. His emotions were in conflict... his inability to bring about a change had destroyed his faith in the wisdom of the system he served. He concluded that the violence in Vietnam was senseless and therefore immoral. His conscience had told him that he had to stop the war....[Now, at Vann's funeral] Ellsberg, the man who had staked his life on a career in the service of a power he had thought was innately good, had come to see buried the friend he had also lost to this war." (pp13-14)

The description serves several purposes in the broader context of understanding the disillusionment of Americans with the involvement in South East Asia. Ellsberg is one of the powerful and yet not one of them, his rejection of their value base reflected in his rejection of the crew cut. His thought processes from acceptance to rejection are tracked phase by phase. These are at once personal and universal, Ellsberg's ego and intellect merely functioning to carry him further and earn him a symbolic place in the pantheon of dissenting voices. His presence at Vann's funeral, the final symbol, being a tribute to a friend, to an ideal lost and to a country, once loved, which betrayed him and he, in his turn, was compelled to betray. Thus, in the midst of, and, to an extent, in the guise of, a descriptive piece Sheehan draws out the forces in the disillusionment process.

There is an equally fine tradition, which has its avatar as Noam Chomsky and disciples such as Alexander Cockburn and Christopher Hitchens, where a strong stance is taken by the writer on an issue and the facts marshalled to support that argument; thus Chomsky on the conceptual frame necessary to understand US policy in Central America :

"A careful look at history and the internal record of planning reveals a guiding geopolitical conception: preservation of the Fifth Freedom (the freedom to rob and to exploit) by whatever means are feasible. Much of what US governments do in the world can be readily understood in terms of this principle, while if it remains obscured, acts and events will appear incomprehensible, a maze of confusion, random error and accident... this principle is an invariant core, deeply rooted in the basic institutions of American society." (Turning the Tide p47.)

Chomsky draws his considerable polemical power from perspective. With this world view as his base he collates and analyses data within a prism which affords an understanding that surpasses conventional reportage. All actions are filtered through the prism and a coherent vision of US policy emerges - venal, deceitful and convincing.

South African political and socio-economic development provides one of the most challenging scenarios in the world today. The challenge for South African writers is to capture the essence of its processes; Sheehan and Chomsky are but two examples of how this can be addressed. Why not CAST through the prism of Mayekiso and Coovadia? Why not electricity, in all its forms, from a base of the profit motive? These are questions which need to be answered.

Jack Survives by Jerry Moriarty, a strip from Raw Comics - one of the avant-garde ("underground") American comics available at CosmiComics.

superheroes for sale

IF you remember reading comics when you were young, you'll probably also remember the hours spent beside the comics rack, cramming in as much as possible of Spiderman, The Hulk and Wonder Woman before the proprietor, swarthy and with straining girth, appeared suddenly from behind a stack of condensed milk and told you to beat it.

Now you can indulge your fantasies for as long as you like in SA's only comic shop - CosmiComics in Hillbrow - and no-one is going to chase you out. Co-manager and comic boff David Jones will be happy to point you towards back issues of 2000 AD and Swamp Thing, and while you browse you may see a little bit of history - like a Mickey Mouse from the 50s - snatched from under your nose.

The range of comics is large, and here you'll find just about every superhero who ever spoke in a voice bubble or landed with a whoosh. If you aren't into that there are fantasy comics like Forgotten Realms, as well as detectives, adventures or even a series based on a Wagnerian opera.

Then there are the graphic novels. Yes, Tintin and Asterix are there - but so is the literature for the 90s, like V for Vendetta, Chopper, New Statesmen and that seminal punk opera Love and Rockets. As well as the High Art comic works, revered by Fellini and George Lucas, like Moebius and the Berlin Wall scenarios of Bilal's Gods in Chaos and the Women Trap, the original comic-junkie's wet dream.

CosmiComics is also the showcase for locally produced comics. Desire was launched for an Aids benefit last year and is now into its third issue and looking better than ever. Some intriguingly titled and rather outrageous comics produced by the Rhodes University-based Komiksok further prove that South African creativity hasn't been entirely ground under the jackboot of apathy. Artists and script writers are always in demand and can leave their names at the shop to be contracted by aspiring publishers.

CosmiComics buys and swops comics from local collectors as well as importing a large section of their stock from overseas. Prices are based on the British Comic Price Guide, ensuring that fair prices are paid for rare collector's items. The shop also has a mail order service for specific titles but does not offer a catalogue because of the swift stock turnover.

You'll find CosmiComics in the Village Market, 49 Pretoria Street, Hillbrow. Or you can phone at (011) 642-0126.
- LOUWRINS POTGIETER

the milwaukee cannibal:

a reflection of society

Hormones in the bloodstream? Childhood traumas? The pop psychological establishment speculated about many possible reasons why 'normal'-looking **Jeffrey Dahmer**, an chocolate maker of Milwaukee, murdered, dismembered and ate at least 17 black men. They failed to point out that he was in fact acting out a racial violence deeply rooted in American society, writes UCT psychologist and criminologist **GLEN RETIEF**

"In Apartment 213 [the police] made a horrifying inventory that included four male torsos stuffed into a barrel; two heads in a refrigerator, two in a freezer and seven others boiled clean; and some severed genitalia in a kettle."

- NEWSWEEK, August 5, 1991.

"Souvenirs from the bodies of the victims [of racist mob lynchings] such as fingers and ears, were distributed."

- Chris Domingo, **FENICIDE AND LYNCHING.**

HOWEVER sick he makes you feel in the stomach, it's hard to ignore media personality Jeffrey Dahmer: the serial sex murderer, chocolate maker and cannibal who killed and dismembered at least 17 men, all of them black, in his flat at Oxford Apartments, Milwaukee.

From total obscurity, Dahmer has, so to speak, achieved overnight stardom. His name and his pale, sunken face have become household sensations. His strange story has sold millions of magazines and has lifted the ratings of TV news programmes.

For a few weeks in August his sex life was more talked about than all of the Hollywood actors' put together. He was the ultimate media fetish, the hot commodity guaranteed to bring in takings from the newsstands.

In common talk Dahmer is pure evil, a modern-day real-life Satan. Like a character out of a horror film, only doubly fascinating because he is for real, he represents, to paraphrase *Newsweek*, something dark, mysterious and untouchable in the human soul - unimaginable depravity, thrilling to watch from a distance.

The sheer brazen cheek with which Dahmer broke the most fundamental social taboos against murder and cannibalism had a whole world shaking its head and wondering how and why. *You*, with its flair for the mood of the moment, hit upon exactly the popular question: "He seemed so ordinary," said the headline (*You*, 8 August 1991), "but beneath the facade was one of the most perverse killers of our

time. What goes on deep inside the diabolical souls of people like Jeffrey Dahmer?"

The pop psychological establishment had a lot to say about hormones in the bloodstream and childhood traumas, but at the end of the day was unable to provide any concrete answers. *Newsweek's* sources noted that, "inexplicably", a high proportion of serial killers worked with food - Dahmer was a worker in a chocolate factory. The same psychiatrists attributed a role to sexual fantasy and the acting out of "some deranged interior script". But nothing definite emerged: *Newsweek* noted that "psychiatrists are endlessly fascinated by the question".

What the media gurus without exception simply failed to mention, was what was right there under their noses - namely the intensely social and political nature of the brutal, merciless killings. Dozens of black men got killed and chopped up, it was torsos and genitals and fingers that were kept as souvenirs, yet none of the experts put two and two together to get something common and everyday: racial violence with sexual overtones.

Instead, following a long trend of media reporting on sexual violence, the violence was mystified and sensationalised to become something almost magical; Dahmer - a cruel, sadistic man - became a vague figure from third-rate fiction - a "maniac", a "monster" and a "cannibal", a kind of other-being who for some reason went completely round the bend and started killing people.

All the rich cultural symbolism of his

Mass murderer Jeffrey Dahmer, left, in the Milwaukee County Circuit Court with his attorney, Gerald Boyle. The remains of 11 men who had been dismembered were found in his flat. (Photo: AP)

story, the telltale ironies of a chocolate maker who ate up black men, just got lost in the thrill-making journalism. Missing, too, was any sense of history: any indication that Dahmer is in fact a modern-day representative of a very long-standing American tradition - that of violent, sexualised attacks directed at black people.

Dahmer is not, by a long way, the first white American to have sexual hang-ups about black men. Black male sexuality has for centuries been the object of countless racist and sexist myths. Since the days of slavery and colonialism, the myth of the "virile buck negro" and the "big black penis" has inspired gruesome acts of sexual abuse directed at Afro-Americans.

Black male slaves who dared to challenge the macho authority of their white masters - particularly those who got too near to white men's wives and daughters - were usually tortured in a ritual eerily reminiscent of Jeffrey Dahmer's gruesome excesses.

What happened in these rituals is that, in front of a cheering audience, the victims' genitals were cut off, placed in his mouth, and he was left to bleed to death. In other lynchings, blacks were hung publicly in the name of the supremacy of the white race, and bits of their bodies were distributed as momentos.

It is interesting to note that Dahmer, too, kept "momentos" of his victims.

Dahmer, like most sex killers, was basically a copycat. Indications are that he got his ideas about violence from films, magazines, popular culture and from the people around him. His habit was in fact to watch off-beat popular videos, such as *The Exorcist*, while cutting out his victims' hearts.

I wouldn't be surprised to find out that, after pomography and occult movies, he enjoyed watching Westerns. Certainly, these films glamourise racial violence. In the classic cowboy story, the white male hero slaughters the Indians to show how macho he is - violence means the same as power and masculinity.

Dahmer's cruelty was in fact a grim, over-acted parody of Western value systems emphasising white supremacy and a masculinity based on power. His merciless

attacks on his fellow human beings, handcuffing them to beds and butchering them with kitchen knives, took the stereotypical "animal" lust of the red-blooded American male to its obvious, sick conclusion.

It was no coincidence that his victims were the same as those singled out for attack by American society - young black men, who in the US are unemployed, stigmatised, disproportionately imprisoned. Other serial killers, most of whom are white men, follow Dahmer on picking on the powerless: women and children.

Interviews with serial killers reveal a consuming hatred for those they attack. Serial killers don't see their victims as human beings; only as objects, inferior things. Kenneth Bianchi, the "Hillside Strangler" who hunted women, said: "It wasn't fuckin' wrong. Why is it wrong to get rid of some fuckin' cunts?"

When the media sensationalises serial killers, it not only misreads their motives, but also takes them away from the world which made them, neatly letting an oppressive and violent society off the hook. The killers become "something else", someone else's business - instead of reflections of widespread social evil, they become a strange, inexplicable evil.

When the Dahmer story broke, I chatted about it to a friend who, I was shocked to discover, actually envied Dahmer for all his "courage". He said that Dahmer "fascinated" him.

Judging from the way people gobbled up every story about the "Milwaukee Cannibal" that hit the newsstands, that seems to have been a fairly common reaction.

Usually, when an unknown sex killer is being tracked down, the police get thousands of letters from fakes who pretend to be the killer - perhaps enjoying the fantasy, the aggression, the power kick.

For most people who enjoy reading sensational articles on sex killers, the violence stays in their fantasies and doesn't become a reality.

But for a few men, the attraction of the idea of bludgeoning to death the people that they hate, proves irresistible.

As samesprekings nie werk nie, dan veg ons maar weer, gee dié twee Palestyne vandeeweek met hul wapens omhoog te kenne op 'n vredesaanmerk in die gebied aan die Wes-oewer wat deur Israel beset word. (Foto: AP)

die stryd duur voort, lank lewe samesprekings

Dit gaan maar 'n opdraende pad na vrede wees in die Midde-Ooste te oordeel na houdings by vandeeweek se geskiedkundige beraad in Madrid. Maar die wonderwerk is dat dit ooit gebeur het, skryf JEAN-LUC PORTE

MADRID - Soos twee stomende swaargewigboksers wat onbeweegbaar in mekaar verstrengel is, het Israel en Sirië mekaar vyf dae lank in Madrid aangegluur en beledig.

Maar dat dié twee hoegenaamd bereid was om kragte om die onderhandelingsstafel te meet, is 'n historiese wonderwerk. Al ontken Israel se eerste minister, Yitzhak Sjamir, dit glad dat hy met die wettige verteenwoordigers van die Palestyne gepraat het - miskien dink hy dat hy nog met 'n slaansak-oefening besig was - weet almal hy was eintlik in die kryt.

Optimisme vier hoogty in die harte van sowel Israeli's as Palestyne dat die bloedige stryd van dekades uiteindelik beëindig kan word - al moes albei kante by die vredesberaad maar harde bene kou.

Hoewel die Palestyne aan die Wes-oewer steeds Israel se "onbuigsamheid" veroordeel, het vyftig Palestyne vandeeweek olyftakke - 'n vredesimbool - in 'n opmars deur

die stad Betlehem omhoog gedra en luid geskree: "Ons wil vrede hê!"

In Tulkarm aan die Wes-oewer het betogers vir soldate wat hul byeenkoms uitmekaar gejaag het, gedreunsing: "Ons sal aan julle olyftakke gee as julle die besette gebiede verlaat!"

Maar Palestyne wat gekant was teen die beraad het by die nedersetting Dheise naby Betlehem met soldate gebots. Die pad na vrede is beslis nie met rose besaai nie.

Dis nêrens meer duidelik nie as wanneer gekyk word na die samestelling van die twee kante wat teenoor mekaar staan en uiteindelik tevrede gestel moet word. Die verskille tussen hulle is nie net groot nie - daar is ook onderlinge verskille.

Sowel Israel as die Arabiere bestaan uit verskeie faksies wat wissel van regs na links. Israel se koalisieregering bestaan onder meer uit die regse Likod-blok en ver-

Tzomet Party, wat gekant was teen die Madrid-konferensie, asook die Arbeidersparty wat die politieke middelgrond verteenwoordig, en linkses soos die Sjinui Party.

Die Arabiese afvaardiging na die beraad het bestaan uit Jordanië, met die Palestynse afvaardiging in hul geleedere, Sirië en Lebanon. Verlede week het die Volksfront vir die Bevryding van Palestinië, een van die drie belangrikste groepe wat die Palestynse Bevrydingsorganisasie (PBO) uitmaak, uit dié organisasie se beleidmakende liggaam bedank uit protes teen die Madrid-beraad.

Dié groepering se leier, George Habasj, noem die Madrid-beraad die "konferensie van oorgawe" en het die PBO se besluit om Palestyne as deel van die Jordaniëse afvaardiging by die konferensie toe te laat, sterk veroordeel.

"Om te sien hoe verteenwoordigers van Israel, Jordanië en die Palestyne mekaar die hand gee, is 'n gesig wat nooit vergeet sal word nie," sê die Israëliëse LP Amnon Rubinstein, van die Sjinui Party, aangedaan.

"Dis 'n lang pad na vrede wat met dié simboliese gebaar tussen die twee volke (Israel en die Palestyne) begin het. Teen die agtergrond van Sirië se ekstremisme het Israeli's gesien die Palestyne kan ook redelik wees," sê Rubinstein.

"Die hoof van die Palestynse afvaardiging, dr Haidar Abdel-Sjafi, se roerende woorde, sonder beledigings of kwaadwilligheid, het weerklank gevind in die gemeenskaplike ontbering van ons twee volke," is die toenaderende woorde van Abba Eban, 'n voormalige minister van binnelandse sake van Israel.

"Die Palestyne se beeld het verander en dit sal moeilik wees om vandag die wêreld te oortuig dat hulle 'n bloeddorstige bende is," sê hy.

Benjamin Ben Eliezer, 'n Arbeiderspartyid en voormalige hoof van die militêre administrasie aan die Wes-oewer, kan kwalik sy tevredeheid wegsteek.

"Die Israeli's het uiteindelik besef die Palestyne in die besette gebiede het 'n politieke bestaan," sê hy.

Volgens die invloedryke adjunk-leier van die Arbeidersparty, Yitzhak Rabin, is die grondslag gelê vir selfregering aan die Wes-oewer en in die Gazastreek "wat beslis na vrede sal lei".

Maar nie almal in Israel is ewe gelukkig oor die verloop van die beraad - of die feit dat dit gehou is - nie. Die verregse minister van wetenskaplike aangeleenthede, Jouval Neeman, is "bekommerd". "Nou dink die Palestyne hulle het 'n goeie kans om die gebiede terug te kry," sê hy.

En die konserwatiewe minister van behuising, Ariel Sharon, maak die konferensie in Madrid af as 'n "kolossale politieke mislukking". Hy is veral ontstoke oor die "astrante houding" van die Siriërs.

Sirië se minister van buitelandse sake, Faroek Al-Sjara, het Shamir tydens die beraad van terrorisme en moord beskuldig. Shamir self het Damaskus 'n "nes van tirannie" genoem. Neeman het op sy beurt 'n sterk aanval op die "kriminele bewind van Sirië" gedoen.

Sirië is 'n belangrike faktor in enige moontlike skikking en sy houding kan moontlik 'n struikelblok in die weg na vrede wees. Sirië staan onverbiddelik by sy eis dat Israel die Golan-hoogte, wat in 1967 en 1981 deur hom beset is, moet teruggee - maar Israel het al herhaaldelik gesê hy beskou dié gebied as van kernbelang vir sy voortbestaan.

Die Golan-hoogte is eintlik niks meer as 'n reeks koppies nie - maar wie dié koppies beheer, beheer ook die omringende vlaktes.

Wat hul bilaterale samesprekings Sondag betref, kla Israel dat Sirië oor niks anders wou praat nie as die Golanhoogte - terwyl die Siriërs weer brom dat die Israeli's alles behalwe die Golan-hoogte wou bespreek.

Israel het intussen 'n nuwe Joodse nedersetting in die Golanhoogte ingewy "om Sirië op sy plek te sit". Minstens nog drie soortgelyke nedersettings word beoog en dit sal die Joodse bevolking in die gebied verdubbel.

Israel is die onbuigsame een, sê Sirië. "Ons het nog 'n ontmoeting in Madrid voorgestel, maar hulle het geweier en gesê hulle moet huis toe gaan," sê 'n Siriëse woordvoerder.

Die bemiddelaar by die beraad, die Amerikaanse minister van buitelandse sake, James Baker, het soms amper sy humeur verloor oor die stroom-op gekibbel en gehap na enkels onder die afgevaardigdes. Hy het soms die neerbuigende toon van 'n kwaai onderwyser aangeneem.

"Vrede," het hy aan die Israeli's en die Arabiere verduidelik, "is soos medisyne, dis goed vir jou."

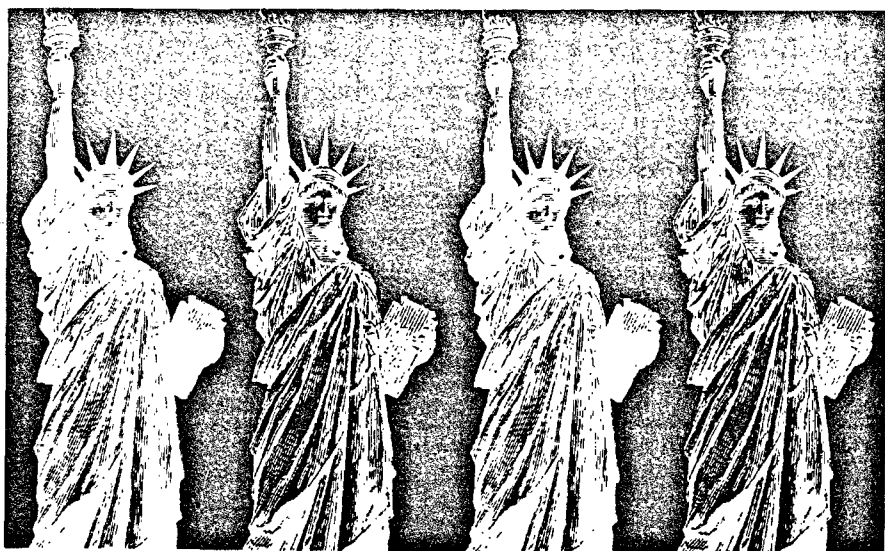
Tersyde het hy op 'n keer egter aan 'n raadgewer te kenne gegee: "Hemel, dis ongelooflik waaroor hulle alles kan stry!"

Maar ondanks al die woord-gepronk en houdinkies wat die bewonderaars tuis gelukkig moes hou, lyk dit of vrede die oorwinnaar was by die beraad.

Sirië en Israel kom binne enkele dae in Europa ooreen oor waar en wanneer die volgende ronde samesprekings gehou gaan word. Sirië en die Arabiese lande is gekant teen Israel se voorstel om die samesprekings in die Midde-Ooste te hou, waarskynlik omdat dit legitimiteit aan Israel as 'n Midde-Oosterse land sou verleen.

Volgens 'n koerant in Israel het Israel ingestem om Amerika se besluit oor 'n byeenkomples te aanvaar as Sirië en Israel nie kan ooreenkom daarvoor nie. - AFP

'Give me your tired, your poor,
Your huddled masses yearning to breathe free,
The wretched refuse of your teeming shore.
Send these, the homeless, tempest-tost to me,
I lift my lamp beside the golden door!'

- 'n Gedeelte van Emma Lazarus se gedig THE NEW COLOSSUS, wat op 'n muurplaat in die voetstuk van die Statue of Liberty gegraveer is.

Winter gaan dakloses in New York afmaai

Duisende dakloses kan vanjaar in die strawwe New Yorkse winter sterf. Ook maar 'n rassistiese winter dié: die meeste dakloses is swart en die mense met huise gee nie om nie, skryf JEAN-LOUIS PANY

NEW YORK - Sowat 100 000 inwoners van New York gaan vanjaar die moordende winter tegemoet met net die klere aan hul lyf as beskerming.

New York se amptenary se reaksie op dié maatskaplike probleem is 'n mengsel van teenstrydige maatreëls - hulle wil 'n oord vir dakloses te bou, maar stoot plakkerskampe plat wat die stad se beeld skaad.

"Dakloses is 'n alledaagse deel van die stedelike landskap, so onveranderlik soos die horison," sê Pat Horvarth van die Sentrum van Regshulp aan Dakloses.

"Die dakloses se ellende is nie meer voorbladnuus nie. Sake staan stil wat hulle betref," sê Horvarth.

Die duisende dakloses sluit mense in wat gebruik maak van vriende en familie se gasvryheid deur in die strate voor hul huise plak, sê sy.

"Die situasie is erger as ooit tevore," sê David Giffen, woordvoerder van die Koalisie vir Dakloses. Hy noem redes: skooldrupelinge wat op straat beland, 'n ekonomiese herstel wat nie gebeur nie, dwelms, Aids, alkoholisme en geestelike versteurdheid.

Alice Paul, 'n liefdadigheidswerker, wys die vinger reguit na die Bush-regering. "Hulle het so te sê opgehou om fondse te verskaf," sê sy.

'n Vrees vir toenemende misdaad, 'n sluimerende rassisme - meer as sewentig persent van die dakloses is swart - en al hoe meer ontevredenheid daarvoor om tussen 'n skare bedelaars te woon het die openbare mening boonop téén die dakloses laat draai. By Columbus-sirkel en Tompkins-plein het die polisie skuilings afgebreek wat saamgeflans is uit tente, ou sambrele en sakke. In die ooste van die stad het die owerheid die plakkersdorp "Dinkinsville" opgeruim - die bynaam is 'n smalende verwysing na die burgemeester,

David Dinkins. Maar steeds gaan die probleem nie weg nie.

"Weens die openbare protes teen die dakloses se teenwoordigheid word hulle gedwing om te plak. Maar daar is al hoe minder plekke waar hulle skuiling kan vind," sê Horvarth. "Daardie mense moet iewers heen gaan. Ek sal nie verbaas wees as ons dié winter méér sterftes gaan hê nie.

"Baie dakloses is te bang om die skuilings te benut wat aan hulle beskikbaar gestel word, gewoonlik in ou barrakke soos die Washington Fort-barrakke.

"Duisend mans slaap in een saal, maar daar's nie naastenby genoeg veiligheids wagte nie. Gevegte en seksuele aanrandings kom voor. Jy moet behoorlik met jou skoene onder jou kussing slaap," sê Horvarth.

Hoewel die stad 'n tekort aan fondse ondervind, staan hy darem nie heeltemal gevoelloos teenoor die dakloses se lot nie.

Onlangs het die stadsvaders 'n vyfjaarplan aangekondig wat voorsiening maak vir 35 tydelike skuilings met tot 200 beddens elk wat sowat R650 miljoen sal kos. Die skuilings sal behandeling aan dwelmverslaafdes en alkoholiste bied.

Maar 'n vlag van protes het die plan begroet. Die inwoners van "goeie buurte" wil nie hê skuilings moet in hul midde opgerig word nie.

Organisasies wat namens die dakloses optree, meen weer tydelike skuilings is 'n halwe antwoord en beskryf dit as 'n "Band-aid-benadering".

"Die geld moet aan vaste behuising bestee word. Tydelike skuiling is geen antwoord nie," sê Giffen.

Paul is ook bra skepties: as daar binne vyf jaar 'n nuwe burgemeester is, sal die plan voltooi word? vra sy.

- AFP.

daarvoor gaan jy betaal, ou maat!

WASHINGTON - Om medeburgers te dagvaar het een van die gewildste Amerikaanse tydverdrywe geword - want dit kan nogal lonend wees. Maar terselfdertyd kos onregmatige en dikwels absurde hofsake die Amerikaanse ekonomie miljarde dollar per jaar.

Elke Amerikaner kan 'n magdom wette - ongeëwenaar in enige ander land - benut om omtrent enigiemand te dagvaar wat hom of haar die geringste ongerief of onaangenaamheid veroorsaak het. Jaarliks word duisende "simpler sake" hof toe gebring. Soos die dief wat onlangs deur 'n glasversperring geval het toe hy by 'n hoër skool in Kalifornië ingebreek. Die hof het gelas dat die skool hom 260 000 dollar betaal as vergoeding vir sy beserings - plus 'n maandelikse pensioen van 1 200 dollar.

"Nekbeserings" is 'n gunsteling-verskoning om geld uit 'n vreemdeling te maak. Ná selfs die geringste stampie gaan sien die bestuurder wat getref is - as hy uitgeslape genoeg is - onmiddellik sy prokureur. Die prokureur stuur hom na 'n dokter, wat in die hof getuig dat die skok 'n letsel aan die nekwerwels en moontlik selfs 'sielkundige skade' veroorsaak het.

Die "skuldige" bestuurder moet dan duisende dollar aan die "slagoffer" betaal - en aansienlik verhoogde premies aan sy versekeringsmaatskappy.

Die gedurige gevaar om vervolgt te word laat maatskappye sowel as enkelinge byna absurde voorsorgmaatreëls tref. Sigaret-aanstekers word verkoop met die waarskuwing dat die gebruiker nie die vlam na hul gesig of klere moet rig nie - soos enige mens met gesonde verstand behoort te weet.

Karton-sonskerms om geparkeerde motors binne koel te hou, word verkoop met die boodskap: "Waarskuwing: Moenie probeer bestuur terwyl die sonskerm die voorruit bedek nie."

Die meeste vakansieplase in Texas verbied besoekers om met hul ryperde te galop - omdat 'n swak ruiter wat op sy bas beland waarskynlik ryk sal probeer word deur die plaaseienaar te dagvaar omdat hy 'n "wilde" perd gegee is om te ry.

Onlangs het twee polisiemanne van Kalifornië wat kanker opgedoen het, dié

staat gedagvaar - hulle beweer die radarstelsel wat in spoedlokkvalle gebruik word, het hul siekte veroorsaak.

Baie meer siviele sake word in Amerika verhoor as in ander lande - sowat 30 keer meer as in byvoorbeeld Japan - en reusebedrae is betrokke.

Deesdae weier 12 persent van die ginekoloë in Amerika al om babas te vang - omdat hulle weens nalatigheid gedagvaar kan word as die baba doodgebore word of gebreklik is en omdat hulle nie die yslike premies kan bekostig vir versekering teen dié gevaar nie.

In Miami, Florida, kos 'n neurochirurg se verskering teen nalatigheid-eise 220 000 dollar per jaar. Dié koste word oorgedra aan die pasiënte.

Hoewel heelparty siviele eise geregtig is, het die Amerikaners se gretigheid om mekaar te dagvaar die landseconomie skade aangedoen en minder mededingend gemaak in die wêreldmark. Sewe en veertig persent van die vervaardigers het al produkte aan die mark onttrek uit vrees vir eise deur verbruikers. Vyf en twintig persent het navorsing oor nuwe produkte om dieselfde rede laat vaar.

Kenner skat die Amerikaanse regering, nywerhede en private mense bestee sowat 80 miljard dollar per jaar aan versekeringspremie en ander voorsorgmaatreëls teen eise. Die onregstreekse koste verbonde aan dié verskynsel word op 300 miljard dollar geskat.

Omdat prokureurs soveel geld uit siviele sake maak, word die regsprofessie in Amerika as een van die mees winsgewende ondernemings beskou. In Japan is daar een prokureur vir elke 20 ingenieurs. In Amerika is daar een prokureur vir elke 2,5 ingenieurs.

Onlangs het vise-president Dan Quayle in 'n toespraak voor die Amerikaanse Regsvereniging 'n pleidooi gelewer vir wysigings aan die wetstelsel - onder meer perke aan skadevergoeding. Die prokureurs het seker nie te geesdriftig hande geklap nie - 'n prokureur kry gemiddeld 30 persent van die skadevergoeding wat aan sy kliënt uitbetaal word.

- PASCAL SABAS / AFP

die geboortereg van 'n fetus

SAN FRANCISCO - 'n Kind wat 'n twee maande oue fetus was toe sy pa tydens 'n bankroof doodgeskiet is, mag die polisie van Los Angeles dagvaar weens 'n beweerde skending van sy burgerregte, het 'n federale appèlhof vandeeweek bevind.

Twee maande nadat John Crumpton verrek is, is sy pa in September 1982 tydens 'n bankroof in Burbank, Kalifornië, doodgeskiet. Sy familieledede beweer die moordenaars was lede van 'n polisie-moordbende wat mense "tereggestel" wat na hul mening misdade gepleeg en losgekomp het.

Die polisie van Los Angeles ontken dat so 'n moordbende bestaan.

Die appèlhof het hom nie uitgespreek oor die verdienste van die familie se bewering nie, maar bevind dat die hofsake kan voortgaan. Die familie beweer die polisie het Crumpton se burgerregte deur die oormatige gebruik van geweld geskend deur hom te ontnem van 'n verhouding met sy pa.

"'n Familiële reg kan nie ter sprake kom voordat 'n fetus gebore is en ly weens die gebrek aan 'n ouer nie," het regter Robert Boochever bevind. Die kind was egter wel 'n "persoon" toe die skending van sy regte ontstaan het - by geboorte.

Hoewel dié bevind geen presedent het nie, sê die regter, is dit nie teenstrydig met die uitspraak in 1973 in die hooggeregshofsake Roe v Wade nie, waarin abortie gewettig is deur die bevinding dat die Amerikaanse grondwet nie 'n fetus as 'n regspersoon erken nie.

Volgens advokaat Stephen Yagman, wat Crumpton verteenwoordig, het die jongste uitspraak niks te doen met die regte van 'n fetus nie. "Dit staan die beginsel voor dat 'n onreg wat die verlies van 'n ouer betref kragtens die Wet op Burgerregte van 1871 eers geskied wanneer die kind gebore word." - AFP

Om by te bly met die **vinnig veranderende** tye is deesdae nogal moeilik. Om vóór te bly, het jy *Vrye Weekblad* nodig. Teen net 30,8 sent per dag. So: vul dié vorm nou in en stuur saam met 'n tjek of 'n posorder vir R110 (*vir 'n jaar, AVB en aflewering ingesluit*) of R50 (*vir ses maande, alles ingesluit*) aan:

Vrye Weekblad Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113. Vandag nog.

Naam.....
 Adres.....
 Poskode.....

Vrye Weekblad

kleinadvertensies

Om 'n advertensie in hierdie kolom te plaas, bel vir Cathy by (011) 836-2151, faks (011) 838-5901, of skryf aan Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113. Die spertyd vir kleinadvertensies is 5 nm op die Dinsdag voor publikasie.

VERBLIF

Semi- in Bellevue-Oos, vanaf 1 Nov (drie slaapkamers). R950 per maand. Tel: 648-8032

One person 22 - 30 required to share lovely semi- with two others in Kensington. R450 including domestic and electricity. Tel: Candice (w) 442-8982 or (h) 614-1765. Occupation as soon as possible.

Derde persoon gesoek om 'n 86 jaar oue gerestoureerde huis in Rockey Straat, Bellevue-Oos te deel. Jou slaapkamer sal 'n eie vuurherd en Origon-den vloere hê. Sekuriteit, parking, swembad, M-Net, kos ens. ingesluit - R860 per maand. Is jy ontspanne, gesondheidsbewus en 'n diere-liefhebber? Skakel 648-9644.

DIENSTE

Translations done in Afrikaans, English, French, Spanish & German. Tel: (012) 546-1925

If your HUMAN RIGHTS have been VIOLATED while under the treatment of a PSYCHIATRIST, call Citizens Commission on Human Rights NOW! Tel: 833-7271 or P.O. Box 710, Jhb, 2000.

ACCESS COLLEGE
 RANDBURG

Training people with disabilities. Courses available:

- * Computer Courses
- * Clerical
- * Secretarial
- * Typing
- * Bookkeeping
- * Accounting

Students elected NOW for courses starting 2 Sept 1991.

Tel: (011) 787-0275

TIK- EN VERTAALWERK
 Bel Louise by (012) 46-6577

DIENSPLIG.

ADVIESDIENS
 Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel: Durban - (031) 301-5663 Richard (w)

Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)

Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
 Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkragte vroue. Ons bied ook werkwinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen vroue. Vir verdere inligting skakel (011) 642-4345

VISUAL ART COURSES
 Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for

children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm

GEBEURE

The ANC Jhb East Branch will be holding a General Meeting at Marywill Hall, corner Kitchener and Durham Streets, Kensington, at 2 p.m. Sunday 3rd November. Items on the agenda include a report-back from the Regional Conference, VAT Action, and the première of the video of the National Conference. Refreshments will be on sale.

MARK

Antieke bad van gegote yster met pragtige ysterpote - R250. Tel: Dawie (0157) 2091 (w) of (0157) 2725 (h)

PHAMBILI BOOKS:

Huge selection of Academic Titles
 22 Plein Street
 Tel: (011) 29-4944

WANTED:

Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying
 Open:
 Mon-Fri 9h00-17h30
 Saturday 9h00-13h00
 Sundays 13h00-17h00

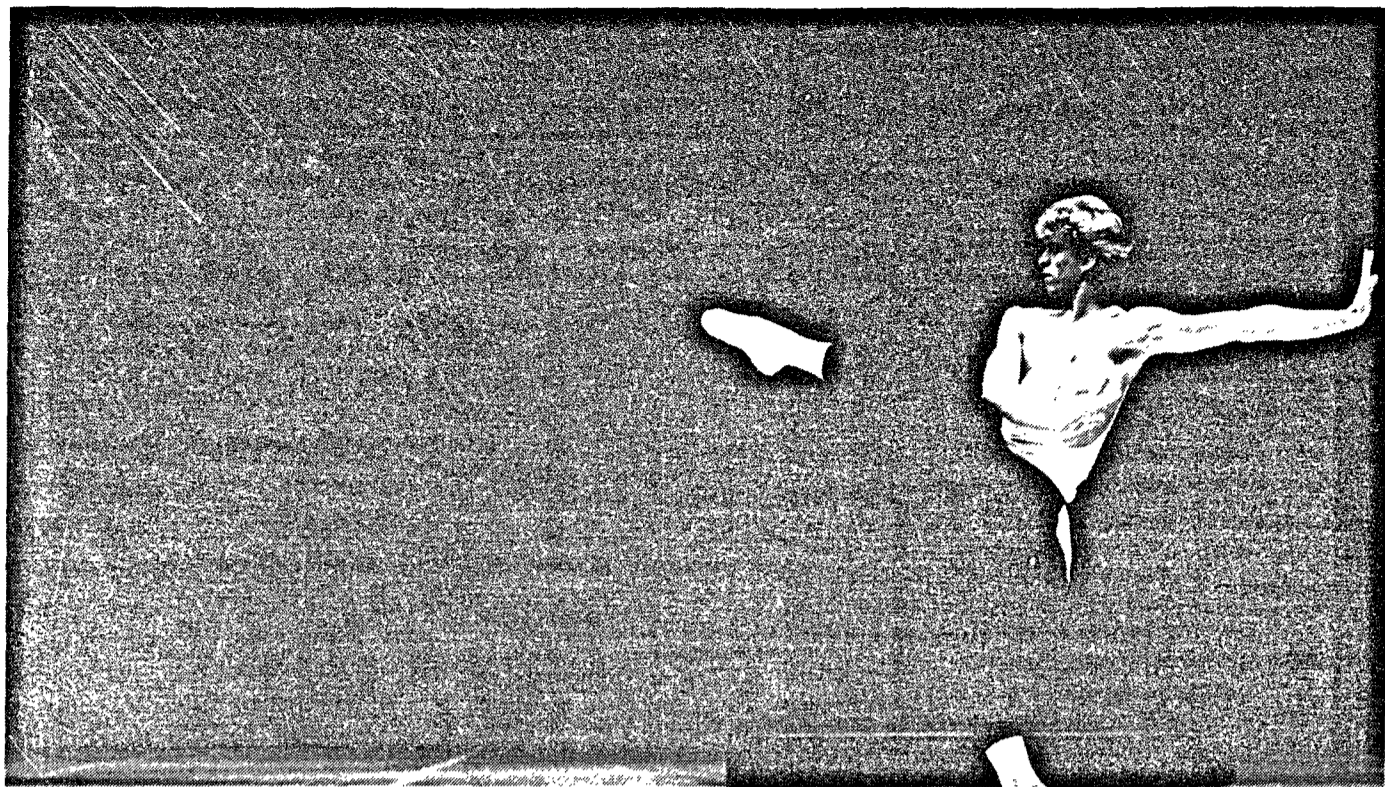
Kashgar

Handgeweefde dhurries (gestrepte katoensakke) en silwer juweliersware van Nepal, Indië en Thailand te koop. Winkel 68, The Firs, Rosebank. Tel: (011) 880-3566

TARIEF:

R15 VIR 25 WOORDE OF 'N GEDEELTE DAARVAN

jan venter maak 'n comeback

Die balletdanser Jan Venter maak dié naweek 'n comeback in Johannesburg - hy het in 1983 laas in die stad opgetree. Hy dans vanaand en môre-aand die *Neutekraker-tweepas* in die Roodepoortse Stadsteater (saam met die choreograaf Bernice Lloyd se dansskool). Sondagand om 7nm dans hy op maat van die Suid-Amerikaanse komponis, Piazzola, 'n tango wat hy self gechoreografeer het - tydens die opening van die tentoonstelling *Stedelike artefakte* in die Newtown-Galerye oorkant die Mark-Teater, Johannesburg. Dié foto, waarop Venter een van Balanchine se danspassies uit *Apollo* uitvoer, is in 1987 geneem, kort voor hy oorseë is om vir die Ballet Salt Lake City te dans. Hy het in 1987 die Nederburg-prys vir sy vertolking van Balanchine se meesterlike ballet gewen.

psigo-riller

laat jou vel kruip

ROLPRENT: BLACK RAINBOW
Met Rosanna Arquette en Mike Hodges
Regisseur: Gary Fisher

Deur **CHARL-PIERRE NAUDÉ**

HIER is 'n psigo-riller wat plat op die aarde staan. Niks van die opgepompte gesmous met spesiale effekte en bonatuurlike wesens met grimering wat dikwels in die plek van behoorlike karakters opgedis word nie.

Geen selfrespekterende spook sal ooit aan mense verskyn wat so 'n lae dunk van hulle het nie. En die een wat elk van ons in hom rondra, is so bang hy steek af by sy televisie-maatjies dat hy ook selde boe of ba sê. Colin Wilson- en Llyall Watson-aanhangers sal *Black Rainbow* interessant vind.

Spannender kry jy nie. Die vertrekpunt is 'n tasbare, maar geheimsinnige verwysing: mense wat toekomsgebeure voorspel, en sal almal behalwe 'n paar knypboud-puriteine interesseer. 'n Geloofwaardige verhaal ontvou hom in alledaagse terme rondom 'n heldersiene meisie (Arquette) soos dit "op grondvlak" ervaar word. Geen vergesogte interpretasie. Geen wetenskapfiksie nie.

Die verhaal is eenvoudig. Die heldersiene meisie bied haar dienste aan van dorp tot dorp met 'n gewetenlose, dubbelende pa as haar skynheilige "manager". Dit oortuig meestal omdat die kulturele baaierd waar sulke ervarings meer algemeen plaasvind atmosferies vlymskerp weergegee word: die platteland. Dat dit 'n geestelik agterlike platteland van 'n hoogsontwikkelde land, Amerika, is, dra by tot die perverse gevoel.

Die siener-meisie se reklame lui dat sy kontak maak met dooie geliefdes en hul verlangende boodskappies uit die hierna-

maals aan die lewendes kan oordra. Maar op 'n punt besef sy: dit gaan nie meer oor dooies nie. Sy voorspel die grusame toekoms van mense wat nog leef. En dis die toon van die fliek: vergeet van die hiernamaals, dit bestaan miskien nie eens nie; dis die stoflike, eindige lewe wat interpretasie ontwyk.

Haar pa probeer die waarheid toesmeer want sy dogter is nie meer bemerkbaar nie. Wie wil slegte dinge hoor? Wie wil onder-deur 'n swart reënboog loop?

Sy voorspel 'n grusame moord en weet wie die moordenaar is. Dié probeer haar dan vermoor. Die prent kyk na hoe oorsaak en gevolg in menslike ervarings omgeruil kan word, en hoe bisar hulle word as tyd nie meer linieër optree nie, maar geboë, soos oubaas Einstein en menige dronkman met die horries al gemeen het.

Die okkultiese vlak en die alledaagse vlak weerspieël mekaar meestal op oortuigende manier. 'n Man met horries en 'n vrou wie se gees haar liggaam verlaat, vind gelyktydig plaas. Die twee gebeure maak mekaar meer realisties, maar verskerp ook dubbelsinnigheid en misterie.

Die spil waarom die storie draai, is waarom die moordenaar die vrou se pa en nie vir haar vermoor nie. Sy het haar pa gehaat, maar as Christen is sy met afgryse vervul oor die moord wat sy antisipeer. En in haar pogings om dit te keer gebeur dit. Fassinerende bespiegeling is moontlik oor hoe die onderdrukte gevoelens van mense teenoor ander mekaar se loutsbestemmings kan bepaal.

Soms is die verhaalgebeure geforseerd wanneer die regisseur se fokus op die okkultiese 'n bietjie akademies word, maar oor die algemeen 'n rolprent om te sien.

die week by die MARK-TEATER

DIE BAXTER-TEATER

bied aan
Robert Kirby bied aan
Panics

Met Robert Kirby, Graham Hopkins, Frantz Dobrowsky, Selle Maake Ka-Ncube en Michelle Scott

Maan - Vry: 8nm, Sat om 6 en 9nm.

UPSTAIRS BY DIE MARK

Die Mark-teater Company
bied aan

Fatima Dike se So What's New

Regisseur Barney Simon

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15nm. Laaste drie vertonings
So what's new? deur Fatima Dike eerste voorskou 19 September

DIE LAAGER-TEATER

Soyikwa present

The Untold Story

Written and Directed by Jerry Raletbele

Music by Peter Boroko

Choreography by Nomsa Manaka, Dinab Mbumzana, Mzwandile Skosana and Pauline Seleke

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15.

KIPPIES

The Young Lions - with Donald Tshomela

Dins - Don R10, Vry - Son R12

MARK GALERYE

See some of South Africa's progressive exhibitions
"A DECADE OF RESISTANCE POSTERS"

VLOOMARK

9 vm-4nm Saterdag

Telefoon(011) 832-1641

Bespreek by Computicket

H/v Breë- en Wolbuterstrate, Newtown, Johannesburg.

the lizard of oz

it makes river's edge look like the famous five

Bad boy David Lynch has suburbia riveted to their TV screens on Mondays with *Twin Peaks*. The trailer for his *Wild at Heart* has hit local movie-houses.

TONY KARON whets our appetites.

IMAGINE Dorothy from *The Wizard of Oz*, now grown to coltish womanhood, in mail-order lingerie (and those red shoes, of course). She's on the road with her lover Elvis Presley, running from the wicked witch and her sad-eyed bloodhound (who claims he could find an honest man in Washington), encountering a demented Rhet Butler and a macabre collection of refugees from the American nightmare en route to nowhere in particular. You've got some idea of what David Lynch's *Wild at Heart* is all about.

The trailer for *Die Hard II* boasted that "this movie will blow you out of the back of the cinema" - a nice phrase, wasted on a sequel which offered little more than stylised fire-fights and a not-quite-do-it-yourself guide to air traffic control with your Zippo.

In its opening minutes, *Wild at Heart* rips you out of your seat and hurls you against the back wall of the cinema, slapping you around a bit as you go down. And then it picks you up gently and titillates excruciatingly, before grabbing you by the throat and screaming in your face. And so on.

It has an erotic charge, maintained by a couple of short and highly suggestive sex scenes and a lot of menace, which makes Phillip Kaufman's much-hyped *Henry and June* look clumsy and sophomoric (which, of course, Kaufman's movie is quite capable of doing without help - Anais Nin would yawn politely, while Henry Miller would split his sides.)

Eraserhead gave Lynch his cult credentials, while *Elephant Man* established him in the intelligent current of the mainstream, *Dune* was a hiccup which probably made finding producers a little difficult. But then came the critically acclaimed *Blue Velvet*, which took the establishment for a walk

through sordid suburbia. *Wild at Heart* takes the same concerns out on the road.

It pans across the nightmarish undertow of the American dream, through the prism of some of the cinematic images which have helped visually constitute that dream, and its nemesis.

There are limits to the radicalism of David Lynch's social comment. He is, after all, a professed Republican, a kid from the Midwest who, according to interviewers, still peppers his speech with phrases like "yes sir".

And he clearly promotes an image of "weirdness". Where else could the reason cited for his break-up of his four-year relationship with Isabella Rossellini (that he refused to allow cooked food in the house) have come from?

He basks happily in the glow or labels like "a psychotic Norman Rockwell". And he recently told an interviewer that after two or three sessions with a New York therapist, he walked out because he feared the process might affect his creativity.

He is something of an establishment enfant terrible, but an extremely entertaining and perceptive one, who is fascinated with the horror, power and menace of sex and love, and how we organise our lives in pursuit of them.

And he is probably something of a misogynist (Lancome must hate the man who manages to so consistently transform the beauty of Ingrid Berman's daughter - the face which sells their product - into a shop-soiled tardiness.)

More than anything else, he is the consummate piss-artist. *Twin Peaks*, his TV soap noir mini-series, has viewers supposedly trying to unravel the mystery of who killed Laura Palmer, while he mercilessly rips them off with an unending series of comically bizarre twists filmed as pastiche genre quips.

For *Wild at Heart*, Lynch has taken an excellent road story (novel by Barry Gifford) and cross-referenced it with a series of popular movies (principally *The Wizard of Oz* - when you see Lynch's movie, you'll remember just how much the Judy Garland classic terrified you as a kid), to create a twisted and frenetic American nightmare.

Sailor Ripley (Nicholas Cage) is released from prison after serving time for manslaughter - Lynch doesn't lose the opportunity to show you why, as Sailor performs some DIY brain surgery on a would-be assassin. Marietta Pace Fortune (Diane Ladd) is determined to keep him away from her daughter (Laura Dern). But the pheromones will hear nothing of it, and after a sweaty reunion, Sailor and his "peanut" head out on the road.

Marietta summons the aid of the adoring canine private detective Johnny Farragut (Harry Dean Stanton) and a network of debauched and diabolical goons to retrieve her daughter.

A disturbing, evocative saga follows, subjecting everything to the test of fire (lots of close-ups of matches being struck throughout; Winston ad through a macro lens). Lynch's fascination with things that go on right down at ground level produces a memorable take, in which the camera sweeps across flies tanking up in a patch of vomit).

The pyromanic visuals and menacing soundtrack (see it in a theatre with good sound) envelop the audience in a compelling maelstrom of emotions, which persuaded the judges at Cannes last year to award Lynch the Palme D'Or.

Despite the high-powered cast, the only really memorable performance comes from Ladd (Dern's mother off-screen too), who's wicked witch will chill your extremities.

Cage's Sailor is not exactly a taxing role: in many ways he is something of a prop - Elvis is alive, and he's dazed and confused. He gets to repeat a soliloquy about his snakeskin jacket as an expression of his individuality as if it were an answer-phone message. Generally, though, he's just a shade too wide-eyed and goofy.

Dern's Lula is a barely-restrained bundle of desire, resplendent in an extraordinary range of mail-order lingerie - a far cry from the naive teenager she played in *Blue Velvet* (as the female lead in this movie, Dern has relegated Rossellini to a bit part - perhaps unsurprisingly, she has effected the same switch in Lynch's life off-set).

Her performance is passable, if not memorable, and she pulls off lines like "Oh Sail, you've got me hotter 'n Georgia asphalt" with aplomb. Stanton is as competent as ever, although the canine role does not exactly stretch him.

Willem Dafoe's Bobby Peru ("same as the country") is the other notable performance. Rhet Butler as a psychopath, with a dentist's nightmare of a smile, and a past in some My Lai-type massacre, his menace is polished and palpable.

Of course Lynch laughs at his audience in this movie too - there is one violent scene - homage to Peckinpah, afterburners kicked in, with Lassie doing the mopping up operations - which is so over the top as to be funny.

There is a side-splitting black humour which permeates throughout - Cousin Dell making his lunch and the Texan porno-movie among the more memorable. Often though, you fear of what's coming next mutes your laughter.

And then, there is the rape scene, which you can be sure will be the subject of heated and sometimes awkward debates at dinner parties for some time after the movie. So watch carefully, because you'll be expected to have an opinion. *Wild at Heart* is not exactly profound cinema, but watching a psychotic imagination at work can be awesome entertainment. It makes River's Edge look like *The Famous Five*.

die blues in 'n ander kombuis

TEATER: KOMBUIIS-BLUES

Deur Jeanne Goosen
Met Trix Pienaar
Regie: Pieter Grobbelaar
In die Nico Malan Arena

ARNOLD BLUMER

UITEINDELIG gebeur waarvoor ek so lank al pleit: twee opvoerings van dieselfde stuk dieselfde jaar, maar met verskillende spelers en regisseurs en in ander omstandighede. Nou kan ons mos vergelyk.

In die begin van die jaar was dit Trudie Taljaard wat onder regie van Sandra Prinsloo in die Oude Libertas-Amfiteater haar dems uitgeryg en vlieë doodgeslaan het. Die kombuis was 'n god-emens-verlate hel, aangevul deur stemme: Maria Callas s'n, die Armeense vrou s'n, Hermien, ouma en die huishulp Anna s'n. Dit was strooihalms "waaraan die vrou in die kombuis verbete vasklou om reste van menslike kommunikasie aan die gang te hou," het ek destyds geskryf.

Trix Pienaar en Pieter Grobbelaar se opvoering is anders, nader aan die teks. Die stemme word persone, almal gespeel deur Pienaar en skielik is die kombuis nie meer mensverlate nie. Daar is ouma in die vorm van 'n paddahandpop wat die skuld vir alles op die kaffers pak; die religieuse dweper van 'n Armeense vrou; Hermien, die aktivis, wat glo dat net geweld kan help; en Anna, die bruin vrou, wat haar by die struggle aansluit en die huis goed oppas, want ná die struggle sal dit hare wees. Ook die bedreiging van buite, die Dobermanns wat 'n hoender doodbyt, is minder

voelbaar as in die amfiteater se opvoering. Dit het moontlik daarmee te doen dat die klank-tegniek die aanhoudende reën waarvan gepraat word nie op die klankbaan laat aanhou nie.

Taljaard se kombuisvrou was moeg gebaklei, sy was eensaam, 'n mens het haar jammer gekry, en die verlange na daardie een onsterflike reël op die tikmasjien het maar 'n sug gebly. Pienaar se kombuisvrou, daarenteen, het nog baie baklei in haar oor, sy laat haar nie sommerso deur die omstandighede onderkry nie, selfs die Dobermanns buite is onder haar beheer, en wanneer sy orde skep in haar kombuis, doen sy dit met mening. Ek is seker een van die dae sal haar tikmasjien daardie onsterflike reël uitstippel.

In albei opvoerings is daar egter die hinderlikheid dat die bandmasjien wat Maria Callas se stem laat weergalm sommerso vanself aan en af skakel. Die teks spel taamlik duidelik (=realisties) uit watter rekwisiete waar en wanneer gebruik word, maar dit sê nie altyd wie die kassetspeler aan die gang moet sit nie. Toekomstige regisseurs moet dit ingedagte hou. Pienaar se kombuisvrou weet in die begin ook nie so mooi of sy Anna 'n Kaapse of "swart" Afrikaans moet laat praat nie, maar dit doen min afbreuk aan 'n boeiende nuwe vertolking van Jeanne Goosen se veelvlakkige teks oor 'n helse kombuis.

Nou wag ek op die derde variant wat deur die teks moontlik gemaak word, naamlik dat die kombuisvrou se "stemme" almal persoonlik op die verhoog verskyn, 'n opvoering met vyf vroulike spelers dus, want dit sal nog 'n ander dimensie aan Goosen se Kombuis-Blues verleen.

die dalro-prysweners

DIE jaarlikse Dalro-pryse vir teater is dié week toegeken. Teater-kritici het die presteerders van die jaar só aanprys:

Die Stewart Leith-prys vir die beste optrede deur 'n akteur in 'n hoofrol op die Engelse verhoog gaan aan **Brian Murray** vir sy vertolking van CS Lewis in Shadowlands.

Die Johannesburg Repertory Players-prys vir die beste optrede deur 'n aktrise in 'n hoofrol op die Engelse verhoog gaan aan **Wilna Snyman** in Dear Mrs Steyn. Dit is die eerste keer dat dié aktrise die prys kry.

Die Anton de Waal-prys vir die beste akteur in 'n hoofrol op die Afrikaanse verhoog gaan aan **Patrick Mynhardt** as Shylock in Die Sakeman van Venesië. Die Computicket-prys vir die beste optrede deur 'n aktrise in 'n hoofrol op die Afrikaanse verhoog gaan aan **Trudie Taljaard** in Kombuis-Blues. Sy het dié prys ook in 1982 gewen.

Die Breytenbach Epathlon vir die beste regisseur van 'n Afrikaanse of Engelse toneelstuk gaan aan **Ilse van Hemert** vir die Sakeman van Venesië. Sy het ook verlede jaar dié prys gewen.

Die Gallo-prys vir die beste optrede in 'n musiekspel gaan aan **Graham Hopkins** as Henry Higgins in My Fair Lady. Dis die eerste keer dat Hopkins dié prys wen.

Die After Dark-prys vir die beste optrede in 'n kabaret/revue in Afrikaans of Engels gaan aan **Nataniël** vir Dancing with John.

Die Sunday Star/Johannesburgse Kring van Re-

sensente-prys vir die beste optrede in 'n ondersteunende rol op die Engelse verhoog gaan aan **Michael McCabe** as Warnie in Shadowlands.

Die Margaret Inglis-prys vir die beste optrede deur 'n aktrise in 'n ondersteunende rol op die Engelse verhoog gaan aan **Jacqui Singer** vir Ghetto.

Die Johannesburg Stadskouburg-prys vir die beste optrede deur 'n akteur in 'n ondersteunende rol op die Afrikaanse verhoog gaan aan **Gys de Villiers** as Antonio in Die Sakeman van Venesië. Hy het die prys ook in 1990 gewen.

Die Shirley Moss-prys vir 'n hoogstaande praktiese bydrae tot die uitvoerende kunste in Suid-Afrika gaan aan **Joe Freedman**.

Die Esther Roos-prys vir die beste optrede deur 'n aktrise in 'n ondersteunende rol op die Afrikaanse verhoog gaan aan June van Merch as Ma-Roos in Houd-Den-Bek.

Die Dawie Malan-prys vir die skrywer van die beste nuwe Suid-Afrikaanse toneelstuk gaan aan **Nicholas Ellenbogen** vir A Nativity.

Die Ivan Solomon-prys vir die beste optrede deur 'n balletdanser in 'n hoofrol gaan aan **Daniel Gwatkin** vir die naamrol in Spartacus.

Die Lillian Solomon-prys vir die beste optrede deur 'n balletdanseres in 'n hoofrol gaan aan **Catherine Burnett** in The Dying Swan.

Die Marilyn Jenkins-prys vir die beste optrede deur 'n balletdanser of -danseres in 'n ondersteunende rol gaan aan **Nigel Hannah** as die Stiefsuster in Aspoestertjie.

moet jy lag of moet jy huil?

TEATER: LAUGHING WILD

Deur Christopher Durang
Met Vanessa Cooke en Robert Whitehead
Regie: Fiona Ramsay
In die Theatre on the Bay

STRUTS AND FRETS - An Urban Paranoic Revue

Met Fiona Ramsay, Kate Edwards en Tony Bentel
Regie: Vanessa Cooke
In die Baxter-Teater

ARNOLD BLUMER

HIER het beslis iets soos kruisbeïnvloeding plaasgevind: Vanessa Cooke speel in *Laughing Wild*, maar regisseur Struts and Frets, en by Fiona Ramsay is dit net omgekeer. Miskien is dit die rede waarom die terminologie so 'n bietjie deurmekaar geraak het. *Laughing Wild* word aangekondig as die skreeusnaakste komedie van die jaar en *Struts and Frets* word beskryf as 'n revue, maar geeneen van die twee is wat hulle voorgee nie.

Laughing Wild is allermins skreeusnaaks. Dis dêm hartseer wanneer jy sien hoe die samelewing twee mense neuroties maak. Die vrou tree eerste op en vertel hoe vyandig sy voel teenoor almal wat gelukkig blyk te wees, miskien moes sy glad nie gebore gewees het nie, sy wil hê die hele wêreld moet tot niet gaan en haar wilde lag is niks anders as 'n manier om aan haar eie neurose te ontsnap nie.

Die titel van die stuk is immers uit 'n lyn van Beckett gehaal: "Laughing wild amidst severest woes." Die man se toestand is nog erger: hy het "personality workshops" nodig om die lewe te kan hanteer, hy probeer gelukkig voel, maar hy slaag nie met dié poging nie, vir hom het die lewe geen sin nie. Die samelewing se druk op individue om gelukkig te wees (kyk maar na ons glanstydskrifte), die manier waarop enkelinge gepenaliseer word as hulle dit durf waag om ongelukkig te voel, lei tot 'n paranoia van 'n besondere soort: jy probeer om tot elke prys gelukkig te lyk, al voel jy grak. Wat maak dit van 'n mens? 'n Wandelende Colgate-grynslag wat nie die vermoë het om sy eie hartseer te hanteer nie.

Twee neuro-Amerikaners, dis wat Durang uitbeeld, en Vanessa Cooke en Robert Whitehead slaag uitstekend daarin om dié uitbeeldings te vergestalt. Veral Whitehead, wat met sy gesigspel duidelik wys hoe moeilik dit is om te glimlag as jy nie so voel nie.

Die tweede helfte van die opvoering was minder geslaag, omdat dit in groot mate net 'n herhaling van die eerste gedeelte was, met die één verskil dat albei karakters nou saam op die verhoog verskyn. Dié stuk sou egter goeie sosiaal-kritiese kommentaar kon lewer, mits dit nie opgedis word as skreeusnaaks nie.

Dié soort kommentaar is wel gelewer deur Struts and Frets. Hier het ons kabaret in die waarste sin van die woord. Dit laat jou dink, dit laat jou lag, dit dompel jou in yskoue water om jou net daarna vuurwarm te klap. Almal wat hulle opvoerings as kabaret wil uitgee, behoort hier te kom kyk hoe dit gedoen word. Die sosiale kritiek word op so 'n manier aangebied dat jy werklik daarvoor kan lag, omdat dit afstand neem van sy onderwerp, dit as 'n groter perspektief plaas en sodoende ons sosiale neuroses as geneesbaar uitwys. En die spel van al drie spelers is uit die boonste rakke (Ramsay se ou vrou verdien spesiale vermelding). Dié opvoering is 'n moet vir almal wat van intelligente vermaak hou.

MUSIC FROM AFRICA

Shifty Records has, for almost a decade, been dedicated to the opening up of new horizons in local music. The company, which brought you Sankomota, Tananas, Mzwakhe Mbuli, Jennifer Ferguson and many others, now turns its attention to the music from across our borders.

It is with pride that we announce the exclusive licensing of four of West Africa's most outstanding recording artists. Available from us direct through mail order at R30 each including postage and packing. (CD's on special request only)

Cassettes and LP's:

1. SALIF KEITA - "SORO" from MALI
2. KASSE MADY - "FODE" from MALI
3. RAY LEMA - "MEDECINE" from ZAIRE
4. S.E. ROGIE - "PALM WINE GUITAR" from SIERRA LEONE

The years of isolation are over! This is an invitation to visit Africa! Cross the border now!

Special Xmas offer: "The Shifty Records Xmas Box" contains:

- all four LP's plus poster
- 1 x free Sankomota single
- T-shirt, badges, stickers
- Music for Africa poster

for R110 (all inclusive)!

Shifty Records Order Form VWB		CASSETTE	LP
Name: _____	Please send me the following:		
Address: _____	1. _____		
Code: _____	2. _____		
Telephone: _____	3. _____		
Post to: PO Box 27513, Bisham, South Africa, 2013	4. _____		
648 1893 /4	5. _____		
I enclose R _____		NOTE: Only cheques and postal orders made payable to SHIFTY RECORDS will be acceptable.	

my job is om slobbeter te laat voel -

Seks is die oudste en een van die rykste bedrywe ter wêreld. In Suid-Afrika knyp die owerhede meestal hul oë toe vir die masseersalonne, onkleedansers en prostitute "maar onder die komberse, in die skemer en rokerige hotelle en klubs, maak ons 'n lewe - maar moenie vra watse soort lewe nie". PEARLIE JOUBERT het met 'n paar van dié vroue gaan praat

"Ek voel niks. I'm amused, abused and used." (Paul Weinberg/ Southlight)

CHILDREN OF AFRICA

INTERNATIONAL CONFERENCE AND CHARITY CONCERT
LAGOS, NIGERIA • NOVEMBER 28-30

CHARITY CONCERT LINE-UP • LAGOS • NOVEMBER 30
For the first time, African performers of world status will play on stage together, in Africa.

THE FOLLOWING ARTISTS WILL APPEAR:

COLOR ME BADD • LONDON BEAT • SALIEF KEITA • FELA KUTI
MANU DIBANGO • KING SUNNY ADÉ • NINA SIMONE • ASWAD
WHITNEY HOUSTON • LUTHER VANDROSS • DIONNE WARWICK
ZIGGY AND RITA MARLEY • MIRIAM MAKEBA • HUGH MASEKELA AND BAYETA
MAHLATHINI AND THE MAHOTELLA QUEENS • LADYSMITH BLACK MAMBAZO
YVONNE CHAKA CHAKA • AFRICAN JAZZ PIONEERS • MBONGENI NGEMA WITH
SARAFINA • TOWNSHIP FEVER OSIBISA • MORY KANTE • JOE ZAWINUL
KING SUNNY ADE • CHEENA MAJEK FASHEK • OLIVER DE COQUE • ONYEKA
OWENU • SONNY OKUSUN • COA ALL STAR BAND • THIONE SECK
AND MANY OTHERS

The concert will be broadcast live to countries throughout the world
YOU CAN'T AFFORD TO MISS IT!!!

INTERNATIONAL CONFERENCE • LAGOS • NOVEMBER 28 AND 29

The children of Africa deserve the same opportunities and potential to succeed afforded all other developed societies of the world. The charity Children of Africa will bring together an assembly of experts at its conference on the plight of the African child. The conference will focus on issues as they relate to the educational, racial and economic development of African children around the world, and will enable an international exchange of ideas between professionals in the private, political and academic sectors.

"Our aim is to show the world - and ourselves - what it means to be an African. During the recent and continuing tragedy of famine, other countries and organisations have given their support and their aid to Africa. Now we ourselves, the Africans, must do something for Africa - in Africa."

MIRIAM MAKEBA, vice president of Children of Africa, a trust set up to organise fundraising events and distribute the funds raised to children's charities and aid projects throughout Africa and the world.

Contact **AFRICAN TRAVEL** at (011) 833-7030 for travel details
For more information please contact Thembi or Lorraine at (011) 29-6634

DIE 23-jarige Cindy is 'n masseur, " 'n hoer, 'n slet, 'n getroude vrou en 'n desperate ma."

"Kyk sweetie, vra my enigiets. Ek's nie skaam nie, ek's nie bang nie, ek't nie skuld nie. I'm just trying to make a living and when the push comes to the shove, I close my eyes and do it for my country."

Hoekom werk jy hier?

Ken jy Private Dancer van Tina Turner? Now, that's me. I'm your private dancer, your dancer for money, I'll do anything that you want... la-la-la. Luister bietjie na daai song se woorde. Jy sal verstaan. Na skool het ek as 'n escort-girl begin werk. Toe trou ek en kry drie kinders en het toe natuurlik my werk laat vaar. Maar toe my man sy werk verloor, toe begin ek weer. And I'm back.

Weet jou man wat jy doen?

Ja. Toe hy sy job verloor, toe sê ek straight: I'm not gonna sit here and watch how they take my children away. Hy los my toe en wou 'n egskeiding hê, maar hy't teruggekome. Deesdae kom ek soms vroeg in die oggend eers huis toe en ek huil en huil... en hy probeer verstaan.

En jou twee kinders?

Hulle is gelukkig nog te klein en weet van niks.

Wat sal jy doen as jou meisiekind ook eendag 'n escort-girl word?

Ek sal, sover moontlik, my kinders afraai en probeer persuade om dit nie te doen

nie. Maar as dit gebeur, I wouldn't push them away. My ma weet wat ek doen, en sy't my nie weggestoot nie.

Hoekom sal jy jou kinders afraai?

Omdat dit so 'n harde lewe is. To do four, five, sometimes on a good day even more than six men, is geen fun nie. 'n Groot vet slob wat bo-op jou lê tot jy voel asof jy versmoor, is nie fun nie. Maar dan steek jy jou hande uit en voel aan die note langs die bed en dink aan niks.

Wat presies doen jy?

Wel ek werk in dié masseer-salon, drink soms 'n bier, rook 'n paar sigarette en as een van my kliënte vir seks vra en die geld uithaal, dan gaan ons na 'n hotel. En ek maak my oë toe en dink aan my bankstaat. And maybe on a sunny day I'll say I'm doing it for my country.

Geniet jy seks? Was daar 'n tyd toe jy gedink het dit is iets wat hoort tussen twee mense wat vir mekaar lief is?

Nee, daar was nie so 'n tyd in my lewe nie. Daar was net 'n tyd toe ek rondgeslaap het vir blote plesier. Maar hoekom sou ek dit verniet doen terwyl ek dit vir geld kan doen?

Remember, there's sex and sex. Seks met mans is soos rabbits dit doen. Wham, bang and not even always thank you mam. Maar tussen vroue is dit anders. Ek's bisexual en tussen vroue is dit anders. Daar's nie die speed en kragdadigheid nie. Dit is al wanneer ek seks geniet - as ek dit met 'n vrou doen.

en ek maak hulle betaál

Haat jy mans? Dink jy vroue wat jou tipe werk doen, begin later amper onvermydelik mans haat?

Ek haat nie mans nie. Ek voel niks. I'm amused, abused and used. (Sy lag.)

Is jy ryk?

Ek besit my eie huis, my eie kar, my kinders gaan nooit honger slaap nie. Ek koop 'n leer-sitkamerstel kontant. Ek het 'n bankbalans, that you'll probably never have. Maar noem my eerder wel-af as ryk.

Lê jy soms in jou bed en wens dat jy die dobbelsteen oor kon gooi?

Yes, of course. Ek sit soms in die taxi en huil en sê oor-en-oor: You're a slut, a whore, a slut, slut, slut. Maar mens kan dit nie te gereeld doen nie. Ek sal mos heeltemal mal raak.

Het die mans wat hier sit (voor op die vloer is 'n ontklee-danseres besig... en by tafeltjies sit mans en staar) respek vir jou? Die wêreld hier bulle het nie.

Oh yes. Listen, my job is to make slobs feel good about themselves. And for me to do only that, they treat me with kindness and respect. But I make them pay for it. Respek? Ek's nie altyd seker daarvoor nie, maar dat hulle dit waardeer is beslis. Die waardering kom met die geld saam.

Wie is jou kliënte?

Ooo, prokureurs, selfs 'n regter of twee, dokters en veral besigheidsmans - die laa-dee-daa. En hulle wil alles doen wat hulle nie met vroue kan doen nie. Maar baie maal wil hulle ook maar net praat en vertel van hul frustrasies en so aan.

En dié vroue wat dit nie maak...

Vra vir Ann.

(Ann is 21 jaar oud en werk agter die kroegtoonbank)

Ek kon nie. Ek kon net nie. Ek het by 'n agentskap aangesluit en het die dag voor in die lobby gesit en wag. Later het die bestuurder vir my kwaad geword omdat ek al die mans afgejak het. Maar toe kom 'n rekenmeester en ek sien hy's nice. En ons gaan na 'n hotel en hy vra my hoekom ek dit doen en so aan.

Ek het so aaklig en skuldig gevoel. Maar ek moes seks met hom hê en dit was verskriklik. Toe hy klaar was, het ek vir hom gesê ek wil huis toe gaan. En ek was nooit weer terug nie.

Hoekom kon jy nie?

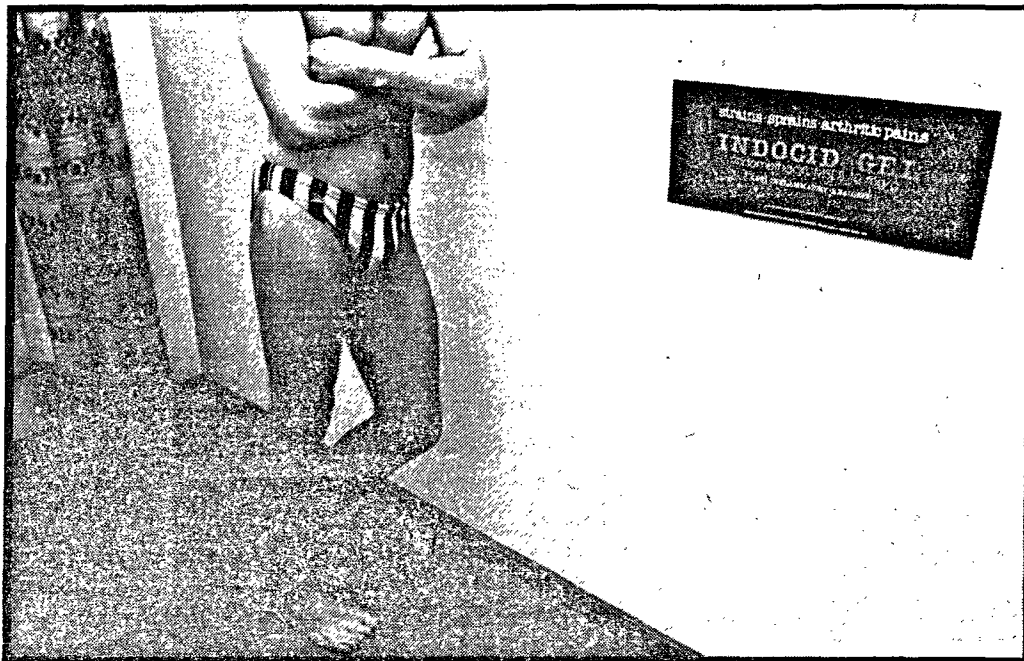
Ek was nie desperaat genoeg nie. Ek was emosioneel nie sterk genoeg nie. Luister, mense moenie dink dit is maklike geld nie. Ek skat ongeveer 90 persent escort-meisies is op drugs - net om jou verstand te verdoof. Mens sal mal word as jy altyd alles moet onthou en akuut ervaar. En later bly jy in die job omdat jy verslaaf is.

Hoekom word vroue escort-girls?

Omdat hulle ma's is en nie na hul kinders kan kyk nie; omdat prostitusie geen universiteits- of geleerdheid-sertifikaat vereis nie; omdat geld 'n manier is om 'n beter lewe te hê.

In hoe 'n mate beïnvloed waar jy vandaan kom, of jy die job sal doen of nie?

Ek ken baie vroue wat verkrag is toe hulle nog jonk was, of wie se pa's of familie-lede hulle seksueel aangerand het. And they think: If daddy could do it, then why not everybody else?

This job can kill you... 'n Manlike prostituut van die Noordelike voorstede (Foto: Paul Weinberg / Southlight)

dié werk maak mens dood

"I'm in my early twenties. I'm not very muscular and not very tall - about 1,6. Yes we do give massages... yes... yes, that as well. I've got dark hair... no, no fat... yes... OK, see you... yes, nine o'clock will be fine."

Die 24-jarige Jonathan is aan die een kant van die telefoon. En aan die ander kant? "It was a client who wanted to know what I offer," sê hy toe hy die telefoon neersit.

"You know this job can kill you," sê hy "You have to say the same things over and over and people phone you with the weirdest requests and suggestions. You have to describe yourself - sometimes in detail - and they ask you funny questions. Sometimes you have to describe in detail what you are prepared to do... and sometimes I look at the person lying in front of me, and I think: Jonathan, what the fuck are you doing here?"

In donker rokerige hole; in groot dubbelverdieping-huise met swembaddens en mikrogolf-oonde; in die noordelike voorstede én aan die verkeerde kant van die spoorlyn opereer masseurs - "our euphemism for prostitutes", soos metgeselle en sommige masseurs laggend na hulself verwys.

Robert, Jonathan en vier "boys" werk in die noordelike voorstede. Hulle is aantreklik, jonk en ryk. Hul huis is groot en stil, die ligte sag gestel en in die een hoek sit Alice en eet 'n lemoen. Alice sou baie geld kon maak indien sy seks met haar kliënte het. "No thank you," sê sy uit die hoek. "Ek's 'n professioneel opgeleide masseur - en that's it. Ek sal soms my klere uittrek en 'n pelvis is deel van die masseerwerk, but nothing more."

Robert, die baas en bestuurder, is al vier jaar in die besigheid. "Eers het ek vir die grap geadverteer. Ek was nuuskierig en wou sien wat gebeur. Toe kry ek honderde oproepe - almal van mans. En voilà... ons kliënte is, met 'n paar uitsonderings, getroude middelklas- en middeljarige mans. Voor Nelson Mandela se vrylating was die besigheid... booming. Ek is nie seker wat Mandela met seks te doen het nie... maar besigheid is net nie weer dieselfde ná sy vrylating nie."

Robert en die boys se manlike en

getroude kliënte kom stil-stil, bebril en geaktetas - soms tot een maal per week. "Die ironie is indien mens vir dié mans se vroue sou vra of haar man homoseksueel is, of hy daarvan hou om met swepe geslaan te word tydens seks, of hy soms na sogenaamde masseersalonne gaan, sou sy nee, nee, nee sê. Nie een enkele een sou dit glo nie. Hul mans kom hier in en hulle het pakke klere aan, lyk so normaal en straight, maar dan wil hulle leer-harnasse aantrek en met swepe geslaan word, of hulle wil gebrand word met kerswas," sê Robert.

Hy glo egter die meeste van sy kliënte is nie homoseksueel nie. "Omdat fisieke kontak tussen mans so taboe is in ons samelewing, word seks tussen twee mans die ultimate fantasy. Alle mans gaan deur 'n stadium waarin hulle fantasie oor 'n homoseksuele ervaring - en ons is die maklike uitweg. Dit is diskreet en alles gebeur in die geheim. Die geld is kontant en die kontak anoniem."

Maar die misbruik van dié mans is ook erger: "Hulle smag daarna dat iemand aan hulle vat en na hulle luister. Party kom hierheen vir 'n goeie massering en niks verder nie, maar die meeste kom hierheen met net een ding in hul koppe - seks. En dié mans misbruik en mishandel jou... Weet jy hoe voel dit as mense heeldag na jou gryp, jou bevoel en betas? Na 'n tyd in dié beroep kan ek dit byna nie meer verdra nie. Niemand moet aan my vat nie, maar dit is my werk."

Jonathan voeg by: "Mostly men come here to indulge in their homosexual fantasies. And sometimes they want you to tie them up and whip them 'till they bleed."

Robert skat sowat 30 persent van sy kliënte - die "upperclass", middeljarige, noordelike voorstede-mans wat weekliks by hom en sy "boys" aanklop - wil vasgebond word tydens seksuele vervulling: "Omdat hulle daardie dissipline en straf nodig het. Hulle is grootgemaak met die idee dat twee mans wat intiem is, sondig is. Seks en naaktheid is volgens ons samelewing sondig. As hulle geslaan word tydens seksuele stimulasie word die seks 'n soort boete-doening en bevry dit hulle van hul skuld-gevoelens omdat die seks op sigself soos 'n straf voel."

Volgens die boys kan homoseksuele na

klubs gaan en 'n man optel, "maar die straight ouens, dies wat getroud is met kinders en vroue kan die sosiale stigma nie bekostig nie. En dit is die funksie wat ons verrig," meen Jonathan.

Hy is 'n gegraduateerde kunststudent wat op sy derde dag sonder kos sy "vice" begin beoefen het. "Ek's eroties, seksueel en vriende met geld. Ek dink nie - net aan die rekeninge wat betaal word. Mens raak moeg vir dié werk. Om vir soveel ure van die dag só intiem te wees met mense, na hulle te luister, vasgegryp te word en eroties te wees... om 'n sinvolle seksuele verhouding te hê, is byna onmoontlik. Dié werk maak mens dood."

Hoewel ál die mans wat by masseersalonne en metgesel-klubs begin werk, dit in die eerste plek vir die geld doen, sê Robert "dit sit nie in enige arm man of vrou se broek om dié werk te doen nie."

"As kind het my ouers my nooit gesê moenie dit of dat doen, dit gaan afval nie. Dalk is ek net sleg grootgemaak, maar seks en naaktheid en fisieke kontak was nog altyd vir my heeltemal natuurlik. Ek het geen skuld-komplekse oor my werk nie. Ons rigiede en konserwatiewe gemeenskap het die behoefte aan ons werk geskep - ons het dit nie gedoen nie."

Robert sê ook daar's beslis 'n verskil tussen die Afrikaanse en Engelse kliënte. "Dit is vreemd, maar Afrikaanse mans - hoewel hulle meer konserwatief is - is nie so bang vir intimiteit soos die Engelse nie. Hulle soen en is meer gemaklik met fisiese kontak. Die Engelse is bang vir sagtheid en kontak. Hulle hou nie van soen en druk nie."

Die lewe vir Alice, Robert en Jonathan is egter hoofsaaklik eensaam. "Al die mistiek van seks is weg. Soos 'n mens 'n arm of been masseer, doen mens dit ook met 'n penis. Om 'n verhouding met 'n ander mens te hê, is byna onmoontlik omdat niemand jou ooit wil vertrou nie. Hoe vertrou jy iemand en verwag dieselfde as jy nie meer daarin glo nie?" vra Robert.

"Die mense wat hier aankom, is getroud en niemand is getrou aan hul vroue nie - dan glo mens nie meer getrouheid is moontlik nie. In ons job is daar geen misteries meer nie."

NU METRO 1-10 VILLAGE WALK 883-9558 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THELMA & LOUISE Susan Sarandon, Geena Davis (2-18) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NIKITA Anne Parillaud, Jeanne Moreau (2-16) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 KING RALPH John Goodman, Peter Onorati (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THELMA & LOUISE Susan Sarandon, Geena Davis (2-18) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO CITY 1-8 Cnr. CLAIM/PLEIN ST. 337-3033/5871 OUTLAW OF GOR Urbano Barberini, Jack Palance (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU WORLD CENTRE 1-8 BARAGWANATH ROAD ALL ADMISSIONS R5.00 SCREENING TIMES MON-THURS: 2:30, 5:15, 7:45 FRI-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 OUTLAW OF GOR Urbano Barberini, Jack Palance (A) DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) HUDSON HAWK Bruce Willis (2-16) CHINA O'BRIEN Cynthia Rothrock, Keith Cook (A)	NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095 SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE RACHEL PAPERS James Spader, Ione Skye (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO 1-6 BEDFORDVIEW 616-6828 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 LAST TANGO IN PARIS Marlon Brando, Maria Schneider (2-21) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362 TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY 10:00, 2:15, 5:15, 8:00, 10:30 MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO RANDBURG 787-0340 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 ARTS NORWOOD 483-1680 THE BALLAD OF THE SAD CAFÉ Drama (A) MON-THURS: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00 FRI-SAT: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00, 10:00 LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564 MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY 10:00, 2:15, 5:15, 8:00, 10:30 VAAL VEREENIGING (016) 21-1339 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) MON-FRI: 7:00, 9:00, SAT 5:00, 7:00, 9:00 COMMUNION Christopher Walken, Lindsay Crouse (A) MON-FRI: 7:00, 9:00, SAT 5:00, 7:00, 9:00 MEGACITY NU METRO MMABATHO (0140) 2-3553 MON-SAT 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 SUN 12:15, 2:45, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19)
--	---

By die CINE CORLETTE (Bramley, Johannesburg) word die Italiaanse opera selsoen gevler. (011) 786-0324.

Cine 1: *La Traviata* (Weeksdae 8nm; Saterdag 2:30, 5:30 en 8:30nm; Sondag 4nm.) Maandag tot Donderdag: *Aida*.
Cine 2: *Scenes From A Mall*, (ho) met Bette Midler en Woody Allen

Ster-Kinekor - Kaapstad

SK GOLDEN ACRE 25-2720 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY: 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45 pm • MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) DAILY 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:50, 10:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) NIGHTLY 10:00 pm THE COMMITMENTS A vibrant new drama from Alan Parker (2-16) MONTE CARLO 25-3052 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 8:00, 10:15 pm • DAPHNA KASTNER • JULIA HAS TWO LOVERS ROMANTIC, EROTIC COMEDY (2-19) DAILY 10:00 am, 2:15, 5:00, 7:45, 10:30 pm • MARLON BRANDO • LAST TANGO IN PARIS (2-21) PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45 pm • MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) MON-FRI 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm SAT: 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm ROSANNA ARQUETTE • JASON ROBARDS • BLACK RAINBOW CHILLING SUPERNATURAL THRILLER (2-18) DAILY 12:00, 5:15, 10:00 pm • JULIA ROBERTS • DYING YOUNG THE SCREEN'S MOST DYNAMIC STAR IN HER BEST ROLE YET (2-16) * SAT ONLY at 9:45 am, 12:00 noon * DUCKTALES (AII) MAYNARD MALL WYNBERG 761-0131 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm • MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) DAILY 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:10, 7:50, 10:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) SAT ONLY: 9:45 am, 12:00, 2:30 pm TURNER & HOCH (AII) MON-FRI ONLY: 9:45 am, 12:00, 2:30 pm GENE WILDER • RICHARD PRYOR ANOTHER YOU Hilarious comedy (2-14) DAILY 9:15, 7:45, 10:15 pm THE COMMITMENTS entertainment from Alan Parker (2-16) ROSEBANK 686-5649 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 8:00, 10:15 pm MICHEL BLANC • SANDRINE BONNAIRE MONSIEUR HIRE French with English subtitles (2-16) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 10:15 pm • DAPHNA KASTNER • JULIA HAS TWO LOVERS ROMANTIC, EROTIC COMEDY (2-19) DAILY 10:00 am, 2:15, 5:00, 7:45, 10:30 pm KENNETH BRANAGH'S BRILLIANT SCREEN ADAPTATION OF HENRY V (AII) NIGHTLY 8:00 pm THE COMMITMENTS entertainment from Alan Parker (2-16) SK BLUE ROUTE 75-3030 DAILY: 9:45 am, 12:15, 2:45, 5:15, 7:45, 10:15 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY: 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm • MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) MON-FRI 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm SAT: 5:15, 7:45 ROSANNA ARQUETTE • JASON ROBARDS • BLACK RAINBOW CHILLING SUPERNATURAL THRILLER (2-18) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY 10:00 am, 2:15, 5:00, 7:45, 10:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) SATURDAY: 9:45 am, 12:00, 2:30 pm TEEN AGENT (AII) NIGHTLY 10:00 pm THE COMMITMENTS entertainment from Alan Parker (2-16) SK KENILWORTH CENTRE 683-1209 DAILY 9:45 am, 12:15, 2:45, 5:15, 8:00, 10:15 pm MARIUS WEYERS • ELIZE CAWOOD TAXI TO SOWETO COMEDY (ALL) MON-FRI 9:45 am, 12:15, 2:45, 5:15, 8:00, 10:15 pm SAT: 5:15, 8:00, 10:15 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:10, 7:50, 10:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) DAILY 9:45 am, 12:15, 2:45, 5:15, 8:00, 10:15 pm GENE WILDER • RICHARD PRYOR ANOTHER YOU Hilarious comedy (2-14) * SAT ONLY at 9:45 am, 12:15, 2:45 pm * THE FOX AND THE HOUND (AII) * SAT ONLY at 9:45 am, 12:15, 2:45 pm * STAR WARS (AII) SK TYGER VALLEY 944-9710 DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 pm • MEL BROOKS • LIFE STINKS HILARIOUS NEW COMEDY (AII) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY 10:00 am, 2:15, 5:00, 7:45, 10:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) SATURDAY: 9:45 am, 12:00, 2:30 pm ALL DOGS TO TO HEAVEN (AII)	SK PAROW 92-5126 FRI/SAT 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:10, 7:50, 10:00 pm MON-THURS: 9:45, 12:00, 2:30, 5:30, 8:00 pm MARIUS WEYERS • ELIZE CAWOOD TAXI TO SOWETO COMEDY (ALL) FRI/SAT 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:10, 7:50, 10:30 pm MON-THURS 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:10, 8:00 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) SK STELLENBOSCH (022) 31-4464 DAILY: 2:00, 4:15, 6:30, 8:45 pm SAM SHEPARD • BARBARA HERSHEY DEFENSELESS MURDER-MYSTERY (2-16) DAILY: 2:00, 4:30, 6:45, 9:00 pm ROSANNA ARQUETTE • JASON ROBARDS • BLACK RAINBOW CHILLING SUPERNATURAL THRILLER (2-18) MON-FRI: 1:15, 4:00, 6:45, 9:30 pm SAT: 10:30 am, 1:15, 4:00, 6:45, 9:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) MON-FRI: 2:00, 4:30, 6:45, 9:00 pm SAT: 11:00 am, 2:00, 4:30, 6:45, 9:00 pm • JULIA ROBERTS • DYING YOUNG THE SCREEN'S MOST DYNAMIC STAR IN HER BEST ROLE YET (2-16) * SAT ONLY at 10:30 am * KINDERGARTEN COP * SAT ONLY at 11:00 am * THE LITTLE MERMAID (AII) SK SOMERSET WEST (024) 51-5591 FRIDAY: 2:30, 4:45, 7:00, 9:15 pm SAT: 10:30 am, 2:30, 4:45, 7:00, 9:15 pm MON-THURS: 2:00, 5:30, 8:00 pm DEMI MOORE • BRUCE WILLIS MORTAL THOUGHTS (2-18) FRI/SAT: 1:00, 3:45, 6:45, 9:30 pm MON-THURS: 2:00, 5:15, 8:15 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) * SAT ONLY at 10:00 am * LADY AND THE TRAMP WALT DISNEY CLASSIC (AII) SK MITCHELLS PLAIN WESTGATE MALL 31-3130 ALL SEATS R5 ALL PERFORMANCES DAILY: 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm Also SUNDAY: 3:00, 5:30 pm GENE WILDER • RICHARD PRYOR ANOTHER YOU HILARIOUS COMEDY (2-14) DAILY: 9:30 am, 12:00, 2:30, 5:10, 7:50, 10:30 pm Also SUNDAY: 3:00, 5:30 pm • ARNOLD SCHWARZENEGGER • TERMINATOR 2 — JUDGEMENT DAY (2-16) DAILY 9:45 am, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 pm Also SUNDAY: 3:00, 5:30 pm — World Kick Boxing Champion — • OLIVIER GRUNER • ANGEL TOWN His Justice is... ONE ON ONE (2-16)
---	---

KAAPSTAD
LABIA - Oranjestraat 68. (021 245-927) 'n Keur van rolprente. Bel gerus.

KEITH CARRADINE stars alongside Vanessa Redgrave in *Ballad of the Sad Café*. It is on at the SEVEN ARTS, Grant Ave, Norwood, Johannesburg. (011) 483-1680.

Nu Metro - Kaapstad

NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 LAST TANGO IN PARIS Marlon Brando, Maria Schneider (2-21) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 THE BALLAD OF THE SAD CAFÉ Drama (A) MON-THURS: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00 FRI-SAT: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00, 10:00 LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564 MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO RANDBURG 787-0340 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 ARTS NORWOOD 483-1680 THE BALLAD OF THE SAD CAFÉ Drama (A) MON-THURS: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00 FRI-SAT: 12:00, 2:15, 5:45, 8:00, 10:00 LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564 MORTAL THOUGHTS Bruce Willis, Demi Moore (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton DAILY 10:00, 2:15, 5:15, 8:00, 10:30 VAAL VEREENIGING (016) 21-1339 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU WORLD CENTRE 1-8 BARAGWANATH ROAD ALL ADMISSIONS R5.00 SCREENING TIMES MON-THURS: 2:30, 5:15, 7:45 FRI-SAT: 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 OUTLAW OF GOR Urbano Barberini, Jack Palance (A) DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) HUDSON HAWK Bruce Willis (2-16) CHINA O'BRIEN Cynthia Rothrock, Keith Cook (A)	NU METRO STUTTFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818 SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 IN BED WITH MADONNA Plus 'Justify My Love' (Music Video) (2-18) DAILY 9:30, 12:00, 2:30, 5:15, 7:45, 10:15 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO FISH HOEK 1-3 TOWN SQUARE 782-2404 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NU METRO BRACKENFELL 1-4 CHECKERS CENTRE 981-8100 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 DELTA FORCE 3 YOUNG COMMANDOS (2-16) Mike Norris, Eric Douglas DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 STARNET 1-7 N1 CITY GOODWOOD 595-1820 REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Bening (2-10) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 THE NAKED GUN 2½ Leslie Nielsen, Priscilla Presley (2-10 PG.) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 DYING YOUNG Julia Roberts, Campbell Scott (2-16) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 A KISS BEFORE DYING Matt Dillon, Sean Young (2-18) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00 NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A) DAILY 9:45, 12:15, 2:30, 5:15, 7:45, 10:00
--	---

Nu Metro - Pretoria

8-14 November (BOOK AT COMPUTICKET)

ALL SHOWS R6.50 EXCEPT 7.45 PM R9.50

NU METRO OSCAR Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY Action Thriller (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton

NU METRO SUNNYSIDE Esselen Street 44-9867

Regarding Henry Warm Human Drama (2-10) Harrison Ford, Annette Bening

NU METRO VILLAGE 1-2 Sunnyside 44-6096

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Non-Stop Action (2-18) Dolph Lundgren, Brandon Lee

Not Without My Daughter True Life Drama (A) Sally Field, Alfred Molina

NU METRO 1-7 Menlyn Park 47-4568

Regarding Henry Warm Human Drama (2-10) Harrison Ford, Annette Bening

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Non-Stop Action (2-18) Dolph Lundgren, Brandon Lee

What About Bob? Hilarious Comedy (A) Richard Dreyfuss, Bill Murray

A Kiss Before Dying Suspense Thriller (2-18) Matt Dillon, Sean Young

King Ralph DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (A)

Thelma & Louise DAILY: 5.15, 7.45, 10.15 (2-18)

Not Without My Daughter True Life Drama (A) Sally Field, Alfred Molina

THE NAKED GUN 2 1/2 Comedy (PG 2-10) Leslie Nielsen, Priscilla Presley

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

THE NAKED GUN 2 1/2 Comedy (PG 2-10) Leslie Nielsen, Priscilla Presley

COMMUNION Mystery/Suspense (A) Christopher Walken, Lindsay Crouse

NU METRO NELSPRUIT 1-3 The Promenade (01311) 25767

TERMINATOR 2 JUDGEMENT DAY Action Thriller (2-16) Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton

THE NAKED GUN 2 1/2 Comedy (PG 2-10) Leslie Nielsen, Priscilla Presley

King Ralph Comedy (A) John Goodman, Peter O'Toole

8 NOV - 14 NOV TOEGANGSPRYS: R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE R10,00 VIR HOOF-AANVERTONING (TUSSEN 19H30 & 20H30) R2,25 VIR PENSIONARISSE (4 DAG VERTONINGS MAAN-DON)

SENTRAAL KINE ENT CENTRE 1-10 331-3841/2/3

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Tales from the Dark Side Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Terminator 2 - Judgement Day

Defenseless 'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

Another You 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

A Nightmare on Elm Street 5 Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

New Jack City 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DOLPH LUNDGREN & BRANDON LEE!

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

The Naked Gun 2 1/2 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Volgende Aanbieding 15 Nov - Double Impact (2-18)

Onderdak Parkering Besikbaar by Voorste Ingang na Kine Centre na 4 nm Maan-Vry, Sat, Hele Dag

SK CARLTON 1-5 331-2332

SK SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Non-Stop Action (2-18) Dolph Lundgren, Brandon Lee

What About Bob? Hilarious Comedy (A) Richard Dreyfuss, Bill Murray

A Kiss Before Dying Suspense Thriller (2-18) Matt Dillon, Sean Young

King Ralph DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (A)

Thelma & Louise DAILY: 5.15, 7.45, 10.15 (2-18)

Not Without My Daughter True Life Drama (A) Sally Field, Alfred Molina

NOORD SANDTON CITY 1-9 783-4430/1

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Life Stinks 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Defenseless 'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!

Terminator 2 - Judgement Day

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

The Commitments 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Another You 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

SK CRESTA RANDBURG 1-3 476-3802

Terminator 2 - Judgement Day

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

SK RANDBURG 1-2 787-5446

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

SK NORTHCLIFF 1-2 782-6816

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

SK THE MALL ROSEBANK 1-10 880-2866/7

The Voyager 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

ROLPRENTGIDS VIR DIE GROOT SKERM

KREDIETKAARTE AANVAAR

OOS GOLDEN WALK 1-4 GERMISTON 825-8326

Tales from the Dark Side Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

Terminator 2 - Judgement Day

The Naked Gun 2 1/2 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

A Nightmare on Elm Street 5 Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Volgende Aanbieding 15 Nov - One Good Cop (2-13)

SK EASTGATE 1-6 622-3617/8

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

Another You 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

SK KEMPTON PARK 1-2 975-5023

Terminator 2 - Judgement Day

A Nightmare on Elm Street 5 Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

SK CONSTANTIA BENONI 422-3305

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Volgende Aanbieding 15 Nov - One Good Cop (2-13)

SK PALM SPRINGS 1-2 56-3223

Life Stinks 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

WES WESTGATE 1-6 764-2530

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Life Stinks 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Defenseless 'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!

Terminator 2 - Judgement Day

The Naked Gun 2 1/2 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

A Nightmare on Elm Street 5 Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Volgende Aanbieding 15 Nov - One Good Cop (2-13)

SK FLORA 1-2 472-1658

Terminator 2 - Judgement Day

Defenseless 'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE MET ELIZE CAWOOD, PATRICK SHAH EN MARIUS WEYERS!

New Jack City 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DOLPH LUNDGREN & BRANDON LEE!

Volgende Aanbieding 15 Nov - Double Impact (2-13)

SK KRUGERSDORP 1-2 665-5330 Alle kaartjies R6,50 elk

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

VAAL RIVERSQUARE VEREENIGING 1-2 016-46928

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

Volgende Aanbieding 15 Nov - One Good Cop (2-13)

SK VANDERBIJLPARK 1-2 016-330072

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

PRETORIA STERLAND 1-13 341-7568/9

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day Schwarzenegger is terug!

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Tales from the Dark Side Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Black Rainbow 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Defenseless 'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!

Another You 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

A Nightmare on Elm Street 5 Vier skrikwekkende verhaale in een grusame meesterstuk!

Angel Town 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

SK SUNNYPARK 1-3 44-4069

Life Stinks 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

Last Tango in Paris ID MOET BY DIE TEATER GETOON WORD

SK BROOKLYN 1-5 346-3435

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Taxi to Soweto 'N LAGWEKKENDE KOMEDIE!

Life Stinks 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Dying Young 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

Terminator 2 - Judgement Day

Volgende Aanbieding 15 Nov - Guilty by Suspicion (2-14)

SK VERWOERBURGSTAD 1-4 663-2034

Mortal Thoughts 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET DEMI MOORE & BRUCE WILLIS!'

vryekeusefilms

Harrison Ford en Annette Bening in Regarding Henry.

**** VOORTREFLIK
 **** STERK AANBEVEEL
 *** SIEN GERUS
 ** SO-SO
 * VERMY AS JY NUGTER IS
 ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE

VOYAGER

Die Duitse New Wave-regisseur Volker Schlöndorff het nooit weer 'n prent gemaak wat naastenby so imposant was soos sy The Tin Drum nie... maar hy probeer. Sam Shepard (Sam, ons man!) speel 'n emosioneel afgestompte ingenieur wat sukkel met commitment - dis nou met vroue. Hy is 'n wetenskaplike en glo aan die rasionele. Emosies word uitgeskakel totdat 'n reeks avonture dwarsoor die wêreld hom lei tot 'n pragtige jong meisie... hy raak verlief en sy gees word verklik. Ongelukkig is Schlöndorff nie Wim Wenders nie.

** THE RACHEL PAPERS

'n Teleurstellende Britse prent oor die seksuele ontwaking van 'n tiener. Aanvanklik dink mens hierdie is 'n eerlike ontleding van die rol van fantasie in die liefdes-stryd van tieners. Dit loop egter op niks uit nie. Leeg en banaal. ANDREA VINASSA

*** BLACK RAINBOW

'n Nugter flik oor die okkultiese kragte aan die rante van die wetenskap wat ons lewens beheer. Vir Llyall Watson en Colin Wilson aanhangers. Dis nie 'n rolprent vir feetjies nie. 'n Jong heldersende vrou reis van dorp tot dorp in Amerika en bied haar dienste aan as 'n medium. Totdat sy besef sy sien nie spoke nie, maar die toekoms. 'n Paar ernstige draaiboekfoute kom voor, soos in elke mens se lewe. Onhoudbare spanning. CHARLPIERRE NAUDÉ

** REGARDING HENRY

Een van daai oorgehype-de movies na die tradisie van Rain Man en Awakenings: vat 'n ster of 'n skitterende akteur of albei, skryf 'n storie oor 'n imbesiel of 'n gestremde en siedaar, daar's 'n Oscar in jou sak. Harrison Ford het hard probeer om Robert de Niro na te aap, maar niemand gaan vir dié middelmatige prent 'n Oscar kry nie. Die storie voer aan dat mens se gewete omgekeerd eweredig staan teenoor jou intelligensie... dis nie so simplisties nie; dis egter ewe belaglik. Ford speel 'n suksesvolle yuppie-prokureur wat 'n persoonlikheids-verandering ondergaan na hy breinskade opdoen in 'n skietongeluk. Die logika hier is dat as jou brein nie heeltemal lekker funksioneer nie, jy nader aan die Engele kan vlieg. 'n Tragedie laat die selfsugtige New Yorker besef dat liefde en die gesinslewe belangriker is as sy loopbaan. Ford speel asof sy kop dolleeg is. 'n Moralistiese Mike Nichols speel vir die gallery. AV

**** LAST TANGO IN PARIS

Pauline Kael, oud-kritikus van die New Yorker, het in 1972 gemeen Bernardo Bertolucci het met dié prent revolusionêre veranderinge in die rolprentkuns teweeg gebring. Dié sogenaamde Marxistiese filmmaker se prent oor die patologiese eensaamheid van die Westerse "bourgeois"-verhouding bied ná 20 jaar steeds 'n verstommende insig in die mens se onvermoë om werklik te kommunikeer (laat ons tog nie so naïef wees om te dink dis net die bourgeois-verhouding wat gebuk gaan daaronder nie). En die Method-spel bly iets om te aanskou. AV

LIFE STINKS

Mel Brooks draai nie doekies om oor dakloosheid nie.

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO

Vat 'n raai.

*** TAXI NA SOWETO

Dat Taxi 'n rolprent vir die Nuwe Suid-Afrika is, is regtig 'n cliché. Kom ons sê dit is 'n prent wat die nuwe omstandighede waarin ons gemeenskap leef, eerlik, onbevange en onpretensieus ontgin. Dis 'n heerlike, snaakse en verfrissend onpretensieuse prent en is 'n juweel, ten spyte van sekere tekortkominge. MAX DU PREEZ

THE KID AND THE COP

'n Gloeiende verhouding tussen 'n kind en 'n polisieman. Soetsappig soos die Italiane kan wees.

*** DEFENSELESS

'n Riller waarin een van Barbara Hershey as TK Katwuller, 'n suksesvolle prokureur, se kliente vermoor word omdat hy by 'n porno-netwerk betrokke was. Hy was, is 'n bliksem, en moes lankal al dood gewees het. Hoe is dit dat intelligente vroue soos T.K dit nooit geraai het nie? 'n Uitstekende riller met die enigste speurder wat al 'n Pulitzerprys gewen het... Sam Shepard. As die rolprent moralistiese pretensies gehad het sou dit feministies genoem kon word. CPN

MORTAL THOUGHTS

Alan Rudolph is 'n besondere regisseur wie se prente dikwels nie die mainstream haal nie. Mortal Thoughts lyk na nog 'n off-beat urban nightmare: dit handel oor vroue wat ondanks mishandeling deur hul mans, steeds binne die verhouding bly.

* TERMINATOR II

Swak. Raam vir raam vir cliché, en tussen elkeen 'n draaiboekfout. Die tweede ster is omdat Suid-Afrikaanse gehore dit waarskynlik sal geniet. Met Arnold Schwarzenegger van Beauty and the Beast-faam, en Linda Hamilton. CPN

*** NOT WITHOUT MY DAUGHTER

Betty Mahmoody woon gelukkig saam met haar Iranese man en dogter in Michigan. Midde-in die jare tagtig beleef Iran 'n oplewing in religieuse fanatisme. Moody dring daarop aan dat Betty (Sally Field) hom op 'n vakansie vergesel om sy familie te besoek. Sy kulturele wortels begin uitsteek en hy dwing die gesin om in Iran te bly. Die verhaal van die verdrukking van vroue in Iran vanuit 'n Westerse perspektief. CPN

WHERE ANGELS FEAR TO TREAD

EM Forster se insigte in die Engelse gemoed... Die skitterende Judy Davis speel 'n Engelse dame wat teen haar familie se sin verloop raak aan 'n armoedige Italiaan.

* JULIA HAS TWO LOVERS

'n Pomo-movie sonder seks. AV

*** NEW JACK CITY

Vroeër jare was dit die Italiane... nou kry die "swart mafia" hul kans. New York se crack-probleem word opgejazz met rap-musiek en mooi klere. Die regisseur (en polisie-held in die prent) maak gedurig verwysings na prente soos Scarface ('n prent oor kokaïne): Mario van Peebles (die regisseur van onder meer Wiseguy) leen en steel by Coppola, De Palma en Scorsese, maar moet nog 'n lang pad loop om by die grotes uit te kom. Dis geskryf deur 'n dwelm-verslaafde joernalis en kenner van "inner-city" crime. Die moralisme en die vigilante-isme is seker onvermydelik. AV

ANOTHER YOU

Gene Wilder en Richard Pryor se vorige uitstappie op film was nie baie snaaks nie. Hoe kan ons hulle ooit weer vertrou?

**** NIKITA

Nihilisme as sensualisme. Die Franse pak 'n soort 1984-tema aan: 'n sosiopaat word gerehabiliteer, maar as betaling vir haar "redding" moet sy vir 'n groep boewe werk. Alles is des te meer afgrysig omdat die hoofkarakter 'n mooi vrou is. Skitterende vertolkings. Uitmuntende regie. Só apokalipties. Só Frans. AV

*** A KISS BEFORE DYING

Hier het ons 'n suksesvolle riller wat ondanks 'n eenvoudige verhaal en onoorspronklike tema die spanning deurgaans behou, as jy skrik vir psigopate en hul doen en late. Aangename, soet vermaak - in die sin dat die prent hom nou nie juis verstout om te vra om nadenke nie. CPN

**** IN BED WITH MADONNA

What you see is what you get. Madonna is eintlik 'n kuis Katolieke meisietjie wat voor elke show bid. Sy is 'n verloopte ellendeling in 'n onstuimige wêreld. Sy is nog verlief op Sean Penn. Sy is insecure. Sy is 'n loner. Sy is 'n perfeksionis. Ek dink nie sy breek hier 'n lansie vir vroue-regte nie... sy is 'n superster en hoef haar nie te bekommer oor ekonomiese sake nie. Aan die ander kant is haar lewe so banaal soos die res van ons s'n. Sy verklap alles en niks nie in dié tegnies uitmuntende toerprent. 'n Mens sien die ikoon van die jare negentig sonder make-up, maar hoe kan sy ooit regtig sonder make-up wees? Sien 'n mens deur een fasade, besef jy daar is nog een of geen fasade nie. AV

**** HENRY V

Kenneth Branagh word alom beskou as Laurence Olivier se opvolger as Engeland se voorste Shakespeariaanse akteur. Hy is ook 'n fenomeen: hy het in die ouderdom van 28 (Henry se ouderdom toe hy derduisende Franse met enkele honderde Engelse soldate by Agincourt verslaan het) dié merkwaardige prent gemaak. Henry V is merkwaardig juis omdat dit Shakespeare se teks so eenvoudig en helder aanbied. Moet dit nie misloop nie. AV

*** DYING YOUNG

Dit het geen sin om mense af te raai om dié sentimentele prent te sien nie: Julia Roberts se haarstyl is belangwekkend. Campbell Scott, die kêrel van Longtime Companion, se spel is egter 'n beter rede om die prent te sien. Scott speel 'n 28-jarige rykmanskind wat aan bloedkanker ly. Roberts word aangestel om hom tydens sy chemoterapie te verpleeg. Roberts verval in die klassieke situasie van die "Moeder Theresa"-sindroom, waar 'n vrou haar bemagtig deur te sorg vir 'n fisiek swak man. Dit lyk soos Pretty Woman se teenoorgestelde, maar vang die vrou ewe vas in 'n afhanklike verhouding. Ongelukkig kom styl altyd voor inhoud met die regisseur, Joel Schumacher (Flatliners en St Elmo's Fire), en word belangrike issues soos verroue, selfmoord en die dood afgeskeep. AV

** ONLY THE LONELY

Enigiemand wat wil aansluit by die Ek Haat John Candy-klub... Nog soetsappigheid met Candy (oulike naam) in 'n komedie oor wat gebeur as 'n middeljarige polisieman verlief raak op 'n lykversorger. Probleem is, Danny woon nog saam met sy onaangename ma. AV

**** THELMA & LOUISE

Danksy die vertolkings van Susan Sarandon en Geena Davis, word dié middelmatige prent verhef tot iets diepers. Thelma en Louise is gewone vroue, maar hulle word gedwing om voor die polisie te vlug nadat Thelma 'n verkrachter doodskiet. Dis 'n road-movie wat 'n mens laat dink oor die subtiliteit en alom-teenwoordigheid van vroue-hatery. AV

**** WHAT ABOUT BOB?

Yea, what about him? Richard Dreyfuss speel 'n sielkundige wie se ywerige pasiënt hom mal maak. Die draaiboek is geskryf deur Tom Schulman - hy het Dead Poet's Society geskryf. Frank Oz, die regisseur van The Dark Crystal, maak hier weer 'n buiging in die regisseurstoel. Almal wat vriendelikheid en gemoedelikheid haat, sal dié prent geniet. AV

*** THE COMMITMENTS

Dit is dalk Alan Parker se beste en mees subversiewe prent, maar ongelukkig gaan die verhaal van 'n musiekgroep se ontstaan en einde gebuk onder herhaling en voorspelbaarheid. AV

Sam Shepard in *Voyager*.
Hy is ook in *Defenseless* te sien

riller

met 'n sinvolle randjie

ROLPRENT: DEFENSELESS

Met Sam Shepard, Barbara Hershey, JT Walsh
Regisseur: Martin Campbell

GAAN sien *Defenseless*. Julle kan tog sien dis 'n "pedigree-flik". En die betroubare name is nie kroekery nie, hier is inhoud.

Defenseless is 'n sielkundige riller in die ware sin van die woord. Nie een van daai waar die kyker ten koste van die arme karakters weet wat aangaan nie. Nie net die prokureur TK (vertolk deur Hershey) se vertolking van sake word telkens beproef nie, jonne as kyker s'n ook. Dit het die effek om jou pens en pootjies in die gebeure te dompel. Jou eie sielkunde is ook op die spel.

Alle aanduidings is dat jou en die prokureur - is sy dan nie die hoofkarakter nie? - se vertolking reg is tot op die laaste. Maar die leidrade word só gerangskik om die kyker doelbewus te mislei. Hier is 'n riller wat jou in jou oordeel feilbaar - 'n bietjie "defenceless" - laat voel pleks van soos 'n wonderlike speurder.

Hoewel *Defenseless* in 'n "pulp"-genre is, is dit ook 'n "geletterde" rolprent, 'n kombinasie wat verwag kan word van 'n projek waarby Shepard betrokke is.

TK Katwuller is 'n ongetroude, suksesvolle prokureur. Sy moet haar kliënt Steven Seldes, wat beskuldig word van die maak van porno-fliks, verdedig. Hy was sy hande in onskuld - in watter minderjarige se onskuld weet TK nie dadelik nie.

Later ontmoet sy per ongeluk 'n kollegemaat, Ellie. Sy ontdek tot haar skok Ellie en die wasbakgesig Steven, met wie sy 'n verhouding aangeknoop het, is getroud. Een aand terwyl sy vir Steven in sy kantoor wag, kry sy bewyse hy is wel by die porno-fliks betrokke. 'n Hewige argument volg waarin sy Steven met 'n mes steek en by die gebou uitvlug terwyl Steven rondstropel en bloei.

Maar sy kom agter haar sleutels is nog binne en gaan terug. Daar ontdek sy tot haar afgryse dat Steven op 'n verskriklike manier vermoor is. Het sy dit gedoen? Nee, kan nie wees nie. Sy hoor dan by die polisie die slagoffer het aan negentien meswonde in sy nek en bors gesterf.

Wie kon dit gedoen het? 'n Woedende pa van 'n meisie wat in 'n pornoflik misbruik is, is besig om mense dood te maak... Dit sluit in prokureurs wat sulke skelms verdedig...

Maar speurder Beutel (Shepard) besluit om Steven se vrou te laat vervolg. Terwyl TK oortuig is daarvan dis die versteurde pa wat die moord gepleeg het... Die uiteindelige klimaks is baie veelseggend.

Maar dis die subteks - eintlik 'n ondersoek na die uitbuiting van vroue in die verbruikerskultuur - wat *Defenseless* 'n vër bogemiddelde prent maak. Op die storievlak is daar bloedweinig wat die titel laat resoneer - dit het regstreeks op die subteks betrekking.

Wie is weerloos? Vir eers die jong meisies wat gebruik word om die pornoprente te maak. Een is Cindy, met die waansinnige pa. Oor Steven, wat haar gewerf het, sê sy aan TK: "Niemand was ooit meer vriendelik met my nie..." Dis veral meisies soos Cindy - uit 'n armbanke bestaan - wat deur Steven "gered" word deurdat hy aan hulle 'n "doel" gee om voor te lewe en hulle oënskynlik beter behandel as hul pa's.

Dié blikskater het egter sy eie dogter Janna vir porno-prente gebruik en bloedsande met haar gepleeg. Sy is een van die verdagtes in sy lank agterstallige moord. Die ma het dit toegelaat om haar "ordentlike" middelklas bestaan van verbroekeling te red. Albei is wêreloos: onderwerp deur 'n verdorwe moraliteit waarvan die bese krag daarin geleë is dat dit voorgee om hul belange op die hart te dra.

Cindy se ma is ook weerloos - teen die brutale aanrandings van haar man, wat eintlik vir Steven wil bykom. Sy is veral weerloos omdat sy nie kan insien dat haar man deel is van 'n waansinnige, mansbeheerde verbruikerskultuur nie: sy wantrou by vir TK omdat sy 'n werkende vrou is.

TK is weerloos teen Steven se vertrouenswendelary, teen die agterdog van ander vroue wat nie die werklike bron van hul slagofferskap sien nie, teen Cindy se pa wat haar probeer vermoor en teen die stelsel.

Wat is werklik die rede agter die morele verontwaardiging van Cindy se pa? Nie die feit dat sy dogter in haar wese verkrag is nie, maar omdat sy nie meer die onskuld verteenwoordig wat van haar 'n hubare besitting van haar pa kan maak nie. Hy is eintlik boos oor sy eie "verkrating".

Dié karakter neem 'n kykie na die wese van mans se verontwaardiging oor verkrating en wys dat daardie verontwaardiging soms eintlik 'n voortsetting is van die verkrating.

Shepard se speurder Beutel is interessant. Dit lyk eers of hy Steven se vrou wil "frame" en niks vir haar lot omgee nie, maar die teendeel blyk later.

Dis voor die hand liggend, hoe kan enigiemand nog twyfel oor watter soort man die antwoord is. Sammyboy natuurlik. Hy is die enigste regverdige man in Amerika. En dis mos hoe dit hoort, want hy is die aantreklikste een, of hoe dames? Dit lyk of hy ook so dink. En ja, 'n goeie akteur is hy beslis.

fynproe

NETTIE PIKEUR

PLUK MOSSELS VIR MARINIERS free food for africa

MOSSELS, nes galjoen en alikruk, was vir my nog altyd wonderlike kos, want hulle is verniet, en die een wat geld daarvoor betaal, is laf. Dis seker dié dat ek keer op keer met liefde en verlange in my hart mossels in roomsous in 'n restaurant bestel, en wreed na die werklikheid teruggeruk word wanneer ek die dik, melerige witsous met stukke rou uie bo-oor proe.

Oor die onderwerp van steadily lowering standards in the modern world gaan ek nie uitwei nie, want dit openbaar te veel van ons Pikeurs se siemies en kortgebakergeit.

Maar as ek darem twee maal in een maand in 'n restaurant dieselfde gereg bestel, die eerste een wonderlik, die tweede een oneetbaar sleg, begin ek wonder wat in restauranteurs se koppe aangaan.

Die eerste mosselsop was saam met Guillermo in 'n populêre hawe-restaurant, knus warm op 'n laatwintersnag. Die sop was goud van kleur, dun-romerig, met 'n fyn smakie van kerrie, die mosseltjies klein, vars en soet in hul blinkswart skulpies.

By die tweede maal in dieselfde eetplek was ek verstom en ontsteld deur 'n bakvol stew van vier mosselknewels, stukke opgerookte vis met grate (really!), kalamari-ringe nes Dinky Toy tyres, alles geroer in 'n onaptylike en klontkerige spierwit sous gemaak met ongekokte meel. Die naam was nog steeds mosselsop.

Pleks van die visgrate op die vloer uitspoeg, soos ek eintlik moes, het ek hulle op die rand van die sopbak neergesit, maar die kelnerjuffer het zat omgee. Nou gaan ek nie weer terug soontoe nie.

Tuis daardie aand lees ek weer wat Elizabeth David oor mossels vertel: Hoe sy in België klein vars mosseltjies bestel, so klein dat sy 70 of 80 per porsie kry. Oh how lovely... à la marinier, met sprietuie of knoffel, pietersielie en wit wyn.

Voor ons kom by twee wonderlike mosselresepte, 'n wenk of drie:

- Die bewaringswet sê jy mag 25 per persoon per dag swart-mossels afhaal. Dis meer as genoeg vir een mens.
- Week hulle in 'n emmer water vir 2 uur, maar ondersoek elkeen om seker te maak hy is toe. Trek die baard af met 'n skerp mes onder jou duim. Mense raak so finicky oor mossels skrop en skoonmaak, maar as hulle in lopende water afgehaal is, is hulle skoon.
- Mossels kook vinnig, en is gaar wanneer hulle oopgaan. Die water wat uitloop, is baie sout - proe eers.
- Klein en middelslag mossels is smaakliker, en sagter as die knewels wat so indrukwekkend lyk.

MOWLES MARINIÈRES

Smelt 'n klont botter in jou swart pot, braai saggies soveel sprietuie en knoffel as jy wil, en voeg by ten minste 2 koppies droë wit wyn. Geur met peper, en kook vir 2 minute.

Gooi jou skoon hoop mossels skulp en al daarin, en skep hulle met 'n gaatjieslepel uit sodra hulle oopgaan. Kook die vloeistof af vir 10 minute, en gooi die mossels terug in die pot. Voeg by 'n groot handvol fyngekapt pietersielie.

Skep op in vlak sop- of selfs papborde, en doop stukke brood in die sous.

SOPA DE MUSCOS DEL LITORAL CATALA

Hierdie wonderlike naam beteken Katalaanse mosselsop.

Neem 2 potte, en gooi jou skoon mossels in een. In die ander pot braai jy 'n fyngekapt uie in olyfolie, voeg by 4 gekapte tamaties, asook genoeg vloeistof van die gaar mossels om sop te maak vir 4. Jy kan water bygooi vir baie. Wanneer dit kook, voeg jy een klein glasie brandewyn by.

Onder die halfmaan-mes maak jy fyn: gekapte pietersielie, 'n repie suurlemoenskil, 'n huisie knoffel, sout en swartpeper.

(Nee, dominee, moenie weer vir my vra wat is 'n halfmaan-mes nie. Gaan soek een.) Voeg die pietersielie-mengsel by die sop.

Gooi die mossels in die pot sop, maak blitswarm, en sit voor met nog brood.

Die leë mosselskulpe pak jy in 'n bord, een binne-in die ander, tot die toring omval.

**Let all
know peace**

---

9 771015 964007

